

MOKSLO LIETUVA

2003 m. lapkričio 20 – gruodžio 3 d.

LIETUVOS MOKSLININKŲ LAIKRAŠTIS

Nr. 20 (288)

Leidžiamas nuo 1989 m., du kartus per mėnesį

Kaina 2 Lt

ITALŲ KALBOS DIENOS VILNIUJE

Jau nueita ketvirtis kelio

Gedimino Žemlicko nuotrauka

Italų kalbos dienų Vilniuje renginyje – Vilniaus universiteto Filologijos fakulteto dekanas prof. Bonifacas Stundžia, italų kalbos dėstytojos Sabrina Machetti ir Monica Barni, Italų kultūros instituto Vilniuje direktorė dr. Alessandra Bertini ir kalbininkas, poetas, rašytojas ir vertėjas prof. Pietro Umberto Dini

Spalio 20–25 d. III pasaulinės italų kalbos savaitė mūsų sostinei Vilniui pažėrė visą pluoštą turinčių renginių, apie kuriuos kalbamės su Italų kultūros instituto Vilniuje direktore dr. Alessandra Bertini MALGARINI. Vertėju maloniai sutiko būti žymus kalbininkas, poetas, rašytojas ir vertėjas prof. Pietro Umberto Dini. Pokalbyje taip pat dalyvavo Vilniaus universiteto Filologijos fakulteto dekanas prof. Bonifacas Stundžia.

Tobulino italų kalbos mokytojus

Pastarąją savaitę Vilniuje kaip niekada dažnai skamba itališkas žodis, italų kalba. Italų kultūra neabejotinai praturtino mūsų sostinės kultūrinę panoramą. Gal bent kai kuriuos, Jūsų manymu, svarbiausius renginius pristatykite Mokslo Lietuvos skaitytojams.

Su malonumu tą padarysiu. Visų pirma reikia pasakyti, jog tai III pa-

saulinės italų kalbos savaitės renginiai. Juos organizuoja Italijos užsienio reikalų ministerija, bendradarbiaudama su italų kultūros institutais pasaulyje, su Italijos universitetais. Idėja tokia: siekiama, kad visą šią savaitę visame pasaulyje būtų kuo daugiau kalbama apie italų kultūrą ir italų kalbą.

Lietuvoje III pasaulinė italų kalbos savaitė organizuota kartu su Vilniaus universitetu, Šveicarijos generaliniu konsulatu Vilniuje ir Pro Helvetia fondu. Mat itališkai kalbama ir Šveicarijoje. Iš Italijos užsienio reikalų ministerijos pavyko gauti specialią finansinę paramą Vilniaus universitetui.

Kai sakote, Vilniaus universitetas, tai mintyje turite Universiteto Filologijos fakultetą?

Taip, nes šiame fakultete yra Italų studijų centras. Tikimės, kad bus įkurta ir italų kalbos katedra.

Taigi per Italų kalbos savaitės pirmąsias tris dienas įvyko tobulinimosi kursai italų kalbos mokytojams. Juos vedė iš Sienos universiteto užsieniečiams (Università per Stranieri di Siena) atvykusios dr.

Monica Barni ir dr. Sabrina Machetti. Iš visos Lietuvos suvažiavo 30 mokytojų. Taigi įvyko toks savotiškas stebuklas – taip Vilniaus universiteto Filologijos fakulteto dekanas prof. Bonifacas Stundžia apibūdino tuos kursus. Iš viso Lietuvoje yra 1800 italų kalbos besimokančių žmonių. Pasak B. Stundžios, jokiai kitai užsienio kalbai, kurios nesimokoma Lietuvos mokyklose, tokio dėmesio nesama.

Išties savotiškas fenomenas. Kodėl, iš kokių paskatų lietuviai taip linkę mokytis italų kalbos?

Italų kalba šiuolaikiniame pasaulyje iš tiesų labai domimasi. Per pastaruosius metus žmonių, besimokančių italų kalbos, skaičius pasaulyje padidėjo 40 proc.

Matyt, italų kultūra tokia sena ir stipri, patraukli kitų tautų žmonėms, kad noriai mokomasi ir italų kalbos? O gal yra kitos priežastys?

Italija – nuostabiai gražus kraštas, architektūros, menų, muzikos, madų, šiuolaikinio dizaino šalis. Dabartiniame pasaulyje visi šie dalykai turi pasisekimą.

Nukelta į 3 p.

Pasirodžius Visuotinės lietuvių enciklopedijos IV tomui, Mokslo ir enciklopedijų leidybos institute buvo surengtas jo pristatymas ir aptarimas. Žurnalistus į šį susitikimą pakvietė Visuotinės lietuvių enciklopedijos Mokslinės redakcinės tarybos valdyba. Tiesa, atėjusiems žurnalistams suskaičiuoti būtų gerokai per daug ir vienos rankos pirštų, nes gausiai susirinkę į t. pristatymą tikriausiai dideliu būriu sugužės ir į VLE pabaigtuves, išleidus paskutinį – XX tomą. Vis dėlto, visuomenei turėtų būti svarbu žinoti ir kas vyksta šiame dideliame laiko tarpsnyje, leidžiant visus kitus tomus. Ką besakytume, o juk tai dešimties metų laikotarpis, prisodrintas įvykių, permainų, net ir žmonių požiūrių kaitos.

Aistroms aprimus

Keturi VLE tomai – tai jau penktadalis visos numatytos išleisti Enciklopedijos. Didelė profesinės brandos mokykla VLE rengėjams, leidėjams ir visam Institutui. Lyg ir aptilo ideologinės kanonados dundės, vertinant tarybinio laikotarpio kai kurių personalijų veiklą, ypač užimančių aukštas pozicijas ir Nepriklausomoje Lietuvoje. Kartais nėra paprasta vienareikšmiškai įvertinti pasipriešinimo okupaciniams režimams veikloje dalyvavusių asmenų veiklą. Kone į ideologinės kovos lygmėnį buvo mėginama perkelti net tikrinių užsienietišių vardų rašymo VLE tvar-

ką – daug iečių sulaužyta ginčijantis, autentiška ar adaptuota forma labiau tinkanti lietuviui Enciklopedijos skaitytojui.

Dabar šie daugiausia aistrų kėlę ginčai kiek aprimo, nors spaudoje diskusijos kartsykais plykstelė, tęsiasi ir, ko gero, tęsis, kol gyvuos tauta. Tai labai gerai, nes kad ir kaip gerbtume VLE rengėjus ir leidėjus, tai juk visos tautos tvarinys.

Kas skaitys

Koks šis jau nueito kelio tarpsnis, kokį jį mato patys enciklopedininkai, trumpam prisėdus atsipūsti ketvirtojoje tarpinėje stotelėje ir kelio dulkiems nusėdus?

Nukelta į 8 p.

Visuotinės lietuvių enciklopedijos vyriausiasis redaktorius Antanas Račis

Gedimino Žemlicko nuotrauka

2-3 p.

KALBOTYRAI
PADĖJO
ARCHEOLOGIJA

5 p.

KTU
SKAIČIAVIMO
CENTRO
40-METIS

6 p.

KAIP
VERTINSIME
HUMANITARŲ
DARBĄ

10-11 p.

VILNIAUS
KOLEGIJA –
POKYČIŲ
KELIU

18-19 p.

KONFERENCIJA
BAZILIONUOSE

Ardamas filologijos dirvonus, pasijuto esąs dviejų namų ir trijų miškų savininkas Lietuvoje (1)

Ukrainos MA Kalbotyros institute prof. Anatolijus Nepokupnas jau daug metų tyrinėja baltų ir slavų kalbų ryšius. Abi savo disertacijas jis apgynė Vilniuje, jos išleistos atskiromis knygomis. Yra parašęs ir daugiau knygų, ne tik iš kalbotyros srities, bet ir poezijos, kuriai skiria nemažą savo įvairiapusio talento dalį. Prof. A. Nepokupną mūsų skaitytojais pažįsta ir kaip Taraso Ševčenkos gyvenimo bei kūrybos tyrinėtoją ir nuoširdų propaguotoją. 1998 m. rudenį prof. Anatolijus Nepokupnas tapo Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino ordino kavalieriumi.

Spalį prof. A. NEPOKUPNAS dalyvavo Vilniaus universitete vykusios tarptautinės Kazimiero Būgos konferencijos renginiuose. Tai suteikė galimybę ir **Mokslo Lietuvos** atstovui pabendrauti su profesoriumi.

Silpsta dėmesys slavistikai

Gerbiamasis profesoriau, Vilniaus universitete per tarptautinę Kazimiero Būgos konferenciją Jūs dalijotės išpūdžiais iš Liublanoje, Slovėnijoje, vykusio XIII tarptautinio slavistų kongreso. Neabejoju, jog ir Mokslo Lietuvos skaitytojams bus įdomu išgirsti šias mintis.

Rugpjūtį Liublanoje teko dalyvauti XIII tarptautiniame slavistų kongrese, kur bene svarbiausia dalyvių nuostata buvo ta, kad pasaulyje slops-ta susidomėjimas slavistika. Ši humanitarinių mokslų šaka atsidūrė tam tikrame pavojuje. Tokią nuomonę kongrese išreiškė įvairių valstybių atstovai, sakykime, nuo Austrijos iki Australijos. Tų šalių humanitarai jau spėjo aiškiai pajusti, kad slavistikos perspektyvos atsidūrė tam tikrame pavojuje.

Ar tai galima sieti su Tarybų Sąjungos subyrėjimu?

Gal ne vien su tuo. Pasaulyje nebėra buvusios dviejų skirtingų socialinių ir politinių sistemų priešpriešos. Sparčiai vyksta globalizacija, nuo kurios kenčia ir toks mokslas kaip slavistika. Vienas kolega net pasakė: *griuvo Berlyno siena ir prasidėjo grūtis – kaip domino kaladėlės ėmė virsti ir visa kita.*

Kadangi kongresas vyko buvusios Jugoslavijos teritorijoje, tai galėjome pajusti ir kitą nuotaiką. Po Jugoslavijos Federacijos subyrėjimo pradeda atgimti ne tik tokios kalbos kaip serbų ir chorvatų (dabar atskiros), bet ir trečia – bosnių. Jas jau siekiama griežčiau vieną nuo kitos atskirti. Ateityje, jei atsiras savarankiška Juodkalnijos valstybė, bus ir juodkalniečių kalba.

Vadinasi, naujos pietų slavų kalbos gimsta labai nepalankiomis sąlygomis, kai pasaulyje didėja globalizacija ir mažėja dėmesys slavams. Kongrese net buvo priimtas kreipimasis, kuriame sakoma, jog reikėtų imtis tam tikrų priemonių, siekiant bent jau pristabdyti tuos grasinančius pavojingus padarinius.

Ar ne paradoksas: Europoje daugėja valstybių, taip pat ir tokių, kur dauguma gyventojų kalba slavų kalbomis, kur valstybinės kalbos yra slavų kalbos. Didėja tų valstybių tarptautinė įtaka. Lyg ir turėjo išaušti slavų kalbų klestėjimo laikai, o su-

Vilniaus universitete vykusioje tarptautinėje Kazimiero Būgos konferencijoje prof. Anatolijus Nepokupnas dalijasi išpūdžiais iš Liublanoje vykusio XIII tarptautinio slavistų kongreso

laukėme visai priešingo dalyko.

Tai ir man pačiam kelia didelę nuostabą. Šiuos procesus reikia gerai apmąstyti, susivokti, kas būtent vyksta šiuolaikiniame pasaulyje. Jau dabar kai kurie kongreso dalyviai tvirtino jaučiantys kylančias grėsmes ir kitų Europos tautų filologijai, apskritai humanitarams. Tokią nuotaiką buvo galima pajusti daugelio dalyvių pranešimuose. O juk jie buvo iš skirtingų valstybių ir rengė savo tekstus bei tezes nesusitarę ir nepriklausomai vieni nuo kitų. Vadinasi, tai iš tikrųjų yra bendra tendencija.

Ne visi Mokslo Lietuvos skaitytojai yra filologai, ar bent jau humanitarai, todėl pamėginkime populiariai išdėstyti, koks pavojus čia glūdi.

Pasaulio universitetuose labai smarkiai krinta norinčių studijuoti slavistiką studentų skaičius, o blogiausia, kad ši tendencija labai greitai – yra tokia baimė – smogs ir kitoms filologijos mokslo šakoms, taip pat ir baltistikai. Tokia buvo bendra daugelio kongreso dalyvių nuotaika, kuri paveikė ir mane.

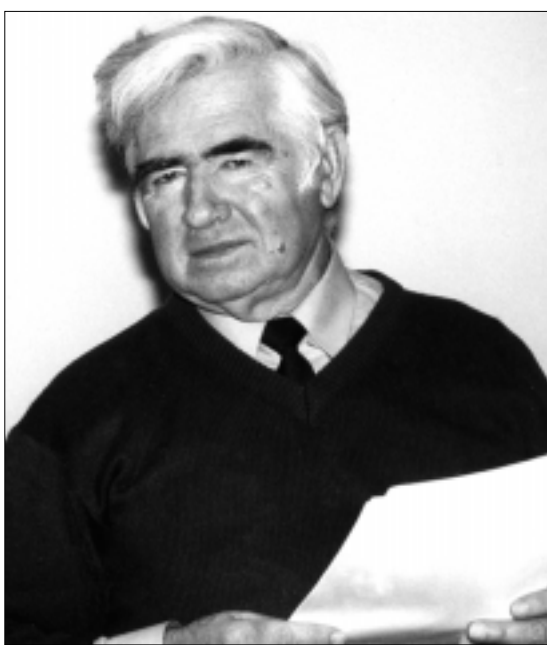
Kad globalizacijos obliūs neįsibėgėtų

Prisipažinsiu, kad visi šie kongrese išgirsti dalykai man buvo didelė staigmena. Aistras dar labiau įkaitino baltarusių atsakymas kitą eilinį slavistų kongresą rengti Minske. Tada buvo surengtas nedidelis improvizuotas „konkursas“ tarp kongresą sutinkančių rengti Čekijos ir Makedonijos. Laimėjo Makedonija. Nežinau, ar tai gerai, nes šioje šalyje nėra itin tvirtų slavistikos mokslo pagrindų.

Dabar atvykęs į Lietuvą girdžiu, kad čia norima mažinti mokslo žurnalų skaičių. Bijau, kad jeigu toks mažinimo bumai prasidės, tai būtinai nuo filologijos mokslų. Juk visais laikais, jei tik grėsdavo lėšų mažinimas mokslui, tai pirma auka būdavo humanitarai ir būtent filologai. Ar ir dabar taip neatsitiks?

Jei fizika, chemija ar matematika visame pasaulyje yra tokios pačios ir nė kiek nepriklauso nuo tautos ir šalies teritorijos, tai kalba – atvirkščiai, gyvena tik tautoje. Jeigu gamtos mokslai nepriklauso nuo teritorijos, kitaip tariant, yra „eksteritoriniai“, tai kalba labai priklauso nuo teritorijos, kuri vadinama *šalimi*, ir tos teritorijos gyventojų, kurie vadinami *tauta*.

Vadinasi, reikia kažką daryti, kad

Prof. Anatolijus Nepokupnas bendrauja su Mokslo Lietuva

globalizacijos obliūs nepradėtų drožti visų mūsų pagal vieną matą.

Kur Jūs jaučiate galimą pavojų baltų kalboms?

Tame, kad tai bendras pasaulinis procesas – globalizacijos padarinys. Net ir germanų kalboms (išskyrus tik vieną anglų kalbą) toks realus pavojus iškilęs, bent man taip atrodo.

Gal ukrainiečiai išgelbės slavistikos prestižą

Jei jau pradėjome nuo slavistikos, tai tikriausiai neprieštarausite tokiai minčiai: niekas kitas, tik patys slavai, pir-

miausia turi rūpintis tolesniu slavistikos likimu pasaulyje. Mes galime apgaulestauti, kad tas dėmesys ne toks, koks turėtų būti, jog slavistika svarbi viso pasaulio mokslui ir kultūrai, tačiau vargu ar galime ką pakeisti. Nebent užjausti.

Suprantama. Jeigu slavistika buvo domimasi net Australijoje, o dabar staiga mažėja studentų, norinčių studijuoti slavų kalbas, skaičius, tai kaip galima išlaikyti aukštos kvalifikacijos profesūrą? Tai labai sunku, gal ir neįmanoma. Net Kanadoje, kur gyvena labai daug ukrainiečių išeivių, iškyla pavojus ukrainiečių kalbos studijoms.

Man tai buvo pats didžiausias netikėtumas. Kitas nelabai malonus išpūdis buvo tas, kad bene pirmą kartą tokiam kongrese nebuvo filologų delegacijų nei iš Lietuvos, nei iš Latvijos. Iš Lietuvos dalyvavo tik slovėnų kalbą tyrinėjanti Vilniaus universiteto doc. dr. Jelena Konickaja.

Tačiau Jūs, kaip slavistas ir baltistas, tikriausiai neištvėrėte ir kongrese tapote savotišku baltistikos mokslo atstovu ir nuo Lietuvos? Juk esate mūsieškis, daugelis svarbiausių Jūsų darbų nuveikti Vilniuje arba siejasi su lietuvių kalba ir Lietuva.

Pavyko surengti tegul ir nedidelį, bet baltų ir slavų santykių komisijos

posėdį. Esu tos komisijos narys ir kartu su prof. Raineriu Eckertu iš Berlyno pavyko surinkti šiek tiek dalyvių. Bent jau tiek, kad baltistikos partija nebūtų pralaimėta be mūsų.

Gal vis dėlto Jūsų gimtosios ukrainiečių kalbos reikšmė ir autoritetas tarp slavų kalbų auga, o ateityje neabejotinai turės dar labiau augti, nes Ukrainos Respublika sieks narystės Europos Sąjungoje. 48 mln. gyventojų šalies valstybinė ukrainiečių kalba tada taptų ir viena iš oficialių Europos Sąjungos kalbų.

Atsakysiu taip. Slovėnijoje man pirmą kartą teko važiuoti mokamu keliu. Tai buvo autobuso vairuotojo reikalas, bet vis viena. Pagalvojau: mes mokame už kelius, kuriais turime važiuoti, bet dar daugiau teks mokėti už tuos kelius, kuriais mes lig šiol nesame eję...

Grįžtant prie slavistų kongreso. Pirmą kartą kongresas vyko be dviejų pasaulinės slavistikos įžymybių – šviesios atminties Olego Trubačiovo (Rusija) ir Francišeko Slavskio (Slavskis, Lenkija), kurie mums lieka kaip praslavų leksikografijos pradininkai. Šie kalbininkai mėgino atkurti praslavų žodyną, vadinasi, tuo pačiu rekonstruoti ir praslavų kultūrą. Tai apskritai buvo pirmas pasaulio mokslo mėginimas atkurti bent vienos indoeuropiečių kalbų grupės prokalbę. Vis dėlto slavai, lyginant su kitomis Europos tautomis, į rašytinę istoriją įžengė labai vėlai. Neveltui XIX a. kalbininkas Izmailas Sreznevskis ir teigė, kad pirmuosius slavų tautos istorijos

Prof. Anatolijus Nepokupnas prie namo Vilniuje, Didžiojoje g. Nr. 23, kuriame iki 1831 m., kaip nustatė profesorius, gyveno Tarasas Ševčenka

Lapkričio 7 d. Kauno technologijos universiteto Informacinių technologijų plėtros institutas pažymėjo 40 metų sukaktį, kai buvo paleista pirmoji skaitmeninė skaičiavimo mašina. Tai buvo ESM Minsk-14, kurią simboliškai įjungė tuometinis Kauno politechnikos instituto (dabar Kauno technologijos universitetas) rektorius prof. Kazimieras Baršauskas. Nuo pirmosios skaičiavimo mašinos paleidimo prasidėjo KPI skaičiavimo centro bei iš jo išaugusio Informacinių technologijų plėtros instituto istorija.

Apie tai kalbamės su buvusiu šio skaičiavimo centro direktoriumi dr. Jonu Puodžiumi, dabartiniu Lietuvos mokslo tarybos patarėju. Beje, ir Mokslo Lietuvos patarėju. Pašnekovas buvo pirmosios laidos absolventas, kuri 1960 m. KPI Elektrotechnikos fakultete įgijo matematinių ir skaičiavimo mašinų bei įrenginių specialybę. Tie pirmieji skaičiavimo technikos specialistai vėlesniais metais Lietuvoje kūrė, projektavo ir gamino pirmąsias lietuviškas skaičiavimo mašinas, taigi buvo pirmųjų mūsų informacinių technologijų kūrėjai ir šios veiklos Lietuvoje pradininkai. Šios srities darbai Lietuvoje XX a., ypač septintą ir aštuntą dešimtmetį, buvo sparčiai plėtojami, jų autoriai pelnė nemažai skambių laimėjimų.

Žodis dr. Jonui PUODŽIUI.

Kaip vorai mokėsi vieni iš kitų

Kuo svarbus Kauno technologijos universiteto Skaičiavimo centro 40-metis, kuris minimas lapkričio mėnesį?

Reikšmingas jau dėl to, kad šis Skaičiavimo centras yra dabartinio Kauno technologijos universiteto svarbi studijų bazės dalis. Skaičiavimo centro paslaugomis naudojasi studentai ir mokslininkai. Jie čia išmoka šiuolaikines informacinių technologijų galimybes taikyti visoje studijų programose.

Kai mes tuometinio KPI Elektrotechnikos fakultete pradėjome matematinių ir skaičiavimo mašinų bei įrenginių specialybės studijas, tai tos modernios skaitmeninės skaičiavimo technikos išvis nebuvo matę. Ne išsyk išvydome ir baigę institutą.

Tai kaip Jūs tada mokėtės, jeigu institute skaitmeninių skaičiavimo mašinų nebuvo, ir mokslus baigėte išvis tų mašinų taip ir neišvydę?

Mokėmės iš Donaldo Zanevičiaus užrašų. Jis metais anksčiau už mus baigė KPI, tobulinuis Maskvoje, kur jis šiek tiek susipažino su to meto skaičiavimo technika. Atėjęs 1961 m. į KPI dėstyti skaičiavimo technikos dalykų dr. D. Zanevičius šiandien sako truputį gėdijąs prisiminti tą metą, nes labai jau nekoks tada buvo dėstyto lygis. Tokie buvo mūsų pirmieji žingsniai, toks buvo bendras lygis, tad ir gėdytis nėra jokio reikalo. Buvome labai žingeidūs, norėjome daugiau sužinoti, o D. Zanevičius mums tuo metu gerokai pagelbėjo. Paskui, kaip

Tokia buvo mūsų informacinių technologijų kelio pradžia

Kauno technologijos universiteto rektorius prof. Ramutis Bansevicius, buvęs ilgametis KPI (dabar KTU) skaičiavimo centro direktorius dr. Jonas Puodžius ir KTU Informacinių technologijų plėtros instituto direktorius prof. Rimantas Šeinauskas

tie vorai, mokėmės vieni iš kitų. 1960–1961 m. baigusios KPI ištisos jaunų specialistų laidos ėjo į gamyklas, konstravimo biurus ir daug ko patys išmoko. Tokia buvo pradžia.

Tam įvykiui knygoje skirta viena eilutė

Naujoje 2003 m. pasirodžiusioje Juozo Stražnicko knygoje *Professorius Kazimieras Baršauskas: meilės galia* tik vienu sakiniu užsimenama, kad 1963 m. prof. K. Baršauskas KPI įjungė pirmąją skaičiavimo mašiną. Vis dėlto tai buvo labai reikšmingas įvykis, vertas daugiau negu vienos eilutės. Deja, mokslo istorijoje kol kas rasime nedaug žinių apie Lietuvos skaičiavimo technikos pionierius. O gaila. Skaičiavimo technikos pradininkais Lietuvoje laikyčiau prof. Laimutį Telksnį, dr. Antaną Nemeikšį, dr. Donaldą Zanevičių, 1956–1971 m. buvusį Vilniaus skaičiavimo mašinų gamyklos direktorių inž. Bronių Borisą. Pažangiomis tam metui idėjomis pasižymėjo Liaudies ūkio tarybos Prietaisų gamybos viršininkas A. Čiuplinskas, nuo kurio daug priklausė skaičiavimo technikos gamybos vystymasis Lietuvoje.

Taigi nors mūsų skaičiavimo technikos specialistai ir buvo iš pradžių rengiami neturint bent kiek didesnės materialinės šios srities bazės, užtat sugebėta pasinaudoti kitomis galimybėmis: geromis sąlygomis nemažai jaunų specialistų buvo išsiųsta stažuotis į Maskvos mokslinius institutus. Sugrįžę 1961–1963 m. jie ir tapo tuo branduoliu, kuris vėliau Lietuvoje projektavo ir kūrė naujas skaičiavimo mašinas, skaičiavimo technikos įrenginius, plėtojo jų gamybą. Iš tos kartos galiu priminti Justiną Kamičaitį, Juozą Algimantą Drašutį, Steponą Lukoševičių, brolius Šironus, Reginą Valatkaitę, Egidijų Bičiūną ir daugelį kitų. Greta pasitobulinusių minėtini KPI jauni specialistai, tada į mokslą linkę Feliksas Atstopas, Liudvikas Abrai-

tis, Gintautas Grigas. Su tomis pavardėmis siejasi ir Skaičiavimo mašinų gamyklos Specialaus konstravimo biuro veikla.

Apibendrinamas pasakysiu, jog iš pradžių tinkamos materialinės bazės ir pakankamo lygio skaičiavimo technikos specialistų neturėdama, Lietuva tuo metu juos siekė rengti kituose Tarybų Sąjungos miestuose. Kai kurių to meto idėjų gal nereikėtų pamiršti, ir jeigu kurių nors sričių specialistų parengti šiandien neįstengiamo, gal geriau

vimo mašinų gamyklą arba Specialų konstravimo biurą (SKB) prie šios gamyklos. Konstravome ir gamino pirmąsias lietuviškas skaičiavimo mašinas. Nenutraukėme ryšių ir su gimtuoju KPI. Mūsų mokslinių darbų vadovai buvo mokslininkai, kurie dažnai atvykdavo į SKB ir Skaičiavimo mašinų gamyklą, sėmėsi praktinio darbo patirties. Gamyboje dirbančius ir disertacijas apgynusius inžinierius KPI ir kitos aukštosios mokyklos kvietėsi pedagoginiam darbui. 19 metų darbo stažą įgijęs SKB

Lietuvos mokslo tarybos patarėjas dr. Jonas Puodžius (dešinėje) ir Lietuvos universitetų rektorių konferencijos viceprezidentas, Šiaulių universiteto rektorius prof. Vincas Lauritis

būtų pasinaudoti kitų šalių galimybėmis bei patirtimi.

Pirmųjų skaičiavimo technikos specialistų likimas

Kaip klostėsi Jūsų bendrakursių, KPI pirmosios laidos matematinių ir skaičiavimo mašinų bei įrenginių specialybės absolventų likimai?

Dauguma mūsų grupės inžinierių buvome paskirti dirbti į Skaiči-

prie Skaičiavimo mašinų gamyklos buvau pakviestas vadovauti KPI Skaičiavimo centrui ir dirbti su studentais.

Šiandien nepaprasta skaičiavimo technikos ir informacinių technologijų plėtra mane labai džiugina. Naujos kartos mūsų informacinių technologijų specialistai iš dangaus nenukrito, jie išaugo iš tos pirmosios kartos suformuotos mokyklos. Daugelis dabartinių mūsų žymių bendro-

vių vadovų ir specialistų atėjo iš Matematikos ir informatikos instituto, Skaičiavimo mašinų gamyklos ir prie gamyklos veikusio SKB, taip pat ir kai kurių kitų įstaigų.

Prieš kurį laiką lankiausi *Sigmos* bendrovėje, užėinu į kabinetą, ant kurio durų užrašytos ilgamečių mano buvusių bendradarbių Broniaus Bieliausko ir Juozo Algimanto Drašučio pavardės. Už stalų randu sėdinčius kolegų sūnus, nors vis dar sėkmingai dirba ir jų tėvai. Taigi akivaizdūs specialybės perdavimo ir perėmimo pavyzdžiai, formuojasi naujos informacinių technologijų srityje dirbančių specialistų profesinės dinastijos. Labai džiugu matyti, kad tradicijos tęsiasi.

Su malonumu prisimenu visus, su kuriais 12 metų rūpinomės skaičiavimo technikos plėtra KPI Skaičiavimo centre.

Tik ar visada tęsiasi? Spalio mėnesį informacinių technologijų bendrovių asociacijos Infobalt veiklos dešimtmečiui pažymėti vyko savaitės Informacinė visuomenė – 2003 renginiai, taip pat tarptautinė konferencija. Buvo skaitoma daug įdomių pranešimų, išsakyta puikių minčių, bet ne vienas kalbėtojas neprisiminė lietuviškosios informacinių technologijų istorijos ištakų. Tarsi informacinių technologijų Lietuvoje pradžia būtų sietina tik su pirmu į Lietuvą atkakušiu personaliniu kompiuteriu. Gal dabartinė jaunoji karta tų ištakų nežino, o gal gėdijasi to kelio pradžių sieti su kadaise lietuviškas skaičiavimo mašinas kūrusia bei gaminusia specialistų karta.

Todėl džiugu, kad bent Kauno technologijos universitetas savo skaičiavimo technikos ir informacinių technologijų ištakų nepamiršta, stengiasi paminėti Skaičiavimo centro 40–metį.

Teko dirbti su visų kartų skaičiavimo mašinomis

Nuostabu, kad esate atstovas tos kartos, kuriai buvo lemta pradėti dirbti dar su lempinėmis skaičiavimo mašinomis, vėliau sukurtomis tranzistorių ir kitų puslaidininkinių elementų pagrindu antros kartos skaičiavimo mašinomis, pagaliau trečiosios kartos ESM, kurios veikė dar labai netobulų, nuolat išeinančių iš rikiuotės mikroschemų pagrindu.

Tuometinės skaičiavimo mašinos mums leido įsisavinti to meto informacines technologijas. Žinoma, ta technika vėliau užleido vietą daug modernesnėms skaičiavimo mašinoms, atėjo personalinių kompiuterių era. Šiandieninių technologijų galimybės tiesiog visiškai nebepalyginamos su analoginėmis skaičiavimo mašinomis. Lyginti procesų spartą ar kitus dabartinių kompiuterių parametrus su to meto ESM galimybėmis tiesiog nebėra prasmės. Šiandieninis studentas ar net doktorantas sunkiai įsivaizduoja, su kokiomis skaičiavimo mašinomis mums teko dirbti. Todėl jaunimui gal nelabai ir įdomu – pernelgi tolimi ir svetimi dalykai. Tai gali būti įdomu nebent mokslo ir technikos istorijai.

Jaunimui net sunku įsivaizduoti, kad ta skaičiavimo technika, su kuria mums teko dirbti, buvo tikra

specialistų ir inžinierių kankinimo priemonė. Turėdavome priversti dirbti nepaprastai nepatikimas ESM. Pusvalandį ar net dar mažiau padirbdavo ir sugesdavo. Gerą pusdienį, kartais kelias paras, tekdavo ieškoti perdegusios ar nepatikimai dirbančios mikroschemos. Visai suprantama, kodėl KPI skaičiavimo centro darbuotojams nebuvo sąlygų kibti į malonesnį ir universitete geriau vertinamą mokslinį darbą. Dauguma laiko inžinieriams teko skirti sveikatą alinančiam darbui su nepatikima technika.

Gamykloje, ypač prieš Naujuosius metus, prisimenu, būdavo kankynė. Planą būtina vykdyti, gamina mą skaičiavimo mašiną priduoti kontrolei, o ji nedirba, nors tu ką. Prisimenu, perforatorius buvo derintas, nesuderintas ir kažkaip „prakištas“ techninei kontrolei. Išsiunčiant įrenginį vartotojui, kažkas į pakuotę įdėjo lapelį su užrašu: *knisomės mes, dabar kniskitės jūs*. Parašyta buvo rusiškai ir gerokai stipresniais žodžiais negu galima rašyti spaudoje. Aišku, pirmas skyrius, t. y. saugumas, turėjo daug darbo norėdamas išaiškinti, kas tai padarė. Šis faktas irgi rodo, kaip tekdavo kankintis prietos technikos, naktimis sėdėti, bandant rasti gedimų priežastis. Ko tik nedarydavome: atskirus mazgus kaitindavome ir šaldydavome, bandydavome paveikti vibravimu, kad išaiškėtų, kur yra „šalto“ litavimo mikroschema ar panašiai.

Ką reikia rodyti ministrui

Jūsų buvusio profesinio darbo įrankiai dabar galėtų būti puikiausiai technikos muziejaus eksponatais. Deja, net ir tokio muziejaus neturime.

Būtų labai įdomu, daug ką tie eksponatai nustebintų. Skaičiavimo mašina, kuri dabar puikiausiai telpa ant kiekvieno mūsų darbo stalo, užimdavo dešimtis kubinių metrų. Beje, visais laikais tenka laužyti mąstymo stereotipus. Tėko ir mums. Būtinai reikėjo gerinti KPI skaičiavimo centro technikos eksploatacijos ir žmonių darbo sąlygas, gauti modernesnę techniką – būtinai reikėjo statyti naują korpusą.

Vilniaus universitetas Saulėtekio alėjoje statėsi naujus korpusus, kurdino naujoje vietoje atskirus fakultetus. Skaičiavimo centras buvo įrengtas jungiamajame korpuse tarp dviejų fakultetų, kur ir ligi šiol veikia. Dideliu savo laimėjimu laikėme tą faktą, kad sugebėjome į Vilniaus universiteto Skaičiavimo centrą pasikviesti tuometinį aukštojo ir specialiojo viduriniojo mokslo ministrą Henriką Zubulį, viceministrą V. Pranaitį ir KTU rektorių Marijoną Martynaitį. Dauguma išvaizdavo, jog skaičiavimo centras – tai vieta, kur stovi skaičiavimo mašinos, dirba operatoriai. Ne visi žinodavo, kad skaičiavimo centruose yra lankytoji nematoma dalis, kur stovi sudėtinga kondicionavimo įranga, nutiesti ilgiausi vandens ir oro vamzdiniai. O be šių nematomų įrenginių joks skaičiavimo centras negalėjo veikti. Tai štai visa ši įranga VU Skaičiavimo centre aukštiesiems vadovams padarė tokį išpuodį, kad jiems jau neberekėjo aiškinti, jog tolesnei KPI skaičiavimo technikos raidai būtinos naujos patalpos, reikia ištiso naujo korpuso. Sutikimas statyti buvo gautas, lėšos pagaliau išskirtos ir per 3–4 metus pastatas pastatytas. 1990 m. įžengėme į naujas skaičiavimo centro patalpas. Toks buvo mūsų kelias į dabartines informacines technologijas KTU Informacinių technologijų plėtros institute.

Kalbėjosi Gediminas Zemlickas

KTU KOMPIUTERIŲ CENTRO 40-metyje – BILO GEITSO SVEIKINIMAS

Lapkričio 7-ąją KTU Informacinių technologijų plėtros institute buvo galima sutikti žymiausias šalies kompiuterininkus. Renginyje prisiminta, kad prieš 40 metų KPI rektorius prof. K. Baršauskas įjungė darbui pirmąją Lietuvos aukštosiose mokyklose ESM. Nuo tada kasmet spartėjo šalies kompiuterizavimo procesas, atvedęs iki šandienos žinių visuomenės kūrimo bei žinių ekonomikos plėtros.

Tai pažymėjo kompiuterijos pasaulinio garso asmenybė Microsoft vadovas Bilas Geitsas (Bill Gates) sveikinimo laiške, kurį perskaitė KTU mokslo prorektorius prof. Vytautas Ostaševičius (pateikiame jo vertimą):

Gerb. prof. Ramutė Banseviciū, Dėkoju už Jūsų malonų kvietimą dalyvauti Kauno technologijos universiteto Kompiuterių centro 40-ėčio jubiliejuje. Deja, negalėsiu kartu su Jumis dalyvauti iškilnėse, bet norėčiau pasveikinti Jus ir pasigėrėti Jūsų bendruomenės pasiekimais.

Suprantant, kad milžiniška plėtra per paskutinius 40 metų užėmė svarbią vietą Lietuvos visuomenėje, Jūsų pasiekti rezultatai yra nuostabūs. Microsoft kompanijoje šiuo metu dirba keli lietuviai, baigę Kauno technologijos universitetą. Mes džiaugiamės puikiu Jūsų absolventų darbu tiek Microsoft kompanijoje, tiek už jos ribų.

Tikime, kad inovacijų dėka informacinės technologijos sparčiai vystysis ir toliau. Esame sujaudinti matydami, kaip tokios institucijos kaip Jūsų ugdo talentingus profesionalus, galinčius skatinti pažangą.

Geriausi linkėjimai Jūsų iškilnėms ir tikimės bendradarbiavimo ateityje.

*Pagarbiai,
Bill Gates, Microsoft pirmininkas.*

Daug sveikinimų sukaktuvinininkui

Šventės metu buvo pagerbti ilgamečiai skaičiavimo centro vadovai E. Nešokocis ir dr. J. Puodžius. Pastarasis parodė daug sumanumo projektuojant, statant ir paleidžiant tuomet moderniausia Lietuvoje KPI skaičiavimo centrą – jis pradėjo veiklą 1990 m.

Siekiant spartinti žinių visuomenės kūrimą bei plėsti žinių ekonomiką nuo 2003 m. pavasario pasikeitė šio padalinio statusas – centro bazėje įkurtas KTU Informacinių technologijų plėtros institutas (ITPI). Jo direktorius prof. R. Šeinauskas kalbėjo, jog ITPI tapo lyderiu Baltijos šalių aukštosiose mokyklose. Čia nuolat diegiama šiuolaikinė technika. Pavyzdžiui, šįmet atnaujinta Lietuvos mokslo ir studijų kompiuterių tinklo (LITNET) ir KTU tinklo operatorinio valdymo aparatai. Siekiant užtikrinti komunikacinės įrangos ir tarnybinių stočių darbą, esant energetiniams sutrikimams, sumontuota rezervinė elektros energijos tiekimo sistema.

Jūsų 40-metis – išpuodinga istorija. Džiaugiamės, kad esate lyderiai, spartinantys Lietuvos pažangą, – pažymėjo švietimo ir mokslo viceministras dr. R. Vaitkus. Jis įteikė ministerijos padėkos raštus ITPI darbuotojams J. Gražytei, R. Indrašiui, J. Markauskui ir R. Šeinauskui.

Ministro Pirmininko dr. A. Bra-

Renginio prezidentas: (iš kairės) viceministras dr. Rimantas Vaitkus, Mokslo tarybos pirmininko padėjėjas dr. Jonas Puodžius ir KTU prorektorius prof. Vytautas Ostaševičius

Instituto direktorių prof. Rimantą Šeinauską (dešinėje) sveikina LMA akademikas prof. Laimutis Telksnys

Tarp KTU Informacinių technologijų instituto 40-mečio minėjimo dalyvių buvo daug žymių kompiuterijos specialistų

zausko sveikinimą perskaitė jo patarėjas R. Gudauskas. KTU Senato pirmininko prof. R. P. Žilinsko teigimu, 40 metų civilizacijos istorijoje – maža atkarpa. *Kompiuterizacijoje – tai ištisa epocha. Linkime informacinių technologijų erdvėje ir toliau pirmauti.* Informatikų patriarcho Lietuvos LMA akademiko prof. L. Telksnio pastebėjimu, KTU parengtos kelios informatikų kartos tapo intelektualia jėga gamyboje, moksle ir valdymo institucijose. Brandumo jos sėmėsi šiame universiteto padalinyje.

Informacinės technologijos keičiasi ne dienomis, o valandomis. Išpuodingais darbais jūs įrodėte savo kompetenciją, – sakė buvęs ministras, AB Lietuvos telekomas atstovas prof. G. Žintelis. Sukakties proga sulaukta Vilniaus universiteto skaičiavimo centro ir kitų aukštųjų mokyklų bei institucijų sveikinimų. Iškilmes galėjo stebėti interneto vartotojai.

Tikslas – informacijos technologijų efektyvinimas

Nuo 1992 m. institutui vadovauja prof. R. Šeinauskas, perėmęs šias pa-

nių testavimą, tobulinti darbuotojų kompiuterinį raštingumą – tai mūsų darbai, nes studijų procese naudojamų IT įtaka studijų kokybei dar nepakankamai iširta, – kalbėjo distancinio mokymo centro direktorė dr. D. Rutkauskienė.

Pagal LITNET programą tęsiama tinklo plėtra ir tobulinamas jo operatorinis valdymas. Pasak Kompiuterių tinklo centro direktoriaus dr. R. Kavoliūno, LITNET kartu su dar 26-iais Europos šalių nacionaliniais akademiniais tinklais sujungti didelės spartos kanalais į bendrą europinį tinklą GEANT. Nuo šių metų lapkričio 1 d. kanalo į Europos akademinį tinklą pralaidumas padidintas iki 622 Mbps. Vykdomas veiksmų, įtakojančių kompiuterių tinklo apkratumą, apsauga, valdomumą ir greitaeigiškumą, tyrimas, dėl kurio didinama kompiuterių tinklo paslaugų kokybė. Svarbi ITPI veiklos sritis yra informacinėmis technologijomis grįstų paslaugų tiekimas užsakovams universiteto išorėje ir bendrų projektų vykdymas. Siekiant tinkamai dalyvauti naujų IT kūrime, labai aktualūs Lietuvos įmonėms yra vienpusių sistemų projektavimo tyrimai. Vadovaujant prof. R. Šeinauskui, dešimt jaunųjų mokslininkų apgynė daktaro disertacijas, dar keli mokosi doktorantūroje. Kalbos signalų tyrimo mokslo laboratorijos vyresniojo mokslo darbuotojo dr. A. Rudžionio teigimu, naujausi KTU specialistų darbai integruojant kalbos ir vaizdo apdorojimą turi geras perspektyvas ateities informacinėse technologijose.

Kompetencijos rodiklis – tarptautiniai projektai

ITPI vadovai paminėjo dešimtį mokslinių tyrimų, atliekamų finansuojant Europos Sąjungos fondams. Tarp jų – projektai atvirojo ir distancinio mokymo plėtrai. *Reikšmingas darbas – vienpusių sistemų projektavimo automatizavimas. Konsorciame dalyvauja žymūs Didžiosios Britanijos, Prancūzijos, Vokietijos ir kitų šalių specialistai, – sakė prof. R. Šeinauskas.*

Šio KTU instituto išskirtinumą rodo tai, kad jo specialistai vieninteliai Lietuvoje atlieka interneto sričių vardų ir elektroninio pašto adresatų priežiūrą. Šiuo metu kartotekoje yra daugiau kaip septyni tūkstančiai tokių vardų. Plečiantis informacinei visuomenei jų skaičius didės ir tos sistemos priežiūros efektyvumo ir reiklumo didinimui KTU specialistui tenka nemažas rūpestis bei atsakomybė.

Grazias tradicijas turi kompiuterinio raštingumo mokymas, kvalifikacijos kėlimo kursai suaugusiems ir šalies moksleiviams. Kadangi provincijos švietimo įstaigose dar trūksta kompiuterių ir kvalifikuotų pedagogų, populiaru KTU jaunųjų kompiuterininkų mokykla. Pora metų savaitgaliais Kaune tobulinasi jos auklėtiniai išmoksta naudotis IT. Šios mokyklos pažymėjimus gavo per du tūkstančius jaunuolių. Čia tobulinasi ir nemažai suaugusių, kurie nori tapti visaverčiais informacinės visuomenės nariais. Tarp jų išskirtinę vietą užima mokymo kursai akliems ir kitiems neįgaliesiems. Tai tik dalis KTU Informacinių technologijų plėtros instituto, tęsiančio prieš 40-metį įkurto pirmojo šalies aukštosiose mokyklose skaičiavimo centro, darbų.

Dr. Vilius Misevičius

Kaip vertinsime humanitarų darbą

Straipsnio autorius iš Belgijos kilęs Varšuvos universiteto profesorius Axel'is HOLVOET'AS dabar dirba Lietuvių kalbos institute vyriausiuoju mokslo darbuotoju. Jis yra šio instituto gramatikos skyriaus vadovas, taip pat naujo lietuvių kalbos gramatikos projekto, kurio tikslas – parengti teoriškai naują lietuvių kalbos gramatiką, vadovas.

Šis straipsnis – reakcija į daugelio humanitarų skelbiamą ir neseniai trijų humanitarinių institutų (Lietuvių kalbos instituto, Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto ir Lietuvos istorijos instituto) direktorių pasirašytame laiške išdėstyta požiūris, esą humanitarams taikytini kitokie vertinimo kriterijai nei kitų mokslų atstovams. Nors straipsnio autorius yra kalbininkas, tokiam požiūriui nepritaria ir mano, kad šiuo klausimu reikalinga plati diskusija.

Vis dažniau humanitarai kelia reikalavimą, kad jų darbai būtų vertinami pagal kitokius kriterijus nei kitų mokslų sričių atstovų. Humanitarams esą netaikytinas reikalavimas spausdinti straipsnius prestižiniuose tarptautiniuose leidiniuose, ypač į vadinamąjį ISI sąrašą įtrauktuose žurnaluose. Toks reikalavimas keliamas Lietuvių kalbos instituto, Lietuvių li-

teratūros ir tautosakos instituto ir Lietuvos istorijos instituto direktorių laiške, išsiųstame Švietimo ir mokslo ministru bei kitoms su mokslo reikalais susijusioms institucijoms. Tame pačiame laiške teigiama ir tai, kad be straipsnių ir monografijų kaip vertinimo kriterijus turėtų būti pripažįstamas dalyvavimas rašant kertinius daugiatomius kolektyvinius darbus. Čia turimi omenyje, pavyzdžiui, žodynai. Nors tokie humanitarų reikalavimai nėra visiškai nepagrįsti, juose yra ir abejotinų teiginių, kurie gali pasirodyti pavojingi Lietuvos humanitarinių mokslų raidai.

Svarbiausias humanitarų keliamas teiginys yra tas, kad lietuvių kalbotyra ir lietuvių literatūros mokslas yra tarsi nacionalinės mokslo šakos, kurių tyrimo centrai yra Lietuvoje. Tik Lietuvoje gali būti nustatomi jų vertinimo kriterijai, tik Lietuvoje leidžiami autoritetingi šių sričių žurnalai, o lituanistinės publikacijos prestižiniuose tarptautiniuose leidiniuose dažnai gali būti tik populiarus ar kompiliacinio pobūdžio, o ne analitiniai naujas žinias kuriantys mokslo produktai, nes tų „hsm“ žurnalų rengėjai neretai nepajėgūs įvertinti ir priimti analitinio lituanistikos (plačiai suprantamos) straipsnio ar kito mokslo darbo. Į tokius tvirtinimus negaliu nereaguoti. Man sunkiau įvertinti literatūros ir istorijos mokslų situaciją: gal iš tikrųjų nėra prasminga tarptautiniuose žurnaluose spausdinti straipsnius apie Maironį arba Antaną Strazdą. Apisiribosiu tik kalbotyra. Lietuvių kalbotyra yra

nacionalinis mokslas tik ta prasme, kad ji yra svarbi Lietuvai. Tačiau metodai, kuriais remiantis galima ir reikia tirti lietuvių kalbą, nėra kokie nors ypatingi. Lietuvių kalbos reiškiniai ir duomenys gali būti unikalūs, tačiau jų tyrimo metodai yra universalūs ir nesiskiria nuo tų, kuriais tiriamos kitos kalbos. Negali būti „lietuviškos kalbotyros“, taip pat kaip negali būti „lietuviškos matematikos“ arba „lietuviškos fizikos“. Kalbininkas, atradęs lietuvių kalboje svarbių reiškinį ir mokantis juos analizuoti šiuolaikinės lingvistikos metodais bei pristatyti savo darbo rezultatus užsienio kalba, be didesnių problemų gali išspausdinti straipsnį viename iš prestižinių tarptautinių žurnalų. Visai nereikia, kad tokie straipsniai būtų spausdinami specializuotuose baltistikos žurnaluose. Jeigu nagrinėjami reiškiniai yra teoriškai reikšmingi ir analizės ar aprašymo metodai atitinka tarptautinius standartus, jie gali patekti į bendrosios kalbotyros žurnalus. Jeigu ieškoma specialių žurnalų, tai galima įkreiptis į artimos srities – slavistikos žurnalus, kurie tradiciškai mielai spausdina ir baltistikos straipsnius. Lituanistika yra viena, taip kaip yra viena kalbotyra, matematika, fizika ir t. t. Lietuvos matematikai, fizikai ir t. t. pasiekia tarptautinį mokslinį lygį, jie neįrodinėja, kad yra lietuviška matematika arba fizika, kurių centras esąs Lietuvoje, ir kad su užsieniu nėra ko lygintis. Lietuvos kalbininkai taip pat galėtų pakelti savo mokslą į tarptautinį lygį, o ne įtikinėti, jog savaime jau yra geriausi ir užsienis gali iš jų tik mokytis. Tokie teiginiai gali skatinti tik provincialumą, nepagrįstą pasitenkinimą savimi ir vis didėjantį atsilikimą nuo pasaulio kalbotyros.

Su reikalavimu spausdinti savo straipsnius tarptautiniuose leidiniuose

se siejasi ir mokslo kalbos problema. Humanitarai dažnai teigia, esą lietuvių kalbai kyla grėsmė, nes reikalaujama spausdinti straipsnius užsienio kalbomis, tokie straipsniai labiau vertinami; nuo to, teigiama, kenčianti lietuvių kalba, kuri netenka vienos savo funkcijos – mokslo kalbos. Tokie samprotavimai veda į užburtą ratą. Panaikinus reikalavimą skelbti savo darbus užsienyje tarptautinėmis kalbomis, lietuvių kalbininkai netenka akstino, skatinančio gretinti savo darbą su tuo, kas daroma užsienyje, matuoti jo kokybę ir teorinį lygį pagal tarptautinius standartus. Toks atsiribojimas nuo pasaulio mokslo daro žalos ir lietuvių kalbos funkciniams visavertiškumui. Mat lietuviškai kalbėti ir rašyti šiuolaikinės lingvistikos temomis jau dabar beveik neįmanoma, nes trūksta elementariausios terminologijos. Kas pasirūpins sukurti lietuviškus atitikmenis angliškiems terminams, vartojamiems (Lietuvoje beveik nežinomos) generatyvinės, kognityvinės, funkcinės–tipologinės lingvistikos atstovų? Veikiausiai tai padarys tie, kurie suvoks būtinybę įsijungti į tarptautinę mokslo bendruomenę, lygintis į jos pasiekimus ir išgarsinti lietuvių kalbotyrą skelbiant mokslinius darbus angliškai, vokiškai, prancūziškai ir panašiai. Jie pakels lietuvių kalbotyrą į pasaulinį lygį, savo žinias Lietuvoje lietuviškai perduos kitai kartai ir tokiu būdu geriausiai pasitarnaus lietuvių kalbai.

Ar tai, kas čia pasakyta apie kalbotyrą, galioja ir kitiems humanitariniams mokslams, man sunku spręsti. Gal ir yra mokslo šakų, kur atsiribojimas nuo pasaulio, lyginimo su užsienio mokslu vengimas ir atsisakymas matuoti savo darbų kokybę pagal tarptautinius standartus kelia mokslinio darbo lygį, bet man sunku tuo patikėti.

Kaip reiktų žiūrėti į reikalavi-

mą, kad mokslininkai būtų vertinami ne tik už straipsnius ir monografijas, bet ir už darbą, įdėtą rašant žodynus, žinytus ir t. t.? Čia reikia atkreipti dėmesį, kad, pavyzdžiui, užsienyje žodynai yra dažniausiai rašomi leksikografinių leidyklų redaktorių, kurie už tai negauna mokslinių laipsnių ir nedaro karjeros kaip mokslininkai: nors ir turėtų tam būtinų gabumų, neturi tam laiko. Šiuo atveju problema yra panaši kaip universitetų darbuotojų. Kada rašyti straipsnius, jeigu reikia dėstyti 20–30 valandų per savaitę, taisyti kursinius darbus ir panašiai? Atsižvelgiant į tai Lietuvoje, kaip ir užsienyje, skiriami dėstytojų (lektorių) etatai. Tokį etatą užimantis darbuotojas neprivalo rašyti straipsnių, bet ir negauna laipsnių, nedaro mokslinės karjeros. Kitaip tariant, jis nėra mokslininkas. Tačiau sunku tikėtis, kad mokslo tiriamojo instituto darbuotojas bus vertinamas ne už mokslo tiriamąjį darbą. Jeigu tokio instituto darbuotojai neturi laiko rašyti mokslinių straipsnių, nes visą jų laiką užima žodynų rašymas, tai čia galima išvengti tik klaidingą šio instituto vidinį darbo organizavimą. Kas negauna sąlygų rašyti straipsnių, turi gauti techninį, ne mokslinį etatą. Kas užima mokslininko etatą, tam instituto vadovybė turi palikti laiko straipsniams rašyti ir net reikalauti, kad juos rašytų.

Atsižvelgiant į humanitarinių mokslų specifika būtų galima humanitarams ne taip griežtai taikyti reikalavimą spausdinti savo straipsnius užsienyje, arba išplėsti prestižinių tarptautinių žurnalų sąrašą, į jį įtraukiant ir tokius, kuriuose Lietuvos kalbininkai, literatai ir istorikai tradiciškai skelbia straipsnius. Tačiau principas, kuriuo vadovautasi nustatant reikalavimą spausdinti straipsnius pripažintuose užsienio žurnaluose, yra sveikas ir atsisakyti jo negalima, nes atsisakius jo nelieta objektyvių mokslinio darbo vertinimo kriterijų.

Prof. habil. dr. Axel Holvoet

LIETUVOS ŽEMĖS ŪKIO UNIVERSITETAS

skelbia konkursą etatinėms vietoms užimti:

Docento:

1. Profesinės pedagogikos ir psichologijos katedroje;
2. Ekologijos katedroje;
3. Ekonomikos katedroje;
4. Augalininkystės ir gyvulininkystės katedroje (0,5 et.);
5. Transporto ir jėgos mašinų katedroje;
6. Statybinių konstrukcijų katedroje;
7. Vandentvarkos katedroje;
8. Žemėtvarkos katedroje.

Eiti docento pareigas:

1. Ekologijos katedroje (0,25 et.);
2. Administravimo ir kaimo plėtros katedroje;
3. Apskaitos ir finansų katedroje;
4. Agroenergetikos katedroje (0,5+0,5 et.);
5. Hidrotechnikos katedroje;
6. Statybinių konstrukcijų katedroje;
7. Žemėtvarkos katedroje (1,0+0,5+0,5 et.);
8. Miškotvarkos katedroje (0,25 et.).

Lektorius:

1. Kalbų katedroje;
2. Ekologijos katedroje;
3. Administravimo ir kaimo plėtros katedroje (1,0+0,5 et.);
4. Augalininkystės ir gyvulininkystės katedroje (0,25 et.);
5. Žemdirbystės katedroje;
6. Šilumos ir biotechnologijų inžinerijos katedroje (2,0 et.);
7. Vandentvarkos katedroje;
8. Miškininkystės katedroje (2,0 et.);
9. Miškotvarkos katedroje.

Asistento:

1. Informatikos katedroje;
2. Ekonomikos katedroje;
3. Verslo vadybos katedroje.

Prašymus dalyvauti konkurse pateikti Rektoriaus vardu į Studijų skyrių (LŽŪU c. r. 217 kab.) per mėnesį nuo paskelbimo dienos. Kartu su prašymu pateikiami tokie dokumentai: diplomų kopijos, mokslinių, metodinių darbų sąrašas ir jų kopijos.

Rektorius

Dalinti ar nedalinti?

Finansavimo skirstymas institucijoms pagal jų publikacijas tarptautiniuose žurnaluose turinčiuose leidiniuose pastaraisiais metais yra bene ryškiausias teigiamas žingsnis, skatinantis mokslinių tyrimų pažangą Lietuvoje. Net ir aršiausi šios reformos priešrinkai turėtų pripažinti, kad ši nuostata turi bent du teigiamus rezultatus: ji padidino mokslininkų aktyvumą ir privertė vertinti savo produkciją tarptautiniais masteliais. Be to, kadangi nuopelnai už publikaciją buvo skaičiuojami atsižvelgiant tik į Lietuvos autorių (kurie ir yra finansuojami) indėlius, tai skatino tarptautinį bendradarbiavimą. Akivaizdu, kad bet kurie vertinimo kriterijai nevienodai palankūs visiems autoriams. Todėl kyla pagunda vertinimo kriterijus kažkaip patobulinti. Tik kartais siūlomi patobulinimai nevykę ir nelogiški. Toks, man atrodo, yra siūlymas užskaitant mokslininkui ar institucijai publikaciją autoriaus indėlį vertinti padalinant iš visų autorių skaičiaus. Pirmiausia, taip vertinant susidursim su kurioziškėmis situacijomis, kai dideliuose tarptautiniuose projektuose (pavyzdžiui, elementariųjų dalelių fizikos srityje) gautus didelio kolektyvo rezultatus išpublikavus straipsnyje su, tarkim, 70 autorių, vieno autoriaus indėlis bus šnipšto vertas. Bet svarbiausia netgi ne atskiri atvejai, svarbiausia – klaidingos prielaidos ir žalingi padariniai.

Apie prielaidas. Dalinimas iš autorių skaičiaus – tai jau bandymas vertinti straipsnio kokybę. Tada susiduriame su dviem problemomis.

Pirma, ar tikrai straipsnio, parašyto su keletu mokslininkų grupių iš įvairių pasaulio mokslų institucijų, bendraautorystė yra mažiau verta nei vieno tautiško liaudies meistro savose sultyse sukurtas produktas? Straipsnis straipsniui nelygus, bet, bendrai žiūrint, platesnis bendradarbiavimas leidžia panaudoti didesnę eksperimentinį ar teorinių metodų arsenalą, praeiti pačių bendraautorių tarpusavio recenzavimą rengiant straipsnį spaudai. Tai bent jau dalinai atsveria tą faktą, kad kiekvienas iš bendraautorių yra tik dalies straipsnio autorius. Gal geriau kruopelytė aukso, nei luitas kalkakmenio.

Antra, autorių skaičius nėra vieningai straipsnio kokybės charakteristika. Jei dalinam iš autorių skaičiaus, tai gal pažiūrėkim į žurnalą, kuriame atspausdintas straipsnis, citavimo indeksą, dauginkim iš straipsnio puslapių skaičiaus ar dar ką nors susigalvokim. Tačiau šis kelias veda į painiavą. Išėitis – atsisakyti kokybės vertinimo, nes jį, rimtai paplūšę, gali atlikti tik labai kompetetingi konkrečios srities nesuinteresuoti specialistai.

Apie padarinius. Kiekviena reforma naudinga tiek, kiek naudingas jos rezultatas. Aukštas straipsnių ISI

duomenų bazėje įtrauktuose žurnaluose kotiravimas skirstant finansinius resursus realiai skatina tarptautinį bendradarbiavimą. Dėl to Lietuvos vardas dažniau atsiranda rimtų mokslinių žurnalų puslapiuose, kyla Lietuvos mokslininkų kvalifikacija ir tarptautinis prestižas, didėja galimybės gauti tarptautinių programų finansavimą. Akivaizdu, kad dalinimas iš autorių skaičiaus bandant įvertinti straipsnio autoriaus mokslinės produkcijos vertę veiks diametraliai priešingai. Tai skatins publikuoti straipsnius tik su „savais“ autoriais, nors straipsnio kokybė nuo to ir nukentėtų. Čia slepiasi dvi blogybės: uždaro augimas ir sistemos dirbtinumas. Gera tokia sistema, kuri sutelkia mokslininkus svarbiausiam tikslui – atlikti aukšto lygio tyrimus ir publikuoti juos kuo geresniuose moksliniuose žurnaluose. O dalinimas iš autorių skaičiaus yra nenatūrali sistema. Jis skatina formuoti straipsnio autorių kolektyvą dirbtinai, atsižvelgiant ne tik į mokslinį bendradarbiavimo būtinumą, bet ir į laukiamą finansinę naudą. Nesena socialistinio gyvenimo patirtis rodo, kad nenatūrali sistema veda prie prastų rezultatų, nors deklaruojamos idėjos gali būti ir gana patrauklios. Prieš ką nors keisdami, pagalvokime apie rezultata!

*Prof. Gintautas Tamulaitis
Vilniaus universiteto
Puslaidininkų fizikos
katedros vedėjas*

Paminėjome šimtą profesoriaus Kazio Brundzos gimimo metines. Jis – vienas iškiliausių XX amžiaus Lietuvos mokslininkų, geobotanikos, fitosociologijos, pelkėtyros, mikrobiologijos, fitopatologijos kūrėjas, įžvalgas gamtos stebėtojas, jautrus, doras žmogus.

Buvę profesoriaus mokiniai rugsėjį jo atminimui paskyrė dvi konferencijas, surengė prisiminimų vakarą, išleido knygą. Kiekvienas savaip apmąstė iškilaus mokslininko nueitą kelią, džiaugėsi, kad teko kartu dirbti, pasisemti patirties.

Kazio Brundzos mokslinių interesų spektras apima iš pažiūros neaprepiamas gamtos mokslų sritis – nuo mikroskopinės sandaros grybų ir bakterijų, iki kraštovaizdžio estetinio vertinimo ir augalijos kartografavimo, indikacinės botanikos ir botanikos bibliografijos darbų. Visur jo darbų palikta žymė pastebima, todėl profesoriaus gyvenimo portretas sudėtas iš ryškių epizodų. Tai pripažino jo amžininkai, tai supranta dabartiniai gamtininkai, besiremiantys profesoriaus kūrinių.

Profesoriaus tėvų – Jono Brundzos ir Magdalenos Brundzienės (Kaukaitės) šeimoje Suvalkijoje augo 12 vaikų. Tėvams ir augantiems vaikams reikėjo sunkiai dirbti, kad šeimai užtektų duonos.

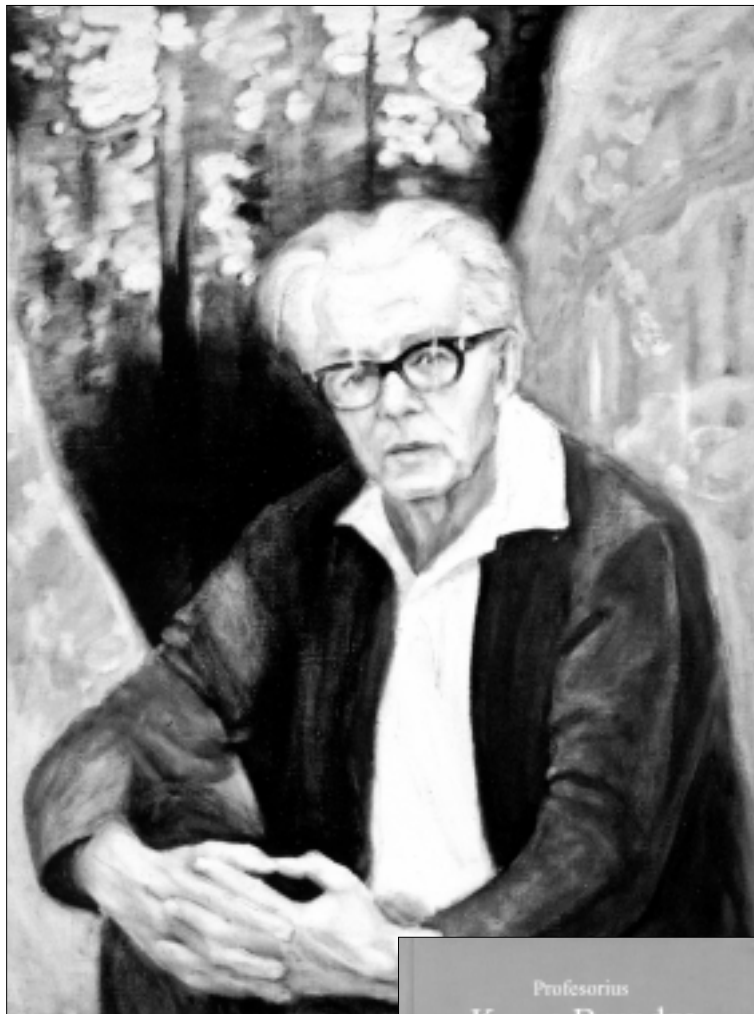
Studijos ir pirmieji moksliniai interesai

K. Brundza, baigęs Marijampolės gimnaziją, 1925 m. įstojo į Žemės ūkio akademiją Dotnuvoje ir pasirinko miškininkystę. Tačiau 1926 m. perėjo į Kaune veikusią Lietuvos universitetą ir Matematikos-gamtos fakulteto Biologijos skyriuje pradėjo studijuoti botaniką. Tačiau ryšiai su Žemės ūkio akademija Dotnuvoje nenutrūko. Taikomosios botanikos katedros vadovas prof. V. Vilkaitis 1927 m. į jaunesniojo laboranto vietą pakvietė jam jau pažįstamą studentą K. Brundzą. Studijos Kaune ir darbas Dotnuvoje buvo nelengvas tarpinis jauno žmogaus gyvenime. Jau studijų metu K. Brundza susidomėjo mokslinėmis problemomis, kurioms spręsti teko skirti nemažai laiko. Savarankiškas mokslinis darbas prasidėjo jam ėmus gilintis į dvi sritis: pelkėtyrą ir fitopatologiją.

1929 m. jis susipažino su Lietuvos universitetą atvykusiu estų botaniku P. V. Tomsonu (P. W. Thomson). Šio mokslininko tikslas buvo ištirti kai kurias Lietuvos pelkes panaudojant palinologinį metodą. K. Brundza jį lydėjo ir talkino ekspedicijų metu, o 1930 m. išvyko stažuotis pas P. V. Tomsoną į Estiją. Grįžęs į Lietuvą, savarankiškai tyrinėjo Gabijauriško, Pakaimynių, Amalvos, Galubalio ir Užpjaunio pelkes. Sukaupę medžiagą apibendrinio ir parengė nedidelę monografiją apie Gabijauriško pelkę. Deja, parengtas darbas liko rankraštis. K. Brundza žiedadulkių tyrimo metodą naudojo Kamanų ir Šepetos pelkėms bei miškų praeičiai tirti. Tyrimus aprašė monografijose *Kamanos* ir *Šepeta* bei paskelbė dar keletą straipsnių. Šie darbai – tai pirmieji žingsniai mūsų krašte plėtojant pelkėtyrą.

Kita sritis, kuria mokslininkas pradėjo domėtis dar studijų metu, buvo fitopatologija. 1927 m. Žemės ūkio akademijos metraštyje K. Brundza paskelbė savo pirmąjį mokslinį straipsnį *Mūsų ažuolų Microsphaera* ir iš karto buvo pastebėtas užsienio mokslininkų. K. Brundzos nuo 1927 m. pradėti kaupti duomenys apie parazitinius grybus buvo pateikti dar keliuose straipsniuose bei

Gyvenimas, skirtas botanikai

Pranciškaus Gerliko paveikslas
Profesorius Kazys Brundza

1933 m. diplominiame darbe *Medžiaga Lietuvos Erysiphacejų florai*, kuriam vadovavo prof. K. Regelis.

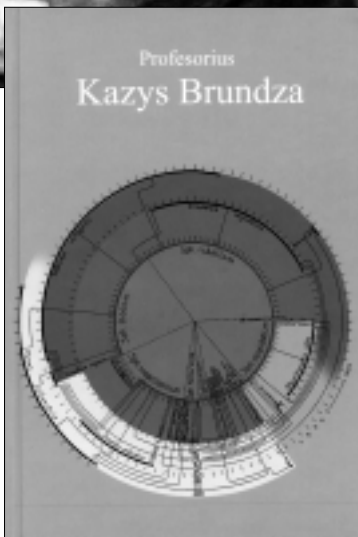
Žemės ūkio akademijoje Dotnuvoje

Baigęs studijas Žemės ūkio akademijoje buvo pervesstas eiti jaunesniojo asistento pareigas, o netrukus paskirtas vyresniojo asistentu. 1934 m. K. Brundza paskiriamas Žemės ūkio rūmams priklausiusios Augalų apsaugos stoties Fitopatologijos skyriaus vadovu. Tuomet jo fitopatologijos tyrinėjimai dar labiau išsiplėtė. Stotyje atliktų darbų rezultatai buvo pateikiami kasmetinėse *Augalų apsaugos stoties apyskaitose*. 1934–1937 m. jas rengė kartu su prof. V. Vilkaičiu.

K. Brundza neapleido ir kitų botanikos mokslo sričių, ypač pelkių, pievų augalijos, jos raidos tyrinėjimų. Jis talkino kuriant lietuvišką botanikos terminiją – buvo įtrauktas į Botanikos žodyno komisiją, aktyviai dalyvavo Fėnobaltijos augalų geografų kongresuose, Pabaltijo botanikų ir mikologų konferencijose bei ekspedicijose.

1935 ir 1936 m. vasaromis prof. V. Vilkaitis subūrė Žemės ūkio akademijos mokslininkus Kamanų pelkės tyrimų ekspedicijose. K. Brundza buvo vienas aktyviausių organizatorių ir dalyvių. Pelkė buvo pirmoji ekosistema, kurią geobotaniškai tyrinėjo K. Brundza ir panašu, kad ji profesorių žavėjo iki gyvenimo pabaigos.

1936 m. Kamanų pelkės tyrimų medžiaga buvo išspausdinta Žemės ūkio akademijos metraštyje. Taigi buvo išleistas stambus 412 puslapių, iš kurių 253 parašyti paties K. Brundzos, veikalas. Žymi augalijos tyrinėtoja profesorė J. Balevičienė pripažįsta: *Šiai monografijai moksliniu požiūriu iki šiol nėra lygaus kūrinių lietuviškoje literatūroje ir galbūt užtektų vienos tokios knygos, kad mokslininkas amžiams įeitų į Lietuvos mokslo istoriją*. 1938–1940 m. Žemės ūkio akade-

Knygos, skirtos prof. K. Brundzai, viršelis

mijos mokslininkai tyrė kitą didelę pelkę – Šepetą. Tyrimams vadovavo K. Brundza. Jis kartu su E. Purvinu atliko geobotaninius tyrimus, sudarė augalijos žemėlapius. Sukauptos medžiagos pagrindu parengtas K. Brundzos darbas išspausdintas 1940 m. Žemės ūkio akademijos metraštyje. Šiuo metu yra išlikę nedaug monografijos egzempliorių.

1937 m. K. Brundzos moksliniame gyvenime atsiranda dar viena sritis, kuriai jis vėliau skirs daug energijos ir atliks svarių darbų. Tai – mikrobiologija. Po stažuotės Paryžiuje – L. Pastero (L. Pasteur) institute, Agrobiologijos instituto Mikrobiologijos laboratorijoje bei Sorbonos universiteto Žemesniųjų augalų laboratorijoje – 1939 m. pradėjo skaityti mikrobiologijos kursą. Po metų išleido paskaitų konspektą *Žemės ūkio mikrobiologija*.

Dar iki Antrojo pasaulinio karo pradžios K. Brundzos atlikti darbai sudaro vertingą botanikos palikimo dalį. Neabejojama, kad darbštumas, kruopštumas ir giliai asmenybėje glūdintys menininko, natūrfilosofo pojūčiai padėjo pasiekti gerų rezultatų. Tuo pačiu metu, sudėtingus jauno gamtininko dvasinius ieškojimus, pasislėpdamas po Kazio Gabijaus vardu, Brundza aprašė eseistinio pobūdžio knygelėje *Botaniko pasaulis*. Botanikai džiaugiasi turėdami tokį savo darbo pašlovinimą.

Darbas pirmosios sovietų okupacijos, karo ir pirmaisiais pokario metais

K. Brundzos pedagoginiam ir moksliniam darbui Žemės ūkio akademijoje Dotnuvoje turėjo įtakos istorinės permainos, vykusios praėjusio amžiaus 5-ojo dešimtmečio pradžioje. 1941 m. katedrai vadovauti ir pagrindinėms disciplinoms – botanikai bei fitopatologijai dėstyti – buvo paskirtas K. Brundza.

Tuo pat metu, K. Brundza, buvo pradėjęs rengti daktaro disertaciją *Kamanų stratigrafija, hidrografija ir augalija*, kurią apgynė 1941 m. Tais pačiais metais jam buvo suteiktas docento vardas. Karo metu darbas Žemės ūkio akademijoje Dotnuvoje buvo neintensyvus, o 1944 m. vasarą ir visiškai sužlugdytas. Gaisro metu neišliko ir Taikomosios botanikos katedros bei mikrobiologijos laboratorijos.

Pokariu aukštoji žemės ūkio mokykla, pavadinta Lietuvos žemės ūkio akademija, buvo kuriama Kaune. K. Brundza buvo vienas aktyvių Žemės ūkio akademijos atkūrėjų. Taikomosios botanikos katedra, kuri buvo įkurta ir veikė Žemės ūkio akademijoje Dotnuvoje, priklausė Agronomijos fakultetui ir buvo pertvarkyta į Botanikos bei Augalų fiziologijos ir mikrobiologijos katedras. 1945 m. K. Brundza buvo paskirtas Augalų fiziologijos ir mikrobiologijos katedros vedėju. 1947 m., jau pagal sovietinę mokslinių ir pedagoginių vardų teikimo tvarką, jam buvo patvirtintas biologijos mokslų kandidato laipsnis bei docento pedagoginis vardas. 1948 m. Botanikos bei Augalų fiziologijos ir mikrobiologijos katedros vėl buvo sujungtos į vieną katedrą, pavadintą Botanikos ir mikrobiologijos. K. Brundza jai vadovavo iki 1952 m. Tuo metu kartu su juo katedroje dirbo doc. E. Purvinas, asistentai J. Jankauskas, A. Stancevičius ir G. Aniuolytė. 1948 m. išleido du vadovėlius aukštosios žemės ūkio mokykloms *Mikrobiologija ir Bendroji ūkinė botanika*, 1950 m. – *Kultūrinių augalų ligos*.

Biologijos institute

Pokariu K. Brundza pradėjo mokslinę veiklą Lietuvos mokslų akademijos Biologijos institute. 1949 m. jis buvo paskirtas šio instituto Sistematinės ir eksperimentinės botanikos poskyrio vadovu, nuo 1952 m. vadovavo Botanikos sektoriui. 1949–1953 m. K. Brundza vadovavo Nemuno žemupio užliejamų pievų ekspedicijoms. 1951–1957 m. su bendradarbiais A. Bagdonaite-Tučiene, J. Pipiniu ir kitais nuosekliai tyrė Rytų Lietuvos bei kitų vietovių pievų ir žemapelkių augaliją. Taip pat parengė Lietuvos teritorijos augalijos žemėlapi, kurio duomenis 1960 m. rusų mokslininkai panaudojo atlikdami Pabaltijo teritorijos zonių suskirstymą. Tuo pačiu metu mokslininkas pradėjo domėtis dar viena sritimi, kuriai vėliau skirs dėmesį – indikacine botanika. Visgi profesorius neapleido ir kitų sričių – XX a. 6-ojo dešimtmečio viduryje, kartu su kitais žymiais botanikais vadovavo leidinio *Lietuvos TSR flora* parengimui, kurio pirmasis tomas išėjo 1959 m. Šie metai sutapo su Biologijos instituto reorganizacija ir atskiro Botanikos instituto įsteigimu.

Botanikos institute

1959 m. Biologijos institutas pertvarkytas į du institutus – Zoologijos

ir parazitologijos bei Botanikos institutą. Botanikos instituto Floros ir geobotanikos sektorius tęsė buvusio Botanikos sektoriaus veiklą. K. Brundza buvo paskirtas vadovauti šiam sektoriui ir pareigas ėjo iki 1968 m.

1959 – 1968 m. laikotarpis – vienas kūrybingiausių K. Brundzos gyvenime. Šiuo laikotarpiu jis apibendrinio Biologijos institute pradėtų tyrimų duomenis ir paskelbė jų rezultatus. 1961 m. atliko Lietuvos teritorijos geobotaninį suskirstymą bei pasiūlė landšaftinį-geobotaninį augalijos tyrimo metodą. Apibendrinio fitoindikacijos tyrinėjimus.

Dirbdamas Botanikos institute jis rūpinosi *Lietuvos TSR floros* antrojo ir trečiojo tomų rengimu ir leidyba. Už šį darbą jam kartu su kitais 1965 m. buvo skirta respublikinė premija.

1961 m. K. Brundza spausdintų darbų visumos pagrindu parengė ir 1962 m. apgynė daktaro disertaciją *Geobotaniniai, fitopatologiniai ir mikrobiologiniai tyrimai Lietuvos TSR teritorijoje*. 1963 m. tapo biologijos mokslų daktaru, o 1964 m. – botanikos ir mikrobiologijos profesoriumi.

Profesoriaus sūnus S. Brundza pastebi, kad visas K. Brundzos gyvenimas buvo mokslas. Kiti žemiški dalykai jam nelabai rūpėjo. Jis buvo labai užimtas, namuose būdavo mažai, namų ūkį daugiau tvarkė mama (K. Brundzos žmona – Konstancija Brundzienė (Buožytė) – aut. pastaba).

Vilniaus valstybiniame pedagoginiame institute

Nuo 1968 m. K. Brundza dirbo Vilniaus valstybinio pedagoginio instituto Botanikos katedroje, o nuo 1977 m. iki 1985 m. ėjo profesoriaus konsultanto pareigas. Būsimiesiems pedagogams dėstė mikrobiologiją, geobotaniką, vedė augalų sistematikos mokomąją lauko praktiką. Studentų K. Brundza buvo mėgstamas ir mylimas bei gerbiamas.

Dirbdamas pedagoginiame institute K. Brundza susitelkė ties indikacinės botanikos darbais.

Profesorius visur ieškojo naujovių, jis tobulino botanikos publikacijų suskirstymą pagal mokslo šakas, daug bendradarbiavo su Mokslų akademijos centrine biblioteka ir talkininkavo rengiant botanikos bibliografiją.

Negalima nepaminėti profesoriaus K. Brundzos aktyvios mokslinės visuomeninės veiklos. 1959 m. jo iniciatyva buvo įkurta Lietuvos mikrobiologų draugija, kuriai profesorius daugelį metų vadovavo. 1973 m. Visasąjunginė mikrobiologų draugija jį apdovanojo L. Pastero vardo atminimo medaliu. Tais pačiais metais Ukrainos mikrobiologų draugija – akademiko D. Zaboltno medaliu. 1980 m. jis buvo išrinktas Visasąjunginės mikrobiologų draugijos garbės nariu.

Kiekvienai iš mokslo šakų ar mokslinės veiklos sričių, prie kurios prisilietė profesorius K. Brundza, paliktas vertingas jo darbų, minčių, idėjų palikimas. Ir profesoriaus amžininkai, ir dabartiniai gamtininkai pripažįsta, kad jis kūrė akademinio botanikos mokslo tematiką Lietuvoje. Ne administravo, bet kvietė į darbą savo darbštumo, erudicijos ir meilės gamtai pavyzdžiu. Demokratijos ir tolerancijos būdu.

Atkelta iš 1 p.

Pirmiausia turėtume pripažinti, jog tai toli gražu ne greitkelis, ne plati autostrada, kuria gali švilpti labai į šalis nė nesizvalgydamas. Ko gero, tai net ir ne asfaltu klotas kelias, bet veikiau vieškelis, kuriame įvairiomis kryptimis, bet daugiausia į Vakarų, „į Europą“, juda labai skirtingi eismo dalyviai. Šiame kelyje pamatysime kinuokiantį ir kuklų vežimaitį traukiantį arkliuką, gyvą knygnešių galdynės priminimą, išvysime čiaudančius ir rudeniop prikimusius „žigulius“, akis vos spės sekti arogantiškus greitalekius mersedesus, kuriems visi kiti judėjimo dalyviai tėra tik apmaudus kliuvinys jų kelyje į Vakarų. Dulakėms nusėdus išvysime ir sunkiai kojas kilnojančią pėsčią, kuriam net ir XIX a. arkliukas su

Jau nueita ketvirtis kelio

Visuotinės lietuvių enciklopedijos mokslinės redakcinės tarybos pirmininkas dr. Juozas Tumelis ir pavaduotojas dr. Antanas Buračas

vežimaitiu būtų didelė prabanga. Šalikelėse stovi ir kažko lūkuriuoja pavargėliai, kurie šiandien niekur nesijaučia labai savi ir reikalingi, ir kurių akys nedega noru skaityti.

Tokia šiandien mūsų Lietuva, jai kuriama nauja *Enciklopedija*, kokios dar nėra buvę mūsų tautos istorijoje. Jos neskaitys tas, kuris sunkiai nuo kelio atplėšia gyvenimo negalių apsunktas kojas, jau vien todėl, kad jam *VLE* neprieinama. Patikimiausi skaitytojai galėtų būti pensininkai, kurie noriai pirkto pirmąjį tomą, bet kitus toms jau ne visi įstengė įsigyti, nes užsiprenumeruoti nespėjęs knygyne turėjo už tomą suploti kone trečdalį mėnesinės pensijos. Vien enciklopedija sotus nebūsi – yra dėl ko pasukti galvą. Jos neskaitys ir greitkelių kaubojai, kurie pasikinę 400 arkliai galių mustangus šluoja nuo kelio niekingus kliuvinus – jiems nėra kada skaityti, o ir toks poreikis vargu ar kada nors gyvenime buvo kilęs.

Tad kas gi skaitys ir jau skaito tą mūsų *Visuotinę lietuvių enciklopediją*? Ta visuomenės dalis, kuri visais laikais buvo ir lieka tam tikro visuomenės pastovumo, moralinių ir dvasinių vertybių garantas. Kai kas tą visuomenės sluoksnį vadina tarp sluoksniu, nepriabigtais inteligentais, nemokančiais gyventi ir naudotis gyvenimo teikiama galimybe. Mūsų gyvenimo paradoksas, bet į šį sluoksnį ar tarp sluoksnį šiandien turėtų patekti kone dauguma intelektualinio darbo darbininkų, neišskiriant nė aukštųjų mokyklų profesūros. Jeigu profesoriaus atlyginimas prilygintas Lietuvos kariuomenės seržanto atlyginimui, tai ir toje visuomenėje profesoriaus gali jaustis tik seržantas. Nebent nuo šiol, pakėlus profesoriaus ir dėstytojų atlyginimus, bus kitaip. Tikriausiai ir pačios visuomenės narius būtų galima skirstyti į tuos, kuriems *Enciklopedija* reikalinga, ir tuos, kurie be jos puikiai apsieina, ir ateityje apsieis. Kita vertus, juk visais laikais taip buvo.

Žiupsnis statistikos

Suprantama, jog ir vertinant *VLE* IV tomą bei apskritai mūsų enciklopedininkų triūsą, pirmiausia turime remtis į konkretų atskaitos tašką: kieno požiūriu šis darbas turi būti vertinamas? Mokslininkų, laikraščių ir žurnalų redakcijų darbuotojų požiūriu? Tikriausiai ne tų redakcijų, kurios nemato reikalo atsitiesti uolios korespondentės į *VLE* tomo pristatymą, nes pelno siekiančioms bendrovėms tai joks įvykis, kaip ne kažin koks reiškinys, matyt, ir pati *Visuotinė lietuvių enciklopedija*.

Tikslų skaičių mėgėjams (tokių keistuolių dar yra) pasakysime, jog IV t.

yra vienu spaudos lanku padidėjęs, lyginant su trimis pirmtakais: jį sudaro 832 p., o pirmieji trys tomai buvo po 800 p. Mat didėja informacijos kiekis, ir norint išvengti XXI ar net XXII tomo, teks plėsti dabar spausdinamų tomų apimtį.

IV t. pats didžiausias ir pagal straipsnių kiekį – jame 6200 straipsnių. I t. – 5760, II t. – 5 tūkst., III t. – 6110. Pagal autorių lankų skaičių IV t. taip pat rekordininkas, jame 111,8 autorių lanko, nes I t. – 99,6, II t. – 98,5 ir III t. – 106,5 autorių lanko.

IV t. įdėta 816 liuanistinių straipsnių ir 167 liuanistinių straipsnių dalys kituose straipsniuose, kur liuanistiniai dalykai minimi bent atskira pastraipa; I t. atitinkamai – 649 straipsniai ir 102 straipsnių dalys, II t. – 970 ir 88, III t. – 924 ir 77.

Taigi liuanistiką sudaro: I t. – 15,1 proc., II t. – 21 proc., III t. – 20,5 proc., IV t. – 19,6 proc. Pagal *VLE* koncepciją liuanistikai turėtų būti skiriama 20-25 proc. visų straipsnių. Kaip teigia *VLE* vyriausiasis redaktorius Antanas Račis, liuanistiką planuoti nelabai išeina, nes tai priklauso nuo konkrečios raidės. Tačiau vienas *VLE* tomas bus skirtas L raidei ir kone pusė jo straipsnių bus skirta liuanistikai. Tas tomas gerokai pakels liuanistikai skirtų straipsnių procentą *Enciklopedijoje*.

Šiuos ir kitus skaičius pateikęs A. Račis pasidžiaugė, kad gerėja *VLE* iliustracijų kokybė. Tiesa IV t. jų mažiau, negu prieš tai išėjusiose – tik 720. I t. buvo 900, II t. – 1015, III t. – 890. Labai svyruoja portretų skaičius: I t. – 222, II t. – 310, III t. – 450, IV t. – 347, nes tai priklauso nuo personalijoms skirtų straipsnių skaičiaus.

Į IV t. pateko tik 7 žemėlapiai, tuo tarpu I t. – 45, II t. – 42, III t. – 20. Žemėlapiai priklauso nuo į tomą patenkančių valstybių, taip pat ir žemynų skaičiaus. Į IV t. pateko keturios valstybės, turinčios sąsają su Lietuva. Tai Čekija, Čilė, Danija ir Didžioji Britanija. Be šių valstybių istorijos stengiamasi pateikti ir kuo daugiau žinių apie jų santykius su Lietuva, ten gyvenančius liuvius, jų bendruomenių veiklą.

Į IV t. pateko ir kai kurie straipsnių ciklai: Chemijos, Dailės, Darbo, Dievo ir su Dievu susijusių dalykų (pastarasis ciklas laikytinas vienu originaliausiu), Diplomatinės, Dirvožemio.

Taigi *VLE* rengėjai stengiasi laikyti šio darbo pradžioje numatytos koncepcijos, tačiau keičiasi pats gyvenimas, prie jo tenka taikytis. Stengiantis pateikti naujausius duomenis, tenka atspindėti ir besikeičiančias realijas. Antai per pastaruosius metus neliko Jugoslavijos valstybės, užtat atsirado Serbijos ir Juodkalnijos valstybė. *VLE* rengėjai laikosi Valstybinės lietuvių kalbos komisijos naujai patvirtintų terminų rašybos tvarkos. Todėl naujuose tomuose atsiranda ir vienas kitas terminijos skirtumas, lyginant su prieš tai išėjusiais. Prie IV t. yra III ir IV t. priedas, kuriame pateikta atskirais straipsniais neaprašomų lotyniško pagrindo abėcėlės vartojančių kalbų tikrinių vardų autentiškos ir adaptuotos formos.

Kaip kovoti su lėtapėdžiais

Iš didesnių problemų A. Račis mini kai kurių autorių nesugebėjimą spėti su *Enciklopedijos* rengimo greitėjančiais tempais. Kai kas vis dar mano, kad straipsnių enciklopedijai galima rašyti kaip ir seniau – metus ir net pusantrų metų. Tačiau dabartiniai tempai visai kiti: praeina mėnuo, du ir suredaguotas straipsnis jau patenka į gamybą. Vis dėlto kai kurių autorių lėtapėdžiškumo enciklopedininkai nesugeba įveikti, todėl kartais sutrinka leidybos ciklas, ypač jeigu tai straipsniai, be kurių tomas negali pasirodyti. Dėl chroniško vėlavimo kai kurių straipsnių nespėja pamatyti visi *VLE* mokslinės tarybos nariai, nes ta-

ryboje jų net 40.

Mokslų ir leidybos instituto Tarybos pirmininkas akad. Zigmas Zinkevičius primena, jog mada vėluoti turi savo istoriją. Prieš 30 metų rengiant labai išreklamuotą leidinį Z. Zinkevičius sakosi pateikęs straipsnių numatytą laiką. Po dvejų metų paaiškėjo, jog jis buvo vienintelis toks keistuolis, nes visi kiti autoriai vėlavo. Laiku darbą padaręs dar liko kaltas, nes redakcija jo straipsnių sugebėjo pamesti, taigi laimėjo vėluojantys. Tokia tvarka, teisingiau, netvarka ir suformavo netikusį paprotį visada vėluoti.

Z. Zinkevičius siūlo imtis griežtų priemonių prieš vėluojančius, pirmiausia išsiuntinėti aplinkraštį, išaiškinant dabartinę leidybos tvarką ir tempus, paaiškinti, jog vėluojančių darbas gali būti perniek, nes į enciklopediją jų straipsnis nepateks. Vis dėlto A. Račis pripažįsta, kad reikalai gerėja. Net gerai žinomas politikas, kuris savo pastabas ir pataisymus atsiųsdavo jau tomui išėjus, dabar suskamba laiku.

Kadangi vėluojančių straipsnių vis dėlto bus (būkime realistai), tai nuo V t. numatyta naujovė: bus pradėti spausdinti kai kurie atsilikę svarbūs straipsniai. Tai ne iš gero, bet kitos išeities kol kas nematyti.

Siekiant išvengti vienmačio požiūrio

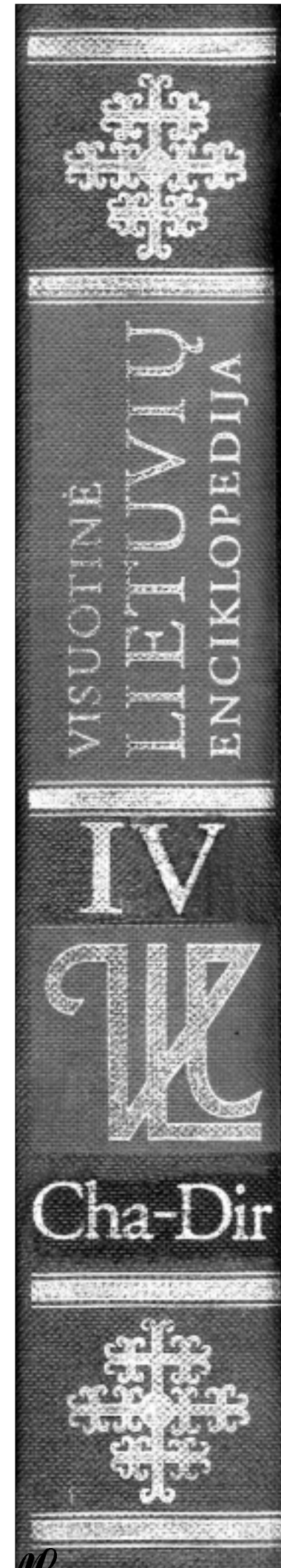
Iki sausio 1 d. turi būti parengta ir spausuvei įteikta V t. medžiaga. AB *Spindulys* tomą išspausdina per mėnesį, vadinasi, norint V t. parodyti Tarpautinės knygų mugės Vilniuje lankytojams vasario mėn. pradžioje, vėluoti niekaip negalima. Skaitytojai V t. turėtų gauti vasario pabaigoje. Su šiuo tomą bus nueita ketvirtadalis *VLE* leidybos kelio. Tačiau *VLE* mokslinės redakcinės tarybos pirmininko pavaduotojas akad. Antanas Buračas skaičiuoja truputį kitaip: jis mano, jog jau padaryta kone pusė darbo, nes nusistovėjo vardinys, sudaryta šio informacijos sistema. Išspręstos principinės problemos, kurios sugadino daug kraujo *VLE* rengėjams ir stabdė darbus. Dabar sutarta dėl liuanistinės sistemos pagrindų, kurie, nors ir buvo smarkiai kritikuoti iš visų pusių, bet, anot A. Buračo, sugebėta rasti priimtinausių sprendimų. Kad ir kaip sunku buvo sutarti dėl personalijų pateikimo ir pristatymo principų, bet ir šis daugeliui žmonių ypač skausmingas klausimas išspręstas.

Labai svarbu, kad liuanistinė medžiaga kaupiama iš viso pasaulio, seniau mums visai neprieinamų šaltinių. Daug liuanistinės medžiagos pasirodo pirmą kartą. Žinoma, tai pirmiausia pasakytina apie lietuvių tautos pasipriešinimą okupaciniams režimams,

Nukelta į 20 p.

VLE IV tomą aptaria Mokslo enciklopedijų leidybos instituto direktorius Rimantas Kareckas, Instituto tarybos pirmininkas akad. Zigmas Zinkevičius ir Lietuvos aidų žurnalistas Vytautas Žeimantas

Pabaiga. Pradžia Nr. 17, 18

Kelyje iš Vilniaus į Bazilionų miestelį Šiaulių rajone, kur vyko vietos vidurinės mokyklos 230 metų sukakties minėjimas bei Šv. Bazilijaus Didžiojo ordino šviečiamajai veiklai Lietuvoje skirta tarptautinė konferencija, kalbinau Vilniaus pedagoginio universiteto rektorių akad. prof. Algirdą GAIŽUTĮ, kuris yra ir Lietuvos Respublikos Prezidento Rolando Pakso patarėjas švietimo, nacionalinio ugdymo ir mokslo politikos klausimais.

Nokdaune nesijaučia

Gerbiamasis Rektoriau, Vilniaus pedagoginis universitetas šiemet neteko doktorantūros teisės. Ar tai ne savotiškas nokdaunas Universiteto bendruomenei?

Koks čia nokdaunas. Kaip naujam žmogui Universitete, tai man buvo didelis netikėtumas. Kita vertus, niekas tos doktorantūros teisės iš mūsų neatėmė, padarysime viską, kad doktorantūrą susigrąžintume. Į tą sprendimą nežūriu, kaip į šventųjų ekspertų nepakeičiamą, neatšaukiamą nuomonę. Manau, jog patys save į nokdauną pasiuntė ir tie, kurie tokį sprendimą priėmė. Jie už tokį sprendimą turėtų jausti pilietinę, taip pat ir dorovinę atsakomybę. Nesakau, kad mūsų Universitetui reikia kokių nors išimčių, bet juk yra sritys, kurių mokslinis lygis mums nekelia jokių abejonių. Kita vertus, kai kuriems kitiems universitetams atskirose kryptyse išduoti doktorantūros leidimai, nors tai su sveiku protu ir nelabai suderinami dalykai. Vertinimų skirtumai, jų neskaidrumas taip pat gali būti traktuojamas kaip nokdaunas toms pačioms institucijoms, kurios kartais sprendimus pasirašo.

Vis dėlto buvo priežastys, kodėl taip atsitiko, kad VPU liko be doktorantūros. Tad kokios?

Pirmausia gal skubotas ekspertų darbas. Aš nesakau, kad nėra ir mūsų Universiteto trūkumų, neapsižiūrėjimo. Dar man netapus rektoriui buvo paduotos kai kurios paraiškos doktorantūros teisei įgyti. Nekaltinu piktavališku nusistatymu mūsų Universiteto atžvilgiu, bet kai doktorantūros teisė negaunama nė vienai specialybei, tai, švelniai tariant, jau kažkas ne taip visur. Pabrėžiu – visur. Taigi karštai sureagavau į Jūsų pasakymą, jog tai galėtų būti suprasta kaip nokdaunas.

Manau, kad prieš padėdami parašus atsakingi pareigūnai visada turi gerai pagalvoti, kokius padarinius gali sukelti jų vienas ar kitas sprendimas akademinėi bendruomenei, kuri nėra iš kelmo spirta.

Tiesą sakant, nemažiau pasijuto nuskausminti tos doktorantūros teisės netekę ir Vilniaus universiteto humanitarai. Taip pat ir kitos aukštosios mokyklos.

Turime sporto katedrą, kurioje dirba 5 habilituoti daktarai, ir itin pajėgūs mokslininkai, sugebėję parengti 10 daktarų. Katedroje leidžiamas mokslui skirtas aukšto lygio žurnalas, o sportinėje veikloje taip pat turime pasiekę labai gerų rezultatų – parengta net 11 olimpiečių. Bet, įsivaizduokite, ši katedra mūsų mokslo vertintojų lieka už doktorantūros borto. Tada nesuprantame, pagal kokius kriterijus buvo vertinama. Mūsų požiūriu, tai nesupratimas, ir ne daugiau. Reikia galvoti ir apie vertinimo kriterijus, kad jie nebūtų vien skaičiai, vidurkiai ir kitokie

Dabarties mokykloje galime išvysti ateities Lietuvą (3)

schemiški dalykai.

Bet kas vertina – argi ne tos pačios mokslo bendruomenės žmonės? Vieni kitus vertinate, iš gatvės pirmi atsitiktiniai žmonės neatėjo.

Vertina žmonės, kurių kiekvienas jaučia tam tikrą suinteresuotumą. Kas jie, gal tarptautiniai ekspertai? Ne, ir čia tuos vertintojus lengvai gali įtarti ir didele savimeile, ir visai žinyste.

Nevisavertiškumo komplekso neįaučia

Prieš ateidamas į šį Universitetą įsivaizdavote jį kitoki?

Įsivaizdavau kaip Universitetą, tikrai turintį savo problemų. Bet kuris universitetas jų šiandien neturi? Iš vidaus pažįstu ne vieną universitetą, nes su jais mane suvedavo darbas rengiant jaunus mokslininkus. Teko bendradarbiauti ir su Pedagoginiu universitetu, nes turėjau ir tebeturiu čia doktorantų. Ne kartą teko būti Vilniaus ir Kauno technologijos universitetų doktorantų oponentu, taip pat oponentu ir meninės krypties universitetų doktorantams. Pagaliau esu įvairių universitetų Senatų narys. Todėl drašiai galiu sakyti, kad gerai pažįstu šalies universitetų terpę. Drįstu teigti, kad nėra nė vieno, kuris ypač spindėtų kitų blausiame fone. Net ir garbiojo Vilniaus universiteto pastaraisiais metais labai sumenko Teisės, Ekonomikos fakultetai. Natūralu, kad jaunesni ir tikrai geri dėstytojai naujomis sąlygomis perėjo į gerai apmokamas ir Lietuvai svarbias naujas veiklas. Negalima teigti, kad tų fakultetų vadovai blogai dirba, bet tiesiog tokia susiklostė reali padėtis. Todėl atmetu tokias tuščias šnekas, kad štai vienas universitetas geras, o kitas nekoks. Kiekvienas universitetas turi daug problemų. O mums svarbu savąjį Pedagoginį universitetą modernizuoti, gerai sustyguoti naujas specialybes ir fakultetų struktūras, kad

universiteto prestižas visuomenėje būtų pakankamas ir ryškus. Mes įkursime Socialinių mokslų, Meninio ugdymo, Sporto institutus, sustiprinsime Kvalifikacijos kėlimo centrą ir atliksime dar ne vieną tikslingą veiksmą. Beje, aiškindamiesi ir diskutuodami.

Mane, kaip rektorių, patenkina tas faktas, kad šiemet norinčių stoti į Pedagoginį universitetą buvo net 223 tūkst., o priėmėme 2 tūkst. su trupučiu. Taigi konkursas neblogas. Pirmąją vietą stoti į mūsų universitetą nurodė daugiau kaip tūkstantis, antrąją – vėlgi apie tūkstantis stojusiųjų. Apie tūkstantis gimnazijų absolventų išreiškė norą stoti į VPU. Tad nematau priežasties, kuri mūsų universitetą vestų prie kuklios laikysenos kitų Lietuvos universitetų atžvilgiu.

Dabarties mokykla – tai ateities Lietuva

Ką besakytume, tačiau pats Pedagoginio universiteto pavadinimas labai įpareigoja. Juk į Jūsų diplomantų, mokytojų rankas atiduosime savo vaikus ir vaikaičius. Kaip Jūsų vadovaujama Universitete reikėtų derinti tautiškumo, nacionalinės kultūros dalykus ir kosmopolitizmą, įvairių reiškinį suvokimą bei vertinimą, sakykite, iš

tarptautinio gyvenimo pozicijų?

Iš tikrųjų mes prisiimame sau didesnę atsakomybę už tautiškumo, pilietiškumo, žmogiškojo orumo ugdymą, nes VPU parengia ir išleidžia didelį skaičių Lietuvos mokytojų ir švietėjų. Nuo to, kokie bus mūsų vaikai, į kokias vertybes orientuoti, priklauso ir tai, kokia bus Lietuva. Sakymas, jog ateities Lietuvą galime įsivaizduoti žvelgdami į dabartinę mokyklą ir švietimo sistemą – tai ne vien metafora. Todėl rengiant būsimuosius mokytojus mums labai svarbu, kad pagarba savojo krašto istorijai, kilniems žmonių darbams, Tėvynės meilė, galų gale tautinės savigarbos jausmas būtų juose išugdytas. Tai priklauso nuo daugelio dalykų. Ne vien nuo universiteto įsipareigojimų. Aš manyčiau, kad mūsų kraštui ekonomiškai po truputį tvirtėjant, bus siekiama, kad mokytojo materialinė padėtis ir prestižas visuomenėje taptų nors kiek panašūs į tokį, koks yra kitose Europos valstybėse.

Tai Jūs tvirtinate kaip rektorius, o gal kaip Lietuvos Prezidento patarėjas?

Lietuvos Prezidento pozicija būtent tokia ir yra. Aišku, su bet kokiais pokyčiais mokytojo socialinėje padėtyje, keisis ir požiūris į šios labai svarbios ir iškilios kraštui bei Europai profesijos studijas. Mokytojo profesija vis dėlto susijusi su pašaukimu. Jeigu žmogus tą pašaukimą savyje jaučia iš jaunumės, tai mes, profesūra ir dėstytojai, privalome visokeriopai tą žmogiškąjį pašaukimą praplėsti, padaryti gyvybingą ir socialiai brandų. Todėl svarbu plėtoti, turinti santykius su jaunimu, plėsti bendravimo sritį su jaunimo organizacijomis, jų atstovais Universiteto Senate, Rektorate, fakultetų tarybose. Turime įsiklausyti į jaunų žmonių tam tikrus kritinius pastebėjimus, būti

Minint Bazilionų miestelio vidurinės mokyklos 230 metų sukaktį Lietuvos Prezidento sveikinimus perduoda Prezidento patarėjas, Vilniaus pedagoginio universiteto rektorius prof. Algirdas Gaižutis

Humanitaras prof. Algirdas Gaižutis nesunkiai randa bendrą kalbą ir su fizikais: Pუსlaidininkų instituto direktoriumi prof. Steponu Ašmontu ir Lietuvos mokslo tarybos nariu prof. Kęstučiu Makariūnu

Atitaisymas

Mokslo Lietuvoje Nr. 19 (287), 8 p., straipsnyje Universitetas stipriai gręžis į socialinius mokslus (2) viršutinė nuotrauka yra Virginijos Valuckienės. Atsiprašome autorės

kartais jiems lojaliais, justai jaunystės pulsą.

Visa tai labai svarbu, nes sukosmopolitėti, tapti globalizacijos valdomais subjektais – tai pats lengviausias kelias. Ir labiausiai nepageidautinas.

Kokius „vaistus“ nuo šios globalios ligos galite pasiūlyti?

Pats pirmas vaistas – tai brandus kultūringo žmogaus ugdymas, inteligentiškos, dvasiškos natūros. Kitų receptų nežinau ir vargu, ar kas žino. Kokie nors apsaugojimo projektai ir programos čia nieko nepadės. Jeigu būsime neatidūs šiems fundamentaliems žmogaus ugdymo klausimams ir problemoms, jeigu už juos nejausime pilietinės atsakomybės, galime tapti patys sau priešai.

Istorinių bazilijonų nuopelnų neturėtume pamiršti

Štai mes su Jumis, Rektoriau, jau įvažiuojame į Bazilionų miestelį. Grįžtu prie pokalbyje užduoto pirmojo klausimo: kodėl nutarėte sukurti tokį ilgą kelią iki šito nediduko Šiaulių rajono miestelio? Esu tikras, kad norint apibendrinti pokalbį tiesiog būtina grįžti į pradžią.

Todėl ir vykstu, kad esu rektorius, nes Bazilionų vidurinė mokykla šiandien mini savo 230 metų gyvavimo ir veiklos sukaktį. Kiek žinau, mokykloje mokosi apie 200 moksleivių, tad man įdomu aplankyti seniausią Šiaulių apskrities mokyklą. Kartu esu įpareigotas Lietuvos Prezidento Rolando Pakso tarti vieną kitą žodį šios mokyklos šventėje, taip pat ir ta proga rengiamoje tarptautinėje konferencijoje Šv. Bazilijaus Didžiojo ordino šviečiamajai veiklai Lietuvoje paminėti.

Taigi man tenka vykdyti Lietuvos Prezidento valią, tam tikras jo švietimo politikos programos gaires. Visos tradicinės religijos Lietuvoje, kurios čia nuo seno gyvuoja, turi kvėpuoti laisvai ir plačiai alsuodamos. Šv. Bazilijaus Didžiojo ordinas, kuris buvo įsteigtas XVI a. pabaigoje Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje, turi didelį nuopelną dvasiniam žmogaus ugdymui ir švietimui. Vienioliai bazilijonai Lietuvoje steigė mokyklas, leido knygas, ir tai gražūs istoriniai nuopelnai, kurių neturėtume pamiršti.

Dabar šis ordinas atgijęs, vienioliai išpažįsta graikų katalikų tikėjimą ir šiuo metu atlieka svarbų vaidmenį tikoje, švietime, ekumeninėje veikloje. Todėl tikiuosi, kad Šv. Bazilijaus Didžiojo ordinui ir tėvams bazilijonams skirta mokslinė konferencija bus turininga ir paliks pėdsaką Bazilionų miestelio istorijoje. Štai tokią kultūrinę misiją man ir tenka atlikti šioje kelionėje.

Visa tai svarbu vertinant ir Europos Sąjungos politikos požiūriu, nes tai labai plačios sąsajos: kultūrinės, švietimo, ekumeninės veiklos, pagaliau tai ir mūsų santykiai su tautinėmis mažumomis. Tad leiskite palinkėti sėkmės net šios dienos renginyje, bet ir atliekant sudėtingas Vilniaus pedagoginio universiteto rektorius bei Lietuvos Prezidento patarėjas. Ačiū už pokalbį, kuris tiesiog nepastebimai sutrumpino kelią į Bazilionus.

Kalbėjosi
Gediminas Zemlickas

SPACE asociacija: dar vienas langas į verslo pasaulį

Europos aukštųjų verslo ir vadybos mokyklų SPACE asociacijos nare Lietuva tapo prieš dvejus metus. Vilniaus kolegija buvo pirmoji neuniversitetinė aukštoji mokykla iš Europos Sąjungos šalių kandidačių, praverusi duris į šią asociaciją ir Latvijos, Kroatijos bei Vengrijos mokykloms. Spalio 30 d. Vilniaus kolegijos Verslo vadybos fakultete buvo surengtas Lietuvos kolegijų, SPACE partnerių, susitikimas. Be šeimininkų dalyvavo Kauno verslo kolegijos, Utenos kolegijos, Šiaulių regiono vadybos, teisės ir kalbų kolegijos, Marijampolės kolegijos bei Klaipėdos socialinių mokslų kolegijos atstovai. Taip pat į susitikimą atvyko numatomi partneriai iš Alytaus, Kauno ir Šiaulių kolegijų.

Ta proga *Mokslo Lietuva* kalbina SPACE viceprezidentę, Vilniaus kolegijos Verslo vadybos fakulteto prodekanę Danutę RASIMAVIČIENĘ.

Kodėl naudinga dalyvauti SPACE veikloje

Kas yra ta SPACE asociacija, kuo dalyvavimas jos veikloje gali praturtinti Lietuvos kolegijų, o gal ir kitų šalių aukštųjų mokyklų gyvenimą?

Pradėkime nuo to, kad SPACE – tai Europos verslo ir vadybos krypties mokyklų asociacija. Pradėdama savo veiklą 1989 m., ji vienijo tik penkių šalių aukštąsias mokyklas, rengiančias kelias užsienio kalbas mokančius vadovų asistentus. Kitą pavasarį asociacijai sukaks 15 metų, ir dabar ji gerokai išaugo savo pirmuosius marškinėlius. Šiuo metu SPACE tinkle 50 penkiolikos šalių mokyklų, siūlančių savo studentams verslo ir kalbų studijas. Verslo programos gali būti įvairiausios, bet svarbiausia – ryšys su vadybos, tarptautinio marketingo, verslo ekonomikos, verslo, anglų kalbos studijomis. Beje, asociacija turi asocijuotų narių JAV.

Ar tai neuniversitetinių studijų lygmuo, o gal SPACE jungia ir universitetus?

Asociacija labiau siekia suvienyti neuniversitetinį sektorių, sutelkti neuniversitetines mokyklas, turinčias panašių studijų programų ir išgyvenančias panašias jų pripažinimo aukštajame moksle problemas. Tačiau ji mielai priima į savo tinklą ir universitetus. Svarbiausia – noras dirbti kartu ir siekti bendrų tikslų. Žinoma, universitetų tarptautinio bendradarbiavimo patirtis daug senesnė ir jiems nebereikia įrodinėti pasauliui, kad atstovauja aukštajam mokslui. Neuniversitetinis sektorius dar ir šiandien ne tik Lietuvoje, bet ir kitose valstybėse siekia deramo pripažinimo. Kai kurie aukšti pareigūnai ir dabar Lietuvoje nelabai žino, kad kolegijos – tai aukštąjį išsilavinimą teikiančios mokyklos.

Kokias sąlygas reikia tenkinti

Kokias sąlygas turi tenkinti kolegija ar kita aukštoji mokykla, norinti dalyvauti asociacijos SPACE veikloje?

Pagrindinė sąlyga – pirmiausia dalyvauti SOCRA-

SPACE viceprezidentė, Vilniaus kolegijos Verslo vadybos fakulteto prodekanė Danutė Rasimavičienė

TES/ERASMUS programos veikloje. Dalyvavimas toje programoje – įrodymas, jog aukštoji mokykla derina savo studijas su Europos mokyklose teikiamomis studijomis, siekia integracijos.

Ką vis dėlto duoda dalyvavimas SPACE veikloje, jeigu asociacijoje vyrauja Prancūzijos ir Belgijos neuniversitetinės mokyklos?

Tai susiję su asociacijos veiklos pradžia, kai iniciatyviausi jos steigėjai buvo prancūzai ir belgai, jų mo-

Dabar apie tai, ką ši veikla duoda dalyviams. Atvirai sakant, ne nesitiekėjau tokios gražos. SPACE organizuoja tarptautines konferencijas, padeda surasti studentams praktikos vietas, remia pasikeitimą dėstytojais, leidžia naudotis nuotolinių studijų terpe. O svarbiausia – asociacijos partnerių studentams suteikiama teisė laikyti egzaminus vadinamiesiems SPACE euroverslo arba SPACE eurokalbų diplomams gauti.

ti būsimajam darbdaviui.

Patikslinkime, apie kokią verslo vadybą kalbame: apie verslo vadybos studijas ar praktinę verslo vadybą?

Nenorėčiau labai supriešinti studijų su praktine verslo vadyba. Asociacija, organizuodama egzaminus ir diplomus, siekia patikrinti, ar jaunas žmogus studijuodamas įgijo kompetencijų, kurios jam padėtų skverbtis į verslo pasaulį, padėtų jam integruotis toje veikloje ir užsitikrinti savo vietą. Galutinis studijų tikslas –

sų mastais gali būti labai gera, pagarsėjusi, bet ar daug jos vardas sako kitoje valstybėje, kad ir Belgijoje ar Danijoje? Kai mūsų nežino, tai nelabai kam ir įdomūs. SPACE egzaminai ir diplomai leidžia ne tik studentui, bet ir mokyklai įsitikinti, kad rengiami ir į rinką išleidžiami geri, tarptautinius reikalavimus atitinkantys specialistai. Jis patvirtina europinė studento kvalifikaciją ir yra tarsi kokybės ženklas, kurį studentas, ieškodamas darbo verslo rinkoje, gali parodyti būsimajam darbdaviui.

sidomėjo SPACE asociacijos veikla. Ligi tol pati asociacija nelabai ir siekė plėstis į šią Europos dalį. Vienijo Europos Sąjungos partnerius ir visai neblogai tas savo studijų programas lygino. Pirmą kartą apie SPACE išgirdau gal prieš kokius penkerius metus. Po dvejų metų, viešėdama mūsų SOCRATES/ERASMUS partnerių iš Danijos institucijoje – Tietgen verslo kolegijoje, turėjau progą pasikalbėti apie SPACE diplomus, gauti daugiau informacijos. Pasitarę SPACE asociacijoje, danai parašė mus kaip savo ERASMUS partnerius rekomenduojantį laišką. Gavome kvietimą atvykti į metinę SPACE konferenciją Hagoje, Olandijoje. Suprantama, kvietimą priėmėme. Gavau daug informacinės medžiagos, dalyvavau SPACE komitetų posėdžiuose, grįžusi atsiskaičiau direktorui, ir ašisprendėme.

Kaip tada pavyko pristatyti Vilniaus kolegiją?

Man atrodo, kad labai sėkmingai. Tai buvo kartu ir Lietuvos pristatymas SPACE asociacijoje. Jos nariai pamatė, jog esame tokie pat, kaip ir jie, mūsų studijų programos orientuotos į bakaluro laipsnį (nors oficialiai šio laipsnio dar ir ne teikiame), taikomės prie Bolonijos deklaracijos reikalavimų. Be to, iškart išitraukėme į asociacijos veiklą, susidomėjome SPACE verslo egzaminais (keli mūsų studentai pabandė tuos egzaminus laikyti dar Danijoje, ERASMUS mainų metu, kai dar nebuvo SPACE nariai). Visa tai Vilniaus kolegijai padėjo tapti SPACE asociacijos nare.

Ką galite pasakyti apie Vilniaus kolegijos studentes, kurios ryžosi siekti SPACE euroverslo diplomo ir laikyti pirmąjį egzaminą?

Trys merginos, praeitą pavasarį laikiusios ir išlaikiusios euroverslo egzaminą, pasijuto atlaikiusios rimtą savo gyvenimo išbandymą. Šiemet jų laukia dar vienas etapas. Tačiau dabar jos atlieka didelį darbą Kolegijos Verslo vadybos fakultete, pristatydamos SPACE egzaminą ir drąsindamos kitus. Tai geriausias įrodymas, kad mūsų dėstytojų per teikiamos žinios ir pačių studentų darbas vertinamas, atitinka tarptautinius reikalavimus.

Dabar lieka atkreipti Lietuvos pramonininkų konfederacijos ir Lietuvos darbdavių asociacijos narių dėmesį, kad šešios Lietuvos kolegijos drąsiai perima tarptautinio verslo patirtį.

Tai tik pati pradžia, SPACE asociacijos veiklos Lietuvoje pirmieji žingsniai. Manau, jog šešios Lietuvos kolegijos, kurios tapo SPACE narėmis (iš jų trys – valstybinės, trys – privačios), vis drąsiau jausis tarp Europos Sąjungos partnerių. Turime dar marias darbo, pristatydamos save Europai ir SPACE diplomus Lietuvai.

Mūsų darbas – verslui

Tad ar galima SPACE asociaciją Lietuvos kolegijoms pavadinti dar vienu langu į Europą?

Tai langas į Europą ne tik kolegijoms, bet ir universitetams. Tik mūsų šalies universitetai yra, na, sakykim, kiek išpaikinti dalyvavimo daugelyje

Šiaulių regiono vadybos, teisės ir kalbų kolegijos dėstytojos Lolita Nevidonskienė ir Asta Plukienė – aktyvios SPACE asociacijos veiklos entuziastės

kyklos pirmosios ėmėsi bendro darbo. Tai buvo, kaip sakiau, 1989 m. Patys asociacijos steigėjai savo šalyse organizavo gana stiprų reklaminių darbą. Asociacija SPACE registruota ir dabar veikia pagal Belgijos teisės aktus. Todėl nieko keisto, kad belgai ir prancūzai apie ją daugiausia žino ir aktyviausiai įsitraukia į asociacijos darbą. Tačiau nesutikčiau, kad Belgijos ir Prancūzijos mokyklos vyrauja. 12 iš vienos, 10 iš kitos šalies. Mes dar tik praveriame vartus, o mūsų jau net 6 kolegijos priklauso SPACE.

Tačiau diplomus teikia ir pačios kolegijos bei kitos aukštosios mokyklos, kurios lygiai taip pat pripažįstamos ne tik tose 15 šalių, bet ir daug plačiau. Argi ne taip?

Labai teisingai paklausta. Žinoma, kiekviena mokykla kuria savo vardą, ir būtų geriausia, jeigu savo vardas jau reikštų kokybę. Vis dėlto kai kalbama apie aukštojo mokslo lygio išlyginimą visoje Europoje, tai toks SPACE euroverslo ar SPACE eurokalbų diplomus nėra tuščias popieriukas. Bet kuri mūsų kolegija ar kita aukštoji mokykla mū-

kokybiška praktinė veikla, nebeįmanoma be tarptautinio verslo išmanymo. SPACE diplomai ir reiškia, kad žmogus šiai veiklai yra gerai pasirėngęs. Orientacija į tarptautinį verslą Lietuvai šiandien labai aktuali.

Vilniaus kolegija pastebėta

Tapote SPACE asociacijos viceprezidente. Kaip buvote pastebėta, pasiūlyta?

Vilniaus kolegija buvo pirmą aukštoji mokykla Lietuvoje, kuri su-

Kad kultūra įgytų tvirtas šaknis (3)

Prof. Janušas Duninas prie Kryžių kalno

Pabaiga. Pradžia Nr. 18

30 metų Janušas DUNINAS (Janusz Dunin) dirbo Lenkijos pramoniniame centre Lodzėje bibliotekininku, 20 metų buvo Lodzės bibliotekininkystės profesorius universitete. Dabar pensininkas, pats save labiau mėgsta pristatyti ne kaip bibliofilą, bet kaip bibliologą ar knygotyrimą. Rašo knygas, dalyvauja konferencijose, kuriose visada turi ką pasakyti. Šį kartą profesorius bendrauja su Mokslo Lietuva.

Kaip panaudoti ramia vietelę skaitymui

Tačiau grįžkime prie mūsų pradėtos temos: kas yra tie bibliofilai. Apibendrinant galima pasakyti, jog

tai gali būti labai skirtingi žmonės. Pats save labiau mėgstu pristatyti ne kaip bibliofilą, bet kaip bibliologą ar knygotyrimą. 30 metų dirbau Lodzėje bibliotekininku, paskui 20 metų buvau bibliotekininkystės profesorius Lodzės universitete. Dabar jau esu pensininkas.

Pabaigai parodysiu dar vieną bibliofilinę naujovę, kurią su savimi atsivežiau, bet jai reikalingi ir kai kurie papildomi komentarai. Tad pradėsiu.

Niekam ne paslaptis, kad dabar žmonės mažiau skaito negu prieš 10 ar 20 metų, nes turi kitas informacijos gavimo priemones – kompiuterį, internetą ir panašiai. Savo bute žmogus neturi net kur ramiai paskaityti, kad niekas netrukdytų. Todėl sukūriau truputį neįprasto formato bei turinio knygą ramiam skaitymui, kurią dabar Jums atskleidžiu. Ją reikia ramiai skaityti. Kur – sako pats knygos pavadinimas – *Klozeto knygelė*

(*Książka klozetowa do rozweselenia i refleksji*). Angliškai – *WC book*.

Ir ką toje subtilioje vietelėje būtų geriausia skaityti, kokius traktatus?

Kadangi tai išties šilta ir patogi vietelė, tai ji neturi būti skirta pornografijai ar panašioms dalykams, bet turi būti ramiai apmąstymų vieta, labai palanki filosofijai, lengvam humorui. Tačiau tekstai turi būti trumpi, kad pradėjęs skaityti per penkias ar penkiolika minučių galėtum ir baigti. Geriausiai šiam reikalui tinka aforizmai.

Tai Jūsų atradimai, turiu mintyje surinktus aforizmus, o gal pasiskolinti iš klasikų?

Įvairiai. Kai ką nusiskaičiau, kai

gą parduoti, nes knygynai apsiima platinti, bet pinigų ilgai nemoka, delsia atsiskaityti su autoriais.

Kadangi, matau, esate linksmas žmogus, tad galiu įtarti, jog sveikas jumoras – tai lenkų bibliofilų ir bibliologų tiesiog gero tono požymis. Tad gal Lenkijos bibliofilai laikosi kokių nors savo veiklos ritualų, gal prasimano kokių nors išdaigų?

Turi įsteigę Bibliofilų ordiną, t. y. organizaciją, kur prie alaus ar vyno krečiami visokie bibliofiliški „šposai“. Tačiau toli gražu ne kiekvienas bibliofilas mėgsta tokius susibūrimus, o ir patys panašių renginių organizatoriai ne visus kviečiasi.

Lenkijoje dar veikia bibliofilų

Prof. Janušas Duninas (dešinėje) Šiaulių Povilo Višinskio viešojoje bibliotekoje pasirašo autografa ant ekslibriso; kairėje etnologas prof. Vacys Milius

kas yra ilgų mano gyvenimo metų pastebėjimų bei apmąstymų vaisius. Vis dėlto turiu prisipažinti, kad daugiausia tos išminties kaupiau per ilgus savo gyvenimo metus, skaitydamas įvairių autorių kūrinius.

Labai įdomus knygos formatas, netradicinis. Yra grandinė, tinkanti knygą pakabinti ant vinies. Beje, matau, kad knyga pažymėta pirmuoju numeriu.

Visi knygos egzemplioriai pažymėti Nr.1, nes skaitytojui malonu turėti tokį leidinį. Mes jam šį džiaugsmą teikiame. Tai pajuokavimas, bet nepiktybiškas. Knygą apipavidalino Lenkijoje labai gerai žinomas dailininkas grafikas Andžejus Čečiotas (Andžej Czecht). Beje, jis iš tos pačios giminės kaip ir Vilniaus filomatas Janas Čečiotas.

Ar didelė šios Jūsų knygos paklausa Lenkijoje?

Perkama neblogai, tačiau šiais laikais labai sunku kny-

būreliai, daugmaž oficialūs. Tačiau naujoje Europoje panašūs dariniai pamažu subyra.

Štai Jūs sielojatės, kad knygynų lentynos lūžta nuo naujų puikių knygų, o skaitančioji inteligentija neturi už ką tų knygų įsigyti. Vakarai tų lėšų turi, tačiau ar ten daugiau skaitančių žmonių? Juk ne.

Skaitančių nėra daugiau. Galvoju, kad mes einame tuo pačiu keliu, kaip ir visa Europa. Tačiau dėl bibliofilijos ateities neabejoju. Kai žmonės turės daugiau pinigų, tai visada rasis, kas rinks inkunabulus ar kitas retas knygas. Mėgstantys grafikos meną puikiai gali rinkti ekslibrisus, nes tai dažnai puikūs meno kūriniai. Jie daug pigesni už daugelį kitų meno kūrinių, nereikalauja itin daug vietos. Visą ekslibrisų parodą gali nešiotis nedidelėje dėžutėje. Nedideliuose mūsų butuose, kur ribotas kambarių skaičius, visa tai svarbu.

Reabilituoja valgymo ir puotavimo svarbą

Taigi Klozeto knygelė – tai paskutinė Jūsų iš ligi šiol išspausdintų knygų, bet, tikriausiai, ne paskutinė, kurią spėjote parašyti. Kada sulauksime pasirodant kitos?

Į Vilnių neįstengiau atvežti savo užsiminto veikalo apie vaikišką kny-

gą. Taip pat rengiu bibliofilų veiklai skirtą nedidelę knygelę *Puotaujanti beždžionė, arba Skaitant reikia valgyti (Ucztojąca malpa, czyli Należy jeść przy czytaniu)*. Knygoje rašau, jog kiekvienoje reikšmingoje veikloje, pavyzdžiui diplomatiniam priėmimui ar panašiai, kaip pastebėjo dar filosofas Platonas, reikia protingas kalbas derinti su puotos malonumais. Todėl labai blogai, kad bibliotekose uždrausta valgyti. Šia knyga noriu reabilituoti valgymo svarbą.

Kadangi puota graikiškai vadinama simpozium, tai Jūs pasisakote už graikiškai suvoktą simpoziumų naudą ir to seno gero papročio gairinimą?

Būtent. Labai gaila, kad mes atskyrėme intelektinę puotą su knyga rankoje nuo vaišių. Savo naujoje knygoje kviečiu sugrįžti prie labai gero senovės graikų papročio.

Ką daryti, kad niekada neturime laiko – nei knygai, nei normaliam bendravimui? Ką besakyti apie tokią bendravimo formą, kaip senieji graikų simpoziumai.

Aš jau senas žmogus ir turiu atsakymą į šį klausimą. Tik pagal-

vokime, kiek visais laikais žmonėms reikėdavo stengtis, kad namuose būtų šilta ir sotu gyventi. Ar kas svajoto, kad šeštadienis gali būti laisva nuo darbų ir rūpesčių diena? Ne, kadangi visais laikais žmonėms tekdavo daug ir sunkiai dirbti. Mūsų dienomis žmonės turi labai daug laisvo laiko, tačiau visokie žaislai, pavyzdžiui, televizorius, atima be galo daug mūsų naudingo laiko. Kaip besiskųstume, vis dėlto mums gyventi paprasčiau ir lengviau.

Žinoma, man tuojau pat bus kas paprieštarauja: girdi, XIX a. panelės ir kavaliariai rinkdavosi salonuose, skaitydavo eilėraščius ir kalbėdavo apie meną. Tačiau tos panelės turėjo tarnaites, kurios už jas ir sukdavosi, kad panelėms būtų kada tu eilėraščių klausyti. Prieš Antrąjį pasaulinį karą ar karo metais, kai gyvenau Vilniuje, norėdamas nukakti į Sapieginės kalvas, turėdavau tam skirti mažiausiai tris valandas, o dabar troleibusu galiu pasiekti per 15 minučių. Todėl pareiškiu: tai mitas, kad neturime laiko. Laiko užtenka, tik reikia jį protingai naudoti.

Ačiū Jums už Mokslo Lietuvai skirtą laiką ir išsakytas mintis, kurios tikriausiai paskatins skaitytojus apie daug ką susimąstyti.

Kalbėjosi Gediminas Zemlickas

Prof. Janušas Duninas rodo, kaip turėtų kyboti jo naujausioji knyga

Pamatinės vertybės ir istoriniai lūžiai (3)

Pabaiga. Pradžia Nr. 18.

Tęsiame pašnekesį su etnologe prof. habil. dr. Angele VYŠNIAUS-KAITE, Lietuvių katalikų mokslo akademijos tikraja nare.

Laimė tyrinėti gimtojo krašto kultūrą

Miela Profesore, etnologas, liaudies kultūros tyrinėtojas tikriausiai jaučiasi ir kažkiek dramatiška asmenybė, nes nuolat turi sąlytį su žūstančiomis tautos vertybėmis, daugiau už kitus jaučia ir mato, kaip jo akyse iš gyvenimo traukiasi arba jau pasitraukė daugelis senųjų papročių, tradicijų. Kaimo kultūra neamžina, norim mes to, ar ne. Po šimto metų, jei ne greičiau, nebūs ir to lietuviško kaimo. Išlikęs nebent Rumšiškėse, Liaudies buities muziejuje.

Tačiau kodėl etnologas turi prastai jaustis? Juk jis kaip tik jaučiasi atlikęs nepaprastai svarbų darbą, daug padaręs tą lietuvišką kultūrą fiksuodamas, jos faktus rinkdamas, išsaugodamas mokslui ir istorijai. Juk jeigu Lietuvos istorijos instituto Etnologijos skyrius nuo pat savo veiklos pradžios nebūtų rinkęs to, ką dar buvo galima iš kaimo senelių sužinoti, jeigu nebūtų fiksuota, užsirašinėta, fotografuota, tai apie daug ką išvis jokio supratimo šiandien neturėtume.

Kaip apskritai įvertintumėte etninės kultūros reikalus Lietuvoje?

Kaip čia pasakius. Sovietiniu laikotarpiu buvo išsiplėtęs kraštotyrisis judėjimas, ir jeigu ką parašydavome, tai paskui tekdavo ieškoti pagrindimo Lenino ar Engelso citatose, kitaip neįmanoma buvo išspausdinti. Dabar iširo daugelis meninės saviveiklos kolektyvų, kuriuos rėmė kultūros namai. Tai didelis nuostolis. Šiuo metu meninė saviveikla laikosi tik ten, kur esama entuziastų.

Kas yra tas šiandieninis meno saviveiklos entuziastas? Ar aukštąją mokyklą baigęs absolventas, grįžęs dirbti į gimtinę?

Nebūtina. Tai pirmiausia žmogus, kuris myli savo Tėvynę, gimtinę, tėviškę ir supranta savo kultūros bei tradicijų tęstinumo reikalą. Nebūtina turi būti ten gimęs. Štai Joana Sereičikienė Marcinkonyse. Ji atvykusi iš Suvalkijos, bet visą laiką dirbo Dzūkijoje, į tą veiklą įsigyveno. Anksčiau aktyviai reikėsi kraštotyrisininkai, ypač iš senesniųjų. Jaunimas to jau nežino, o dirbantys etninės kultūros tyrinėjimų srityje sprendžia daugiau teorinius klausimus. Tačiau, kad jie galėtų teoretizuoti, privalo turėti medžiagą, kurios pagrindas – mūsų senoji kultūra, ugdyta šimtmečiais.

Darbų nemažėja

Kas pasikeitė etnologų veikloje per Nepriklausomybės laikotarpį? Ar lengviau dirbti?

Matote, aš jau 10 metų pensijoje. Dabar dirbu kitoj srity. Mane įtraukė pirmiausia rengti Etninės kultūros valstybinės globos pagrindų įstatymo projektą. LR Seime šis įstatymas priimtas 1999 m. rugsėjo mėnesį. Pagal tą įstatymą turėjo būti sudaryta Etninės kultūros valstybinės globos taryba, kuri būtų etninės kultūros srityje koordinuojanti institucija. Ne tai, kad būtų aukštesnė už Kultūros ministeriją, ar panašiai, bet kad koordinuotų šios ministerijos ir kitų kultūros įstaigų darbą paveldo globos ir etninės kultūros srityje. Iš viso į šią tarybą buvo deleguoti 25 asmenys: iš LR Seimo, Kultūros ministerijos, įvairių organizacijų. Aš buvau deleguota Lietuvių katalikų mokslo akademijos. Beje, su biochemike Sofija Kanopkai-

Vandens malūnas Liaudies buities muziejuje, Rumšiškėse

te buvome vienintelės akademikės moterys per visą šios Akademijos istoriją, išrinktos 2000 metais. Šiomet dar akademike tapo prof. habil. dr. Vanda Žekonienė. Kiek žinau, visame pasaulyje tėra 19 LKMA akademikų iš 700 narių. Kaip rentininkė Etninės kultūros valstybinės globos taryboje jokio atlygio negaunu, bet darbo turiu labai daug.

Kiek veiksminga ši Taryba?

Ką besakytume, mūsų Taryba išgelbėjo Rambyno kalną, ant kurio norėta pastatyti apžvalgos bokštą. Sudarinėjome etnografinių kaimų programą ir etninės kultūros plėtros Lietuvoje programą, Lietuvos regionavimo programą. Stengiamės, kad būtų fiksuoti penki Lietuvos regionai, tarp jų ir Mažosios Lietuvos regionas. Kai kas siūlo jį vadinti Pamario regionu, bet, mano manymu, tegu geriau būna Mažosios Lietuvos regionas, antraip galime užmiršti net pavadinimą – Mažoji Lietuva. Jis nuo XV a., nuo Melno taikos, fiksuotas istorijoje.

Nagrinėjome ir LR švietimo įstatymą. Tenka dalyvauti įvairių ministerijų posėdžiuose, posėdžiauti ir Seime rengiamuose posėdžiuose. Blogiausia, kad daugelis mūsų net ir Seimo narių, neišmanome įstatymų, teisinių normų. Labai svarbu, kad Etninės kultūros globos tarybos administracijos vadovė yra teisės magistrė Virginija Kondratienė. Ji bene 12 metų išdirbusi Kultūros ministerijoje, labai gerai orientuojasi įstatymų labirintuose. Beje, mūsų Etninės kultūros valstybinės globos tarybos pirmininkas yra Krescencijus Stoškus. Veikia regionų tarybos: Suvalkijos, Dzūkijos, Aukštaitijos, Žemaitijos ir Mažosios Lietuvos.

Apsibrėžta Lietuvos Respublikos teritorijos siena, nors lietuvių bendruomenių yra ir kitose valstybėse.

Nieko nepadarysi, mes negalime išėiti už savo valstybės ribų. Yra Sibiro lietuviai, yra Gervėčių Baltarusijoje, Punsko Lenkijoje ir Karaliaučiaus krašto lietuviai. Su jais bendraujame.

O Amerikos lietuviai?

Suprantama, ir Amerikos lietuviai, bet jų tautinio sąmoningumo lygis aukštesnis, jie patys ne visada su mūsų Etninės kultūros valstybinės globos taryba veržiasi bendrauti. Gal ateityje bendrausime glaudžiau.

Kol kas savo dėmesį labiau telkiame į regionų tarybų veiklą. Kurį laiką apskritai teko ginti Tarybos egzistenciją, nes norėta ją paversti tik Paveldo komisijos pakomisiu, vadinasi, be jokių teisių. Dabar Etninės kultūros valstybinės globos taryba yra LR Seimo ekspertas.

Darni šeima – etnologai

Lietuvos istorijos institute pristatant naujausius etnologų leidinius mačiau garbingos vyresniosios kartos etnologus – Jus ir profesorių Vacį Milių, nemažai jaunosios kartos etnologų, perkopusių trisdešimt metų. Vis dėlto ar ne per didelis atotrūkis tarp vyresniosios kartos etnologų ir jaunosios?

Yra ir penkiasdešimtmečių, jie dirba muziejuose, kitose institucijose. Lietuvos istorijos institute nedaug tų etnologų buvo, tačiau iš mano pačios ugdytinių išaugo Žilvytis Šaknys ir Rasa Paukštytė-Šaknienė, gabi ir darbšti Aukšulė Čepaitienė. Tai vidurinėsios kartos etnologai, kurie savo darbą dirba labai atsidėję. Tai išties kaip darni šeima – mūsų etnologai. Čia pat seneliai, viduriniokai ir jaunimas. Nežinau jų visų darbo sąlygų, bet jie padaro labai daug. Tik jiems sunkiau išleisti savo veikalus: Lietuvos istorijos institutas lėšų neturi, o rėmėjų rasti nėra paprasta. Jau minėjau S. Lovčikaitės didžiulį ir labai vertingą veikalą *Linkava: Tradicija dabartyje*, kuris galėjo pasirodyti tik rėmėjų dėka. Mūsų sąlygos tokios, kad tenka daugelio vertingų veikalų pasirodymą prilaikyti. Bet tai irgi laikinas dalykas. Negalime nuleisti sparnų.

Į ką mūsų etnologai remiasi, į kuriuos patriarchus? Ar apskritai yra į ką remtis, ar turime etninių, dvasinių šios veiklos korifėjų?

Tarpukaryje mūsų autoritetai buvo Jonas Balys, Juozas Baldžius (iki 1939 m. Baldauskas, jis dar ir man dėstė), labai daug etnologinės medžiagos surinkta kupiškėno Balio Buračo. Ver-

tinu ir ano meto Lietuvos kraštotyrisininkų veiklą, jų surinktos medžiagos yra Kauno muziejuose ir bibliotekose. Bet kai klausiate apie etnologijos patriarchą, tai man keblu atsakyti. Štai kad ir Šiaulių *Aušros* muziejus labai daug padarė 1933–1943 metais, užfiksavo labai daug vertingiausios medžiagos, kurios rinkimo siela buvo Feliksas Bugailiškis. Jis redagavo kraštotyrisinius leidinius *Šiaulių metraštis*, *Gimtasai kraštas*.

Telšių muziejuje taip pat yra labai puikios medžiagos. Iš dabartinių šios veiklos žinovų paminėčiau savo buvusį bendradarbį Lietuvos istorijos institute Stasį Gutautą, kuris dabar vadovauja Rumšiškių buities muziejui. Tą muziejų kūrėme visi bendromis jėgomis, rinkome eksponatus. Man taip pat teko būti komisijoje ir važinėti su amžiną atilš Gamtos apsaugos komiteto pirmininku Viktoru Bergu ir tuometiniu Lietuvos istorijos instituto direktoriumi Juozu Žiugžda – ieškojome vietos, kur tą muziejų įsteigti. Prisimenu Lietuvos TSR Ministrų Taryboje vykusį posėdį pas Leokadiją Piliušenko-Diržinskaitę, kur buvo nagrinėtas muziejaus įkūrimo vietos klausimas. Kipras Petrauskas muziejų siūlė kurti būtinai prie Dubingių ežero. Neva reikia kuo arčiau Vilniaus. Mes priešinomės: čia nuošalė, reikia kurti arčiau Lietuvos vidurio. Ir jau buvome parinkę vietą prie Kauno marių. K. Petrauskas išsėidė, trenkė durimis ir išėjo iš posėdžio.

Kauniečiai siūlė vietą prie Kauno marių, kur buvo studentų poilsivietė. Mes laikėmės savo nuostatos – kurti

muziejų prie Rumšiškių. Kauno vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotoja buvo Janina Narkevičiūtė, kuri buvo nepaprastai susijaudinusi ir džiaugėsi mūsų parinkta vieta. Mat prie šios vietos buvo geresnis privažiavimas ir tektų nukelti labai nedaug sodybų.

Suprantama, jog to meto etnografams teko skubiai rinkti medžiagą prie Kauno marių, nes sodybos pradėtos iškeldinėti. Visa ta medžiaga saugoma.

Ar pakankamai jaunimo apsigina disertaciją iš etnologijos, etnografijos mokslo?

1993 m. į pensiją išėjau turėdama 14 doktorantų, iš jų pasitraukė tik dvi merginos. Visi kiti, kurie dirbo, visi kiti apsigynė. Reikalai nėra prasti. Leidžiamas leidinys *Lietuvos etnologija*, tai daugiau nei žurnalas: jame telpa ir moksliniai straipsniai, ir recenzijos, ir bibliografija. O iš etnologijos žurnalų turime tik *Liaudies kultūrą*.

Leiskite palinkėti, kad Jūsų mokiniai ir toliau rastų vietos darbuotis Lietuvos mokslo ir kultūros labui, reikštųsi ir kitose gyvenimo srityse. O Jums – sveikatos ir tolesnių darbų, nuo kurių juk neatitrukstate.

Ir dar palinkėkime mūsų etnologams išeiti į dar platesnius tarptautinius vandenis, garsinti Lietuvą ir jos kultūrą. Ir kad jaunimas nepamirštų, kas jis yra, kas apskritai yra lietuvis. Kad nenutautėtų ir nevirstų nieku. Tik pasaulio įvairume slypi gėris ir grožis.

Su džiaugsmu prisidedu prie šių puikių palinkėjimų. Dar kartą Jums mūsų pagarba ir dėkingumas.

Kalbėjosi Gediminas Zemlickas

Etnografiniai muziejaus eksponatai

Simpoziumas Čikagoje. Pirmasis

Energetinė priklausomybė ir nepriklausoma valstybė (2)

Baigiame pokalbį su XII pasaulio lietuvių mokslo ir kūrybos simpoziumo dalyviu, Kauno technologijos universiteto Šilumos ir atomo energetikos vedėju prof. habil. dr. Jonu GYLIU, kuris vadovauja grupei, rengiančiai projektą, skirtą Lietuvos energetikos ateičiai.

Pabaiga. Pradžia Nr. 19

O gyventojai?

Geriamasis Profesoriau, ką vis dėlto teks daryti Visagino gyventojams uždarius abu Ignalinos AE blokus, kaip juos įdarbinsime, užtikrinsime socialines garantijas? Kiek tai kainuos ir iš kokių šaltinių imsime lėšų?

Jeigu uždarysime Ignalinos AE, tai tam tikra prasme apgausime AE dirbančius ir Visagine gyvenančius žmones. Juk kai Lietuva iškovoją Nepriklausomybę, mūsų vyriausybė prašė AE darbuotojų priimti Lietuvos Respublikos pilietybę, tapti lojaliais Lietuvos valstybei. Ir tie žmonės paklausė. Kai M. Gorbaciovo laikais Lietuvai buvo paskelbta ekonominė blokada iš Rytų, tai Ignalinos AE dirbo normaliai, jokių sutrikimų ar elektros energijos tiekimo pertrūkių nebuvo. Tie žmonės ne politikavo, o dirbo savo darbą, kaip ir turi būti. O dabar jie mums tampa tarsi nereikalingi, jie pamirštami arba paprasčiausiai jais atsikratoma. Kas išeina? Net geriausi Ignalinos AE specialistai, nebūdami tikri dėl savo ateities, neturėdami jokių darbo garantijų, pradeda dairytis į Vakarų, taip pat ir į Rusiją. Dirbti Rusijos atominėje elektrinėse jie galėtų tik tapę tos valstybės piliečiais, todėl kai kurie Ignalinos AE darbuotojai priėmė Rusijos pilietybę. Atitinkamos Lietuvos tarnybos, tai sužinojusios, pasiekė, kad iš jų būtų atimta Lietuvos pilietybė. O Ignalinos AE atsakingose pareigose negali dirbti ne Lietuvos piliečiai. Tie žmonės atsiduria už borto.

Bręsta labai nemaloni padėtis. Gali atsitikti taip, kad mes neskubėsime uždaryti Ignalinos AE antrojo bloko 2009 metais, tačiau būsime praradę specialistus, kurie galėtų tęsti jo eksploataciją.

Renkantis geriausią variantą

Kokie turėtų būti Lietuvos žingsniai šių, būkime atviri, grėsmių akivaizdoje? Jūsų vadovaujami specialistai daro energetikos reikalams skirtą studiją, tad ką siūlysite?

Esama požymių, kad Briuselio valdžios požiūris švelnėja dėl Ignalinos AE antrojo bloko uždarymo griežtų terminų 2009 metais laikymini, nes tas uždarymas siejamas ir su finansine parama iš Briuselio. Europoje visuomenės požiūris į atominę energetiką ne visada gali būti toks neigiamas, kaip buvo ligi šiol, ypač atsižvelgiant į pastaruosiu metu pasaulio elektroenergetines sistemas sudrebinusias avarijas. Jeigu tas požiūris kažkiek keisis, jeigu Briuselis neskubės skirti pinigų Ignalinos AE antrojo bloko uždarymui, tai visai galimas dalykas, kad jo veikla bus pratęsta. Tačiau jeigu Briuselis tvirtai laikysis priim-

to sprendimo dėl antrojo bloko uždarymo 2009 m., tada pats laikas jau dabar galvoti apie naujo trečiojo bloko statybą, juo labiau, kad toks blokas greičiau negu per 5–6 metus nebūtų pastatytas. Šiuo metu toks variantas mūsų studijoje taip pat svarstomas.

Mums sudarius darbo grupę studijai parengti, jos darbe pareiškė norą dalyvauti ir prancūzai bei vokiečiai. FRAMATOME ANP (bendra Prancūzijos AREVA ir Vokietijos Siemens įmonė) specializuojasi atominė elektrinių projektavimo, statybos ir atitinkamų studijų rengimo veikloje. Dar viena Vokietijos bendrovė – IFE – pageidauja dalyvauti modeliuojant branduolinės energetikos ir tradicinių energetikos objektų veiklos scenarijus bei atrenkant optimaliausius variantus. Vokiečiai

TOME ANP, sutarėme, kad jų sprendžiami klausimai bus griežtai apriboti tik įvairių „branduolinių“ scenarijų nagrinėjimu. Tuo tarpu Vokietijos bendrovė IFE yra visiškai nepriklausoma ir jos objektyvumu neabejojame. Vis dėlto neprieštarautume, jeigu prie šio darbo prisidėtų ir amerikiečiai, anglai, kanadiečiai bei kitų šalių nepriklausomi ekspertai. Parengę studiją ir radę, mūsų manymu, optimalų sprendimą, mes neskubėsime jos įteikti politikams. Kai studija bus baigta, turėtų būti atliekama nepriklausoma jos ekspertizė, t. y. visiškai kita tyrėjų grupė, kiti mokslininkai ir ekspertai turėtų išanalizuoti, ar korektiškai atlikome skaičiavimus, ar nėra „pritemptų“ dalykų.

Kai kalbate apie „kitus mokslininkus ir ekspertus“, tai ar energetikos srities specialistus turite mintyje?

Anglijos ir Amerikos kompanijos Data Systems & Solutions projektų vadovas, inžinerijos daktaras Mykolas Pakštys klausosi prof. Jono Gylio parnešimo

gali padėti išnagrinėti mūsų energetinius objektus bei jų visumą, tarpusavyje palyginti įvairius variantus. Lygindami optimaliausią branduolinės energetikos Lietuvoje variantą su įvairiais „nebranduolinės“ energetikos scenarijais, galėtume parinkti priimtinausią šaliai. Tarp kitko, šiuo metu dar negalima atmesti galimybes, kad tas priimtinausias variantas gali būti ir „nebranduolinis“, nors mūsų atlikti preliminarūs skaičiavimai ir rodo, kad niekaip neturėtume iš anksto atsakyti naujos AE statybos varianto.

Kai tokios studijos darbe dalyvauja branduolinių jėginių projektavimo ir statymo bendrovė, tai nesunku nuspėti, koks bus jos apskaičiuotas optimalus variantas – aišku, Lietuvai reikia projektuoti ir statyti trečią AE bloką. Tačiau ar šiuo atveju nepažeidžiamas viešų ir privačių interesų konfliktų principas?

Bendradarbiaudami su FRAMA-

ES politika mums lyg ir aiški: Briuselis nusistatęs prieš tai, kad Lietuva pagal seną technologiją toliau eksploatuotų Ignalinos AE. O jeigu statytume naujus modernius branduolinius blokus, tai neprieštarautų?

Prancūzai sutiktų prisidėti eurais

Dabartinėmis mano turimomis žiniomis – neprieštarautų. Jūs turbūt skaitėte, jog FRAMATOME ANP atstovai Lietuvos Prezidentui ir Premjerui pareiškė, jog per 5 metus Lietuvai galėtų pastatyti naują branduolinį reaktorių. Dar daugiau, kiek galima spręsti iš JAV spaudoje skelbtos informacijos, prancūzai net sutiktų finansiškai prie šios statybos prisidėti.

Tai būtų kreditas Lietuvai?

Apie tai nebuvo kalbama. Kapitalistai pinigų nedovanoja, tačiau, jeigu jie įsitikinę, jog bus vartotojų, elektros energijos rinka, tai iš to neatsisakys turėti pelno. Tokiu atveju jie gali sutikti dalininkais dalyvauti objekto statyboje. Lietuva duotų tai statybai žemės, infrastruktūrą, specialistus, galbūt atsirastų ir privataus Lietuvos kapitalo interesas. Šia AE suinteresuoti ne vien lietuviai, bet ir latviai, estai, galima būtų kalbėti ir apie Karaliaučiaus kraštą bei Baltarusiją.

Jeį statyti, tai kur

Jeigu ryžtumėmės statyti trečiąjį AE bloką, tai kur būtų geriausia?

Realiausia būtų statyti toje pačioje bazėje, t. y. Ignalinos AE aplinkoje.

Pirmojo bloko vietoje ar tik aplinkoje?

Aplinkoje. Mat to pirmo bloko uždarymas – tai ne elektros jungiklio išjungimas. Tas procesas turėtų užtrukti ne metus ir ne dvejus, bet tėtis dešimtmečiais. Bus atskiri uždarymo etapai, tad toje pačioje vietoje statyti nebūs galimybės. Ten pat būtų galima statyti tik tuo atveju, jeigu būtų pasirinktas paties branduolinio reaktoriaus keitimo variantas.

Kokie tokio sprendimo privalumai bei trūkumai?

Variantas būtų pigesnis, nes visa mašininė ir elektrinė dalis liktų ta pati. Tačiau visa bėda, kad vakarietiško tipo reaktorių būtų vieno kontūro, vadinamo verdančio tipo reaktorių, kurio visa automatika nepritaikyta Ignalinos AE pastatytoms turbinoms. Vakarietiško reaktoriaus ir likusios, dar tarybinės, įrenginių dalies sujungimas bei valdymas gali būti sudėtingas ir nepatikimas. Toks objektas gali kainuoti daugiau, negu visą statant iš naujo pagal Vakarų technologiją.

Beje, už reaktoriaus pakeitimą labai agituoja didelė Ignalinos AE darbuotojų dalis. Savo studijoje turėsime aiškiai atsakyti, ar tai tėra svajonės, ar realus techniškai ir ekonomiškai pateisinamas sprendimas. Iki šių metų pabaigos pateiksime pirminių skaičiavimų rezultatus ir preliminarūs išvadas. 2004 m. išvadas turėsime patikslinti. Darbo grupė į savo posėdžius renkasi kas mėnesį, atskiros darbo grupelės referuoja apie atliktus darbus. Tai savotiškos mini konferencijos, per kurias visi grupės nariai supažindinami su padarytu darbu. Diskutuojame, numatome naujas užduotis.

Kas sudaro grupę?

Grupės branduolys – Kauno technologijos universiteto darbuotojai, aktyviai dalyvauja Lietuvos energijos bei įvairių Vilniaus ir Kauno mokslo institucijų ir įstaigų atstovai.

Su išėivijos specialistais sutariama

Simpoziume klausėtės ir išėivijos lietuvių pranešimų, skirtų branduolinei energetikai. Kiek jūsų požiūriai sutampa ar skiriasi?

Tarp išėivijos pranešėjų buvo Algirdas Marchertas, Šiaurės Ilinojais universiteto Mechanikos inžinerijos departamento profesorius emeritas, taip pat branduolinės energetikos srityje dirbantis inžinerijos mokslų daktaras Mykolas Pakštys.

naujame tūkstantmetyje (10)

Mūsų požiūris visiškai sutampa su išeivijos lietuvių požiūriu. Jie pritaria, kad Ignalinos AE yra saugi ir pasisa-ko už tai, kad Lietuva išliktų branduo-linės energetikos valstybe. Palaiko ir mintį, kad reikia statyti trečiąjį reak-torių. A. Marchertas gana ilgą laiką dirbo Lietuvoje, skaičiavo ir modelia-vo Ignalinos AE statybines konstruk-cijas. Taigi ne iš laikraščių, bet realiai žino visą situaciją. Tą patį galima pa-sakyti ir apie dr. Mykolą Pakštį.

Ar apie Ignalinos AE jie spren-džia kaip inžinieriai?

Kaip inžinieriai, bet nepamirš-ta ir politinio problemos aspekto. Remiasi savo ir tėvų karčia patirtimi, nes patys patyrė Rytų kaimyno „malonę“. Lietuva turi būti pasiren-gusi bet kuriems netikėtumams. Amerikos lietuvių nuomone, net ir pasauliu mes įdomūs tol, kol esame branduolinės energetikos valstybė.

Kas iš Ignalinos AE specialistų dalyvavo šiame Simpoziume?

Iš Ignalinos AE Simpoziume dalyvavo vadovaujantysis reakto-riaus valdymo inžinierius dr. Nerijus Rakštikas. Jo mokslinių tyrimų sritis – atomų fotojonizacijos ir jonizacijos elektronais teoriniai tyri-mai, profesinių – įvairūs Ignalinos AE reaktorių eksploatacijos ir dar-bo kultūros klausimai. Beje, fizikos bakalauro laipsnį N. Rakštikas ga-vo Vilniaus universitete. Obninsko atominės energetikos institute Ru-sijoje jis 1997 m. įgijo inžinieriaus-fiziko šiluminininko diplomą, ato-minių elektrinių ir branduolinių įrenginių eksploatacijos specialybę. Dalis Lietuvos specialistų siunčiami mokytis į Obninską, nes buvo toks Ignalinos AE ir VATESI reikalavi-mas. Obninske gera laboratorinė bazė ir ten parengiami geri RBMK reaktorių specialistai.

Jaunimas nori modernumo

Ir pabaigai. Jūsų nuomonė apie Simpoziumą?

Geras Simpoziumas, tik gal per daug perkrautas. Anksti rytą iš viešbučio išvažiuodavome ir tik vakare apie pusę dešimtos sugrįž-davome. Norint dar su kolegomis pabendrauti, tekdavo aukoti kai kuriuos renginius. Gal reiktų Lie-tuvoje daryti didesnę pranešimų atranką. Nors tai mokslo ir kūry-bos simpoziumas, bet kartu išeivi-jos ir Lietuvos lietuvių bendravimas. Turi būti ne tik klausoma pranešimų, bet labai svarbu ir žmogiškas bendravimas. O tam laiko stigo.

Galima tik širdingai padėkoti iš-eivijos lietuviams, kad turėdami ne itin daug lėšų ir žmogiškųjų išteklių sugebėjo sėkmingai surengti tokį Simpoziumą.

Mūsų jaunimas pasigedo didesnio modernumo, geresnių komunikacijos priemonių, kai kuriems atrodė, kad Simpoziumas dvelkė truputį vaka-rykšte diena.

Tačiau nepamirškime, kad išeivijos lietuviai aukojo savo laiką ir asmenines lėšas, tad ar reiktų no-rėti didelio modernumo? Vietoj to gal patys kito Simpoziumo metu pa-rodykime tą modernumą Lietuvoje. Tik taip galimi atsakyti į kritiką, jei-gu tokia pasigirdo.

Dekoju Jums už atsakymus.

Kalbėjosi Gediminas Zemlickas

Kad Tėvynėje žmogui būtų geriau nei svetur (1)

Socialinių tyrimų instituto direk-torius, Stratifikacijos skyriaus vado-vas prof. Arvydas Virgilijus MATU-LIONIS yra daugiau kaip 200 moksl-inių darbų autorius. Jo tyrinėjimų sri-tys – stratifikacija, etnosociologija, kultūros sociologija. XII pasaulio lie-tuvių mokslo ir kūrybos simpoziume jis skaitė pranešimą Socialinių tyrimų Lietuvoje dabartis ir perspektyvos.

Meno aukštumas pasiekiamos ir gimtinėje

Nuo 1998 m. buvote Kultūros ir me-no instituto direktorius, o dabar vadovau-jate naujam Socialinių tyrimų institutui. Buvote ir esate kultūros žmogus, kultūros sociologas. Tad šiame Mokslo ir kūrybos simpoziume atstovavote daugiau mokslui ar kūrybai?

Vis dėlto labiau mokslui, nes daugiau kaip metai dirbu Socialinių tyrimų institute. Taip pat tęsiu kai kuriuos kultūrologinius tyrimus: ver-tybių, menininkų charakteristikų. Vienaip ar kitaip, daugiau žiūriu į są-veiką – ekonomikos, sociologijos ir demografijos. Mes, Lietuvos socia-linių mokslų atstovai, turime pasiū-lymą burtis ir parengti pranešimą apie Lietuvos ekonominę ir sociali-nę padėtį pradinio integracijos į Eu-ropos Sąjungą etapui. Ir Simpoziume apie tai bandžiau kalbėti.

Kas pirmiausia Jums šauna į galvą dabar, kai gaudžia Boeing'o varikliai, ir mes skrendame kažkur nelabai apibrėž-tame Žemės rutulio taške virš Atlanto van-denyne, man ištarus: Simpoziumas?

Prisimenu, kaip Simpoziumo už-darymo vakarą susidomėjęs klausiau-si koncerto, kuriame dalyvavo buvu-sios Lietuvos dainininkės, dabar gy-venančios JAV. Viena iš jų – Neda Grigaravičiūtė, buvo pasiekusi nema-žų laimėjimų, dainavo Klaipėdos mu-zikiniame teatre. Tenka pripažinti, kad dainininkės gyvenimą ji iškeitė į ramų motinos gyvenimą JAV. Kaip ir daugelis kitų mūsų krašto talentų. Tai irgi teikia medžiagos apmąstymams ir tyrimams.

Jūsų paminėtas atvejis tipiškas?

Iš dalies tipiškas, nes Lietuvoje tarp menininkų konkurencija labai didelė. Daliai jų tenka išvykti į užsienį, bet liū-dniausia, kad kai kurie apskritai palieka meną. Nulemia šeimininio gyvenimo, materialiniai prioritetai.

Matyt, lemia ir ekonominiai veiks-niai, kai menininkams sunku sudurti galą su galu. Kas jiems belieka?

Kai kurių mūsų tikrų meno žvaigž-džių – Virgilijaus Noreikos, Eglės Špo-kaitės, Irenos Milkevičiūtės ar Vlodo Prudnikovo bei daugelio kitų – pavyz-dys rodo, jog didelių meno aukštumų galima pasiekti ir Lietuvoje. Pasaulis at- viras, tad mūsų talentai gali koncertuoti be didesnių suvaržymų daugelio pasau-lio šalių scenose.

Po reorganizacijos

Jau pats Jūsų vadovaujamo Sociali- nių tyrimų instituto pavadinimas rodo, jog prioritetai teikiate socialiniams tyri-mams. Ar pakaks dėmesio kultūros pro-cesu tyrinėjimams, o gal kultūrologija ir kiti kultūros procesų tyrinėjimai dabar bus atliekami tik sąveikoje su sociologija? Taip paklausti mane verčia suvokimas, jog kad ir kaip vertinčiau gamtos mokslus ar, pavyzdžiui, matematiką, bet tuo, kas esu, mane daro ne kas kitas, o priklausymas tam tikrai kultūros terpei.

Kokią vietą užimame kitų valstybių rikiuotėje

Ar šiandien pakanka sociologijos srities tyrinėjimų vien Lietuvos mastu? Gal jau nėra kitos išeities ir tenka tyri-nėti Europos Sąjungos masteliais, hy-ginamuju su kitomis valstybėmis aspek-tu? Kitai tariant, ar dar įmanoma vir-ti savo pačių sultyse?

Lyginamieji tyrimai visada teikia didelių privalumų ir pranašumų. Ver-tybių tyrimai mums padeda išsiryškinti

Socialinių tyrimų instituto direktorius Arvydas Virgilijus Matulionis keičiasi autografais su Simpoziumo mokslinės programos pirmininku Mariumi Nariu

Kai kelis metus vadovavau Kultū-ros ir meno institutui, taip pat bendra-darbiauome su sociologais, išleidome ne vieną bendrą knygą. Labai popula-ri buvo knyga *Europa ir mes*. Ji parem-ta palyginamuoju Europos valstybių ty-rimu 34 Senojo žemyno valstybėse. Da-bartinis mūsų Socialinių tyrimų institu-tas toliau bendradarbiauja su reorgani-zuotu Kultūros, filosofijos ir meno ins-titutu. Remiantis vertybių tyrinėjimu mes drauge nagrinėjame kai kuriuos kultūros klausimus. Tad dėmesys kultū-ros procesų tyrinėjimui tikrai neturėtų atslūgti.

Kaip šie du institutai buvo suformuo-ti? Kaip bendradarbiauja?

Praktiškai visas Kultūros ir meno institutas susijungė su filosofais iš bu-vusio Filosofijos ir sociologijos institu-to. Socialinių tyrimų institutui teko sun-kesnė dalis, nes sociologų pajėgos bu-vo mažesnės. Gana stiprios buvo demografų jėgos, tačiau iš naujo teko for-muoti ekonomistų skyrius: Makroeko-nomikos ir Socialinės ekonomikos. Vi-są laiką mus trikdė lėšų stygius.

Turime pripažinti, jog tikrųjų mak-roekonomistų Lietuvoje neturime itin daug. Gerai, kad pavyko rasti pajėgų skyriaus vadovą prof. Joną Čičinską. Jis stažavosi Aalborgo (Danija), Kento

savo vietą kitų valstybių rikiuotėje, įga-lina pažinti socialinių pokyčių tenden-cijas. Jau buvau užsiminęs apie ketini-mus atlikti socialinį ekonominį Lie-tuvos pjūvį, monitoringo būtinybę, išsiaiš- kinti pokyčius, vykstančius mūsų val- stybėje, jai tampant ES nare. Vienas ku-ris nors pavienis pjūvis sociologijoje ar ekonomikoje nėra tiek perspektyvus, kiek tarpdisciplininis požiūris ir tyrimai, kurie pagal tą pačią metodiką vykdomi nuosekliai metai iš metų.

Užsiminėte, jog institute atliekami ir socialinės gerovės tyrimai. Ar pats tem-os formulavimas pakankamai taktiškas? Juk neišvengiamai tyrėjai susidurs ir su būtine tyrinėti skurdo apraiška, nes ša-lyje didėja praraja tarp turtingųjų ir skur-džių. Kokią jau čia gerovę. Net ir tuos pa-čius pensininkus nekyla noras vadinti pa-siturinčiais žmonėmis, viduriniojo sluok-snio atstovais, nors pagal savo išsilavini-mą ir sąmoningumą jie puikiausiai to vi-duriniojo sluoksniu atstovais galėtų – ir privalėtų – būti.

Tiriant gerovę neišvengiamai tenka susidurti su nedarbu ir skurdu. Gerovės tyrimai nereiškia, kad tiria-me tik elitą ir „naujuosius lietuvius“. Kaip tik skurdo ir nedarbo proble-mas šiais tyrimais ir nagrinėjame. Taigi tiriamo, kiek tos gerovės, t. y.

gero gyvenimo, yra, ir kam jo nėra.

Pavyzdžiui, mano vadovaujamas Stratifikacijos skyrius Institute nagrinė-ja ir besiformuojančio elito, ir vidurinio-sios klasės, ir marginalinių visuomenės grupių susidarymą, skaitlingumą, įvair-rias tendencijas. Nagrinėjami benamių, elgetų ir panašūs klausimai.

Kas tie Lietuvos elitai

Ką savo sociologiniuose tyrimuose įvardijate kaip elitą?

Faktiškai reiktų kalbėti ne apie eli-tą, bet elitus, kurie vertinami nebūtinai pagal turtinį požymį. „Naujasis lietuvis“ gali būti labai turtingas, bet neturėti gi-luminių tikrojo elito požymių: išsilavini-mo, kompetencijos, profesionalumo, pagaliau kultūringumo, net savotiško aristokratiškumo, t. y. giluminių dalykų, kurių nesuteikia pinigai.

Galima kalbėti apie mokytojų eli-tą, mokslininkų, gydytojų, inžinierių ir kitus elitus. Man tenka bendradarbiauti su UAB *Neolitas*, kuri kas dveji metai išleidžia knygą *Kas yra kas Lietuvoje*. Knygos sudarytojams taip pat nuolat tenka spręsti klausimą, kaip pristatyti tuos Lietuvos elitus.

Ko gero, labai subjektyvus vertinimas. Ar yra bent kiek griežtesni ir objektyvūs tų elitų nustatymo ir priklausymo jiems kri-terijai?

Kodėl gi ne. Jeigu sudaromi krite-

Simpoziumas Čikagoje. Pirmasis naujame tūkstantmetyje (10)

Kad Tėvynėje žmogui būtų geriau nei svetur (1)

Atkelta iš 15 p.

Maždaug 20 metų yra tas normalus periodas, po kurio galima teigti, kad esminiai pokyčiai įvyko. Tai gana ryškiai pastebima bendraujant su studentija. Jau dabar matyti, kad tai visai kitas jaunimas. Man buvo dziugu klausytis Simpoziume naujos generacijos mūsų mokslo žmonių pranešimų bei išsakomų minčių. Šios naujos mūsų kartos atstovais galėčiau pavadinti Raimundą Lopatą, Ramūną Vilpišauską bei kitus. Jie nebeturi to antspaudo, kuris toks aiškus didžiai mūsų profesūros daliai.

Ar viską krausime ant valstybės pečių

Simpoziume susidūrėte ir su visai jaunų asmenų – doktorantų, tik ką apsigynusių disertacijų daktarų požūriū. Gal jis kardinaliai skirtingas?

Mačiau nemažai jaunų veidų, bet socialiniuose moksluose vien jaunų veidų dar per mažai – reikalingas ir tam tikras socialinis brandumas. Gamtos, technikos moksluose ir jaunimas gali imtis sėkmingų netradicinių sprendimų, o vėliau, žmogui bręstant, jau vyksta kiti procesai. Vis dėlto socialiniuose moksluose jau gana pastebimi ir vidurinėsios kartos atstovų darbai. Manau, jog vienas įdomiausių Simpoziume buvo mūsų instituto Demografinių tyrimų centro vyriausiosios mokslinės bendradarbės Audros Sipavičienės pranešimas. Ji dirba ir tarptautinėje programoje, tyrinėja migracijos problemas. Jos pranešimo Simpoziume tema: *Emigracija iš Lietuvos 1990–2002 m.: „protų nutekėjimas“, darbo paieškos, prekyba žmonėmis*.

Iš jaunųjų Socialinių tyrimų instituto mokslininkų išskirčiau Vidą Matonytę. Jos šiame Simpoziume neišvydome, bet ji jau spėjo ne kartą pasitobulinti Prancūzijoje, Norvegijoje, yra užmezgusi puikių tarptautinių ryšių. Iš neseniai apgynusių disertacijas labai gerą įspūdį daro Sigitos Kraniausienės, Aušros Maslauskaitės darbai. Gruodžio mėnesį disertaciją darbą gins Domantas Jasilionis. Kiek iš kitos srities teko oponentuoti Remigijaus Šimašiaus disertacijai. Taip pat geras darbas, nors konceptualiai man visiškai nepriimtinas jo požūris – net kraštutinai liberalus. Šiais transformacijos laikais reiktų atsižvelgti ir į

žmonių padėtį. Negalima jų pamesti likimo valiai, nes dauguma apskritai neįstengia adaptuotis prie naujų sąlygų. Simpoziume per plenarinį posėdį buvo pasakyta, kad tai pačių žmonių asmeninis reikalas. Salėje nuvilnijo šurmuly, Amerikos lietuviai taip pat sureagavo į tokį kraštutinį pareiškimą.

Padėti adaptuotis prie naujų sąlygų – valstybės ar paties žmogaus rūpestis?

Šiuo pereinamoju laikotarpiu – ir valstybės, o taip pat ir savivaldos. Deja, Simpoziumo pranešimuose visiškai nebuvo kalbama apie savivaldą. ES ir visame pasaulyje bendruomenių, nevyriausybinių organizacijų vaidmuo yra labai didelis. Daugelį problemų gali išspręsti savivaldos ir nevyriausybės organizacijos. Ne viską būtina krauti ant valstybės pečių.

Sociologai jaučiasi atlikę pareigą

Sociologijos ir psichologijos sekcijai Simpoziume truputį nepasisekė, nes tą dieną buvo surengta ekskursija po Čikagą. Aišku, sociologų sekcija prarado daug potencialių klausytojų ir diskusijų dalyvių, nes kas gi galėjo atsispirti pagundai išvysti šį puikios architektūros miestą.

Užtat į renginį atėjo Amerikos lietuviai, kai kurie atvyko net iš kitų miestų. Dėl to negalėjome sekcijos darbo perkelti į kitą dieną. Vis dėlto sekcijos pranešimai buvo įdomūs, tad jaučiamės garbingai atlikę savo mokslinę pareigą. Kadangi gyvenau Amerikos lietuvių šeimoje, tai teko iš jų girdėti gerų atsiliepimų – ir apie mūsų sekciją, ir apie kitus Simpoziumo renginius.

O kokių naujų išspūdžių gavote bendraudamas su Amerikos lietuviais, gal užmezgėte naujų ryšių?

Dalykine prasme tų išspūdžių gal ir nebuvo daug, bet su teisininkais, politikais teko pabendrauti. Visada malonu sutikti ir senus pažįstamus, pavyzdžiui, lituanistą prof. Joną Račkauską,

Simpoziumo dalyviai iš Lietuvos ekskursijoje po šiuolaikinę Čikagą

su kuriuo yra tekę bendrauti ir anksčiau vykusiuose simpoziumuose. Teko susitikti ir anksčiau už mane baigusius tuometinio Kauno politechnikos instituto Vilniaus filialą absolventus – kaip sociologui man tai labai įdomu ir reikšminga.

Į Ameriką išvykau su viena knyga, o dabar štai atgal vežuosi dvi dėžes knygų, kurias prof. Regina Kulys dovanojo Klaipėdos universitetui. Prof. R. Kulys jau seniai bendradarbiavo su Vytauto Didžiojo universitetu, ketverius metus jame dėstė, padėjo suformuoti socialinio darbo kryptį. Dabar tą pačią kryptį padeda formuoti Klaipėdos universitete, ir tai labai svarbu. Pasikeitus situacijai, esant visai kitai socialinio darbo sampratai, šios srities specialistų Lietuvoje labai reikia.

Ko galėtume pasimokyti iš JAV lietuvių, gal ir apskritai iš amerikiečių?

Visų pirma, atsakomybės dirbant. Jeigu jie dirba, tai dirba, o mes Lietuvoje dar kartais imituojame darbą. Taip pat iš jų galėtume pasimokyti atsakomybės ir pareigingumo.

Kuo svarbus įvairių kartų mokslininkų buvimas kartu

Ar Jums nesusidarė išpūdis, kad JAV besitobulinantys, arba jau ten įsikūrę jauni mokslininkai iš Lietuvos, nepatenkinti mūsų vyresniąja mokslininkų, profesorų karta? Gal išties Lietuvos moksle yra problemų, kurias išspręsti gali tik laikas? Kitaip sakant, jaunimui atrodo, jog kliūvinys – vyresnioji karta, o problemas išspręsti gali tik atėjusi nauja karta.

Negalima vertinti vienareikšmiškai, daug priklauso nuo to, kaip vienoje ar kitoje institucijoje klostėsi tradicijos. Štai Socialinių tyrimų institutas formavosi iš patyrusių mokslininkų, bet pritraukė ir jaunimą. Puikią disertaciją apgynė jau minėta Aušra Maslauskaitė.

Todėl ir kyla abejonė, ar tas nuklydęs jaunimas taip jau ir veržiasi grįžti į Lietuvą? Kartai atrodo, jog vietoj to, kad ieškotų galimybių grįžti, tie jauni žmonės tik ieško priežasčių ir preteksto, kaip čia ne grįžus. Ką apie tai manote?

Gaila, man neteko dalyvauti plenariniame posėdyje, kuriame buvo kalbama apie smegenų „nutekėjimą“. Galvoju, jog nereikėtų dramatiizuoti padėties, nes vienaip ar kitaip prasidės ir savaiminis reguliavimas. Pačioje visuomenėje jau formuojasi tam tikri savivarnos mechanizmai. Socialinių mokslų atstovams nėra taip paprasta išvykti į užsienį, kaip kad technikų ar gamtos mokslų atstovams, kurie, grubiai tariant, tiesiog nuperkami. Socialiniuose moksluose nėra tokio masinio išvykimo į užsienį. Tiesa, mano buvęs aspirantas Arūnas Juška sugėbėjo išvykti ir dabar dėsto Mičigano universitete. Jis tikriausiai negrįš, bet lieka atviras Lietuvai, nori bendradarbiauti. Labai gerai, kad gali būti ten kaip savotiškas mūsų atstovas. Jeigu atsiranda palyginamųjų tyrimų galimybė, tai socialiniai mokslai tik laimi.

Pastaruoju metu gana daug socialinių mokslų studentų išvyksta į užsienį pagal mainų ir kitas programas, bet vėliau dažniausiai grįžta.

Retai kada išvykę humanitarai, socialinių mokslų atstovai gauna darbą pagal specialybę, nebent įsidarbina klijuoti tapetus, slaugyti lignonius, prižiūrėti senelius.

Kalbu apie mokslininkus, ir bent kiek ryškesnių asmenybių, kurios būtų išvykusios šluoti gatves, aš nežinau.

Kita vertus, išskyrus A. Jušką, nežinote ir atveju, kad iš Lietuvos išvykę sociologai lengvai įsidarbintų užsienyje?

Sociologai labai svarbu gerai žinoti šalies terpe, kontekstą, net ir toje valstybėje įprastas žaidimo taisykles. Kol šis patyrimas įgyjamas, turi praeiti daug laiko. Tačiau, jeigu jaunas žmogus užsienyje įgyja pagrindines metodikas, žinias, išmoksta dirbti kompiuteriu, pramoksta anglų ar kitos kalbos, tai sugrįžus į Lietuvą jam atsiveria didesnės galimybės.

Bet juk to ir reikia siekti – kad Tėvynėje žmogaus lauktų didesnės galimybės. Argi tai neturi būti vienas svarbiausių visos mūsų valstybės politikos siekių?

Šių tikslų siekiant pirmiausia negalima žmonėms mokėti tokio ubagiško atlyginimo, koks mokamas dabar. Man pačiam tenka bėgioti po daugelį institucijų, nes pirmiausia reikia sudurti galą su galu. Po ilgos pertraukos teko lankytis Rusijoje, dalyvavau konferencijoje ir kalbėjau apie transformaciją Baltijos šalyse. Pateikiau ir savo gyvenimo pavyzdžius – sociologijoje taikomas toks autobiografinis metodas. Mano pranešimas susilaukė plojimų, kai užbaigiau kalbėdamas apie socialines garantijas. Mat turio dvi dukras, kurių specialybės yra meniškios, ir anūka. Tad ir pasakiau, jog turėsiu dirbti iki 2065 metų, kol mano anūkas išeis į pensiją. Šia optimistine gaida ir užbaigiau pranešimą.

Žmonės Rusijoje Jums plojo iš nevilties, juk Amerikoje nebūtų ploję.

Na, taip. Šiandien sociologija mėgsta konkretumą, nes vienas iš stratifikacijos rodiklių yra profesija. Yra teisininkai, gydytojai, mokytojai, statilai, žemdirbiai – kiekviena šių profesijų uždeda žmogui savo antspaudą. Gali nesunkiai atskirti, kuris žmogus dirba su medžiu, o kuris su metalu, kuris yra teisininkas, o kuris – gydytojas.

Bus daugiau

Kalbėjosi Gediminas Zemlickas

KLAIPĖDOS UNIVERSITETAS

SKELBIA PAPILDOMĄ PRIĖMIMĄ Į ŠIŲ MOKSLO KRYPTIŲ NEAKVAIZDINĘ DOKTORANTŪRĄ:

- edukologijos,
- ekologijos ir aplinkotyros.

Stoti į doktorantūrą gali asmenys, turintys kvalifikacinį magistro laipsnį (arba vienpakopių studijų aukštojo mokslo diplomą).

Stojantieji į šių mokslo krypčių doktorantūrą priimami konkurso tvarka. Priėmimo konkursą vykdo Konkurso komisija. Į pokalbį su komisijos nariais privalo atvykti visi stojantieji.

Asmenys, pageidaujantys stoti į doktorantūrą, Universiteto Mokslo skyriui pateikia:

- prašymą Rektoriaus vardu, kuriame nurodo doktorantūros kryptį ir skyrių;
- magistro kvalifikacinio laipsnio (arba vienpakopių studijų aukštojo mokslo) diplomo ir jo priedų kopijas;
- mokslo darbų sąrašą ir jų kopijas, jei tokių darbų nėra – mokslinį referatą;
- dvejų mokslininkų rekomendacijas;
- kurybinės ir mokslinės veiklos aprašymą.

Studijų mokestis metams – 36 BMA.

Dokumentai priimami nuo 2003 m. gruodžio 1 d. iki gruodžio 10 d. Klaipėdos universiteto Mokslo skyriuje (H. Manto g. 84, 301 kab., tel. (8–46) 39 89 37).

Pabaiga. Pradžia Nr. 19

Apie Plungėje leidžiamą laikraštį *Žemaičių bibliofilas* ir kitus Žemaičių regiono svarbius dalykus pasakoja Simono Daukanto bibliofilų klubo prezidentas Gintautas ČERNECKIS bei pirmasis klubo prezidentas Česlovas VAUPŠAS.

Ar žygiai Simono Daukanto keliais su Jūsų klubo veikla susiję?

G. Černeckis. Taip, 1986–1988 m. daukantiečiai žygiavo S. Daukanto keliu. *Žodį, vardą, knygą pamirštą Tėvynei sugrąžinkime* – tokia buvo mūsų vidinė nuostata sovietmečiu. Tai buvo mūsų pačių pasirinktas kelias.

Tačiau, kiek atsimenu, S. Daukanto keliais žygiuodavo ir vilniečiai.

Č. Vaupšas. 1969 m. S. Daukanto keliais ėjo Romuva, Vilniaus universiteto kraštotyrimų klubo nariai. Tai buvo ir savotiškas būsimųjų Lietuvos sąjūdinkų protestas prieš esamą santvarką. Mūsų klubo siekiai buvo gana panašūs, nors buvome atskiras klubas. Jautėmės esą daukantiečiai, savito mentaliteto. Gintas tuojau pat parašė himną, kurį giedojome ir Jaunimo teatre. Žiūrėjome spektaklį *Daukantas*, kuriame aktorius Vladas Bagdonas vaidino Simoną Daukantą.

Toks faktas papuošų bet kurio klubo ar draugijos veiklą.

Č. Vaupšas. Klubo veikloje buvo ir nuosmūkių, krizių, keitėsi žmonės. Per Simono Daukanto klubą perėjo daugiau kaip 40 žmonių. Užteko mūsų klubui pasivadinti Simono Daukanto vardu, ir iškart keletas nebeatėjo. Tokie buvo laikai. Suprato, kad gali susilaukti nemalonumų.

Ir iš tiesų, juk jau tuomet skaitėme literatūrą, kuri ėjo iš rankų į rankas.

Ar susilaukėte nemalonumų iš rajono valdžios ar tam tikrų budrių organų?

G. Černeckis. Mano galva, tuometinė Plungės valdžia nelabai suvokė daukantiečių veiklą. Kai reikėjo įregistruoti mūsų klubą, turėjome gauti rajkomo palaiminimą. Tačiau rajkomiečiai nebuvo girdėję žodžio bibliofilija, todėl labai ilgai ir atkakliai įrodinėjome, kad Simono Daukanto klubas veiks tuometinės savanoriškos knygos bičiulių draugijos rėmuose. Vis dėlto išsiterėjome, kad turėsime savo klubo įstatus.

Kas buvo pirmieji klubo nariai?

Č. Vaupšas. Daugiausia pedagogai, mokytojai, o tarp jų – istorikai. Pirmiausia tai – Saulius Augūnas, Gintaras Morkis, Povilas Grigola, ir, aišku, dabartinis klubo vadovas Gintautas Černeckis. Dar mėgino šlietis Plungės teatralai, bibliotekininkės...

Saugume buvo užvesta byla mūsų klubo veiklai fiksuoti. Praėjo pusė metų, o vienam mūsų vaikinui du kartus buvo daromas spaudimas, kad jis fiksuotų klubo veiklą. Jis atėjo tartis, ką jam daryti, nes didelį spaudimą jaučia per darbą ir iš kitur. Kalbėjomės, sakiau: *esi subrendęs žmogus, pats rinkis kelią – su kuo tu.* Jam davė porą savičių apsispręsti, o kai atvažiavo reikalauti galutinio žodžio, jis kategoriškai pareiškė – ne. Tuo ir baigėsi, jokių padarinių nepajuto. Pasirinko kitą asmenį.

Ar žinojote – ką?

Č. Vaupšas. Sužinojome tik tada, kai Nepriklausomybės laikais buvo atidarytos saugumo bylos. Man tai buvo didelė naujiena. Kad informatorius tokio klubo veikloje turėjo būti, mums buvo aišku. Tačiau kuris? Visada atsiranda, ką gali įtarti, prie

Plungės bibliofilai (2)

Simono Daukanto bibliofilų klubo prezidentas Gintautas Černeckis skaito pranešimą apie Plungės bibliofilų veiklą

jo prikandį liežuvį, vengi pasakyti ką nors nereikalingo. Kai dabar paaiškėjo, kad saugotis reikėjo ne to, prieš tą žmogų pasijutau kaltas.

Kaip ten bebuvu, mūsų S. Daukanto bibliofilų klubas nesugriuvo, išgyveno.

Apibendrinant. S. Daukanto klubas Plungėje įkurtas 1984 m., iki to, kai Sovietų Sąjungoje dar buvo mėginama iš sąstingio gelbėti sistemą. Išeities ieškota „perestrojkoje“, t. y. visų gyvenimo sričių pertvarkoje, kuri buvo siejama su nauju ir ligi tol toje valstybėje neįsivaizduojamu lyderiu – Michailu Gorbačiovu. Vargu, ar kitomis gyvenimo aplinkybėmis toks kultūrinis darinys kaip Simono Daukanto bibliofilų klubas būtų galėjęs veikti. Tai istorija, kurią būtina tyrinėti, gal susiejant ir su ligi šiol nežinomais dokumentais, apie kuriuos Č. Vaupšas užsiminė. Gal ateis laikas, kai patys daukantiečiai ir parašys visapusišką savo klubo istoriją. To galime palinkėti.

Kartu kyla klausimas, į kurį tikriausiai gausime atsakymą: kaip pasikeitė klubo tikslai ir veikla Nepriklausomybės metais? Paklausu tiesmukai: kokių veiklos rezultatų esate užsibrėžę siekti?

G. Černeckis. Atgavus Nepriklausomybę Simono Daukanto bib-

liofilų klubo veikla tapo kryptingesnė. Atkrito knygrišties misija, kurią vykdėme sovietmečiu. Klubas skleidžia pasaulinės knygos kultūros patirtį, ugdo skaitymo kultūrą ir pagarbą knygai. Tęsia ir kuria naujas knygos kultūros tradicijas Žemaitijoje. Ugdo bibliofilus ir humanitarinę kultūrą. Propaguoja toleranciją, dvasingumą, pagarbą Lietuvos istorijai ir lietuvių tautos tradicijoms.

Su kuo susirašinėjate?

G. Černeckis. Turime bičiulių, pirmiausia Vilniuje ir Kaune, taip pat visoje Žemaitijoje. Tai profesoriai Vladas Žukas ir Domas Kaunas, dr. Genovaitė Raguotienė, dailininkės Gražina Didelytė ir Eva Labutytė iš Vilniaus, dr. Nijolė Lietuvninkaitė iš Kauno, muziejininkė Danutė Veisienė iš Papilės, lituanistė Rita Ringienė iš Akmenės, bibliofilas ir kraštotyriminkas Ignas Valaitis iš Naujosios Akmenės ir kiti.

Turėjo tikslą – būti savimi

Kada buvo įdomiau gyventi, kai kūrėtės ar dabar?

Č. Vaupšas. Tada irgi buvo labai įdomu, mes susirinkę kalbėdavomės

Latvijos nacionalinės bibliotekos atstovė Laine Limane ir Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto darbuotojas, kultūrologas Arvydas Pacevičius Plungės viešojoje bibliotekoje bibliofilams skirtu renginio metu

tvirtinti gyvenime. Kad neliktume kokie „sniego žmonės“ – bibliomai. O rezultatas – tai, ką dabar turime – savo valstybę. Visi daukantiečiai buvome kitokie, nei „pilkoji“ masė... Kupini idealų bei idealizmo. Na, tokie truputį „trenkti“...

G. Černeckis. *Plungės* laikraštyje jau išėjo 90 *Bibliofilų puslapių*. Skeptikai pranašavo: išleisite 2-3 puslapius ir bus baigta.

Bibliofilų puslapis – tai Simono Daukanto bibliofilų klubo betarpiškas bendravimas su skaitytojais. Knygos klubas nėra uždara sekta išrinktiesiems. Tvirtai laikomės principo *Švieskis ir šviesk*. Tačiau daugeliui bibliofilija tebėra nežinoma žemė Lietuvos padangėje.

Žinau, kad skaitytojai kolekcionuoja *Bibliofilų puslapius*. Šie puslapiai ir subrandino sumanytą išleisti pirmą Lietuvoje ir kol kas vienintelį bibliofilų laikraštį *Žemaičių bibliofilas*. Tai labai kuklios pastangos palaikyti knygos kultūrą ir naudinga visuomenei veikla.

Įdomu, jog Martyno Mažvydo bibliofilų klubas neturi savo laikraščio, o Simono Daukanto bibliofilų klubas – leidžia. Nebūtų žemaičiai.

G. Černeckis. Tai įsipareigojimas sau patiems. Laikraštis *Žemaičių bibliofilas* gyvuos tol, kol bus einančiųjų S. Daukanto keliu. Mažvydiečiai padeda mums. Kita vertus, Martyno Mažvydo bibliofilų klubas sugebėjo gauti lėšų ir išleisti klasikinį bibliofilų veikalą – Richardo de Burry *Philobibloną*. Lėšų leidybai skyrė Algirdo Brazausko fondas. Pasiskirstėme darbais, bendradarbiaujame žinodami tikrąją Lietuvos bibliofilijos padėtį.

Mums nesibodi parašyti *bibliofilijos autoritetai*. Antai *Žemaičių bibliofilo* 3-iajame numeryje yra įdėtas išverstas Sankt Peterburgo žymaus bibliofilo prof. Vili Petrickio straipsnis. Su šiuo profesoriumi 2001 m. teko bendrauti Tarptautinės bibliofilų konferencijos Vilniuje ir Plungėje metu. Telkiame žemaičių knygius naujam proveržiui. Ar jis bus – parodys laikas.

Dėkoju abiem pašnekovams už pašnekesį. Linkiu tolesnės sėkmės.

Kalbėjosi Gediminas Zemlickas

ŠIAULIŲ
UNIVERSITETAS

skelbia viešus konkursus eiti pareigas šiose katedrose:

EDUKOLOGIJOS FAKULTETE:
Edukologijos katedroje – docento (1 etatas);

FIZIKOS IR MATEMATIKOS FAKULTETE:
Fizikos katedroje – profesoriaus (1 etatas);

HUMANITARINIAME FAKULTETE:
Anglų filologijos katedroje – docento (1 etatas);

MENŲ FAKULTETE:
Dirigavimo ir dainavimo katedroje – lektoriaus (0,3 etato);
Muzikos teorijos ir fortepijono katedroje – lektoriaus (0,25 etato);

SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETE:
Ekonomikos katedroje – asistento (1 etatas);
Vadybos katedroje – lektoriaus (0,5 etato);

TECHNOLOGIJOS FAKULTETE:
Elektros inžinerijos katedroje – docento (0,5 etato);
Radiotechnikos katedroje – docento (1 etatas).

Dokumentai priimami tris savaites nuo konkursų paskelbimo spaudoje dienos adresu: Šiaulių universiteto Personalo skyrius, Vilniaus g. 88, LT-5400 Šiauliai; telefonai pasiteirauti: (8~41) 59 57 50, 59 57 51.

Šiaulių universiteto dėstytojų ir mokslo darbuotojų atestavimo ir konkursų pareigoms eiti nuostatai pateikti Universiteto interneto puslapyje: <http://www.su.lt> Tarnybų ir skyrių naujienos. Personalo skyrius.

Rektorius

KONFERENCIJA VIENUOLIAMS BAZILIJONAMS

2001 m. lapkričio 8–11 d. Šiauliuose, Bazilijonuose (Šiaulių raj.) ir Vilniuje vyko pirmoji pasaulyje tarptautinė mokslinė konferencija *Bazilijonai Lietuvoje ir Ukrainoje*, skirta Švč. Trejybės bažnyčios Vilniuje grąžinimo Rytų apeigų katalikams – tėvams bazilijonams – dešimtmečiui. Diskusijose ir baigiamajame posėdyje kalbėta apie tokių konferencijų svarbą rengiantis 400 metų Šv. Bazilijaus Didžiojo ordino jubiliejui. Mokslininkai iš Lietuvos, Ukrainos, Lenkijos ir Vatikano nusprendė Šv. Bazilijaus Didžiojo ordinui skirtas konferencijas organizuoti kas metai, pasirenkant vis kitas valstybes. Tada antroji konferencija vyko Ukrainoje (Lvove, Krechive ir Dobromile) ir buvo skirta Dobromilo reformos 120 metų jubiliejui bei Krechive įkurto naujojo 100 m. jubiliejui. Trečioji konferencija vėl buvo organizuota Lietuvoje, minint Bazilijonų vidurinės mokyklos, kurią įkūrė vienuoliai bazilijonai, 230 metų jubiliejų.

2003 m. rugsėjo 18–21 d. Šiaulių rajone esančiame Bazilijonų miestelyje organizuota tarptautinė mokslinė praktinė konferencija *Šv. Bazilijaus Didžiojo ordinas: švietėjiška veikla* labai skyrėsi nuo prieš dvejus metus vykusios konferencijos. Po pirmosios konferencijos atliktas didelis švietėjiškas darbas: straipsniai periodinėje spaudoje, diskusijos seminaruose, pranešimai konfe-

linantis japonas. Jį sudomino Šv. Bazilijaus Didžiojo ordino istorija.

Dar vienas, retas konferencijų organizavimo istorijoje momentas – išleistas specialus leidinys, skirtas konferencijai, gausiai iliustruotas nuotraukomis, 8 puslapių laikraštis: *Vienuoliai bazilijonai ir Bazilijonai* (priedas prie Šiaulių rajono savivaldybės savaitraščio *Mūsų dienos*). Laikraštyje (redaktorė Laima Lungienė) straipsniai, apžvelgiantys vienuolių bazilijonų istoriją, Bazilijonų miestelio svarbą, ukrainiečių katalikų bendrijos veiklą. Supažindinama su kun. t. Pavlo Jachimco *OSBM* veikla, rašoma apie ukrainiečių bei vienuolių bazilijonų garsinimą, pateikiami įspūdingai, patirti bendraujant su vienuoliais, skelbiama ir konferencijos programa.

Pateiksime dviejų darbo dienų – skaitytų pranešimų – statistiką (trečiąją dieną vyko ekskursijos, o ketvirtąją – iškilmingos šv. Mišios bei apskritojo stalo diskusija). Pirmąją darbo dieną buvo nagrinėjama vienuolių bazilijonų istorija, antrąją – jų švietėjiška veikla ir, konkrečiai, darbai Bazilijonuose bei Bazilijonų vidurinės mokyklos dabartinė veikla įgyvendinant vienuolių keltas idėjas. Iš viso perskaityta 16 pranešimų, 8 jų skaitė Lietuvos atstovai, 8 – Ukrainos. 8 pranešimus rengė pasauliečiai, 8 – nepasauliečiai: tėvai ir broliai bazilijonai (6), seselė vienuolė (1) ir lietuvis klierikas (1). Iš 16 – penki pranešėjai iš

losofijos – teologijos studijų rektorius t. Martynas Chaburskis *OSBM* su studentais iš Ukrainos, Bučiačių kolegijos direktorius t. Ivanas Maikovičius *OSBM* bei seserų naujokių Žovkvoje magistrė Myroslava Jachymec *SSMI*. Pranešimą skaitė ir Lvovo Nacionalinio Ivano Franko universiteto mokslinės bibliotekos direktorius dr. Bogdanas Jakymovičius su aspirantu mscr. Aleksandras Sedliaras bei Ukrainos katalikų universiteto Bažnyčios istorijos instituto dr. Igoris Skočiliasas.

Pranešimai buvo skaitomi originalo kalba. Tačiau vieni jų iš anksto buvo išversti ir skaitant vertimas (lietuvių ar ukrainiečių kalba) rodytas ekrane. Kiti gi – tiesiogiai verčiami (vertė Vasilijus Kapkanas ir br. Natanailas Šturmakas *OSBM*).

Įtemptą mokslinį darbą keitė plati kultūrinė programa: parodos (habil. dr. prof. Vytenio Rimkaus ir bazilijoniškių), kino filmo peržiūra (iš antrosios tarptautinės konferencijos, vykusios Ukrainoje – Rimantas Gorys), ekskursijos (Kryžių kalnas, Tytuvėnai, Šiluva, Nida) bei koncertai (Bazilijonų vidurinės mokyklos ir miestelio meninių kolektyvų bei vienuolių studentų pasirodymai).

Apskritojo stalo diskusijos metu pasisakymai vyko keliomis kryptimis: mokslinė, organizacinė, kultūrinė bei dvasingumo plėtros tema. Kalbėta apie būtinybę kuo plačiau tyrinėti bazilijonų

Bazilijonų kultūros namų architektūrinis akcentas

Konferencijos dalyvius sveikina vyriausiasis Ukrainos provincijos protoigumenas t. Josifas Budajus *OSBM* (kairėje); kalbą verčia Vasilijus Kapkanas

Bazilijonų vidurinės mokyklos direktorių Rimantą Gorį sveikina Ukrainos ambasados kultūros atašė Viktorija Semeniov

Pranešimą skaito Šiaulių universiteto prof. habil. dr. Vytenis Rimkus

Konferencijos dalyviai Kryžių kalne prie 2000 m. rugsėjį Rytų apeigų katalikų pastatyto kryžiaus

rencijose – davė pastebimų rezultatų. Vienuoliai bazilijonai tapo labiau žinomi. Tada neatsitiktinai Lietuvoje vykusio antroji konferencija sulaukė dėmesio iš Lietuvos Respublikos Prezidento aplinkos, iš Lietuvos Respublikos Vyriausybės, ją pagerbė ir Ukrainos ambasada Lietuvoje, Lietuvos Respublikos Garbės konsulas Lvove, Šiaulių miesto bei rajono savivaldybės atstovai, gauta sveikinimo telegramų. Kaip ir pirmąją konferenciją sveikino žodžiu ir malda pradėjo Jė Šiaulių vyskupas Eugenijus Bartulis.

Įdomus momentas – į konferenciją atvyko šiuo metu žinias Lietuvoje gi-

Šiaulių krašto: trys iš Bazilijonų vidurinės mokyklos, vienas iš Šiaulių universiteto ir viena iš Šiaulių vyskupijos katechetikos centro. Iš 16 pranešimų 4 skaitė moterys. Į konferenciją įsitraukė jaunos pajėgos – tai liudija, kad pirmosios konferencijos vienas tikslų – kuo labiau populiarinti šv. Bazilijaus Didžiojo ordiną, į jo istorijos tyrimus įtraukti naujas pajėgas, pradedamas įgyvendinti.

Konferencijos darbe dalyvavo vyriausias Ukrainos provincijos bazilijonų vadovas – protoigumenas t. Josifas Budajus *OSBM*, Metropolito Josifo Venjamino Rutsio Bazilijonų instituto Fi-

veiklą pačioje Lietuvoje. Nors ir džiaugtasi naujomis jaunomis jėgomis, tačiau galvota apie šių pajėgų išplėtimą. Kalbėta apie būtinybę kuo greičiau parengti ir išleisti konferencijos medžiaga dviem kalbom: tada ir Ukrainos, ir Lietuvos mokslininkai žinos, kas jau padaryta ir kokiomis kryptimis reikia toliau dirbti. Kalbėta apie galimybes keistis moksline literatūra, stažuotėmis, studentais. Tam labai efektyvus būtų Šiaulių universiteto prorektorius dr. doc. Donato Jurgaičio pažadas įkurti (inspiruojant dr. Bogdanui Jakymovičiui) mokslinio tyrimo centrą. Bazilijonai – vienintelis miestelis pasaulyje, įamžinęs tėvų bazilijonų vardą, tad kam daugiau, jei ne pagrindiniam konferencijos rėmėjui – Šiaulių universitetui, kurio patalpose pradėta atgaivinti ordino istorija, ir tęsti šį darbą...

Kalbėta apie naujų konferencijų ne tik minint jubiliejus, bet ir parengiant specialų ciklą organizavimą.

Dr. Aldona Vasiliauskiene
VURSTC

LIETUVOS ESPERANTININKŲ SĄJUNGA

skelbia vieno mėnesio specialius intensyvius nemokamus tarptautinės esperanto kalbos kursus pradėdantiems, kurie vyks kasdien Esperantininkų namuose Kaune, L. Zamenhofo g. 5. Kursų pradžia š. m. lapkričio 24 d. 12, 14, 16 ir 18 val., o 19.30 val. prasidės 2-os pakopos grupės studijos. Kursus ves dėstytoja iš Lenkijos Eva BONDAR. Išsamesnė informacija ir išankstinė registracija telefonu Kaune (8~37) 20 85 03, faksu (8~37) 20 54 91 arba elektroniniu paštu litova.ea@mail.lt

Tik atvėręs savąją sugebėsi atverti ir kito širdį

Taip teigia svečias iš Lvovo, Bazilijonų instituto Filosofijos-teologijos studijų rektorius tėvas Martinas CHABURSKIS OSBM (Martin Chaburskyj). Nors oficialiai ši mokymo įstaiga įregistruota kaip Bazilijonų institutas, bet kasdienėje šnekoje dažniausiai vadinama seminarija. Kadangi Ukrainos Respublikos švietimo sistemoje tokios institucijos kaip seminarija neegzistavo, tad šią aukštąją mokyklą registruojant buvo įteisinga instituto pavadinimu.

Mokslo Lietuvos atstovui su tėvu Martinu OSBM bendrauti buvo ir lengva, ir malonu. Galimas dalykas, jog tą šiltą ir kiek pakilią nuotaiką, minint Bazilijonų vidurinės mokyklos Šiaulių rajone 230 metų gyvavimo sukaktį, sukurti padėjo ir melodingos ukrainietiškos giesmės, kurias atliko rektoriaus vadovaujamo instituto studentai. Pasakysiu trumpai: tai buvo nuostabus giedojimas, puikiai derantys balsai. Jei ne tos giesmės, tikriausiai nebūtų buvę ir šio pašnekesio, ar bent jau jis būtų pasisukęs visai kitaip.

Gerbiamasis rektoriau tėve Martini, kai į savo vadovaujamą institutą priimate būsimuosius seminaristus, ar tikrinatė jų giedojimo igūdžius?

Netikriname, nes jau mažiausiai dvejus metus tie jaunuoliai gieda ko kiame nors vienuolyno chore; taigi ateiama pakankamai pasirengę.

Ar tai reiškia, kad jeigu nesugebi giedoti, tai nesi tinkamas į bazilijonų, kitaip tariant, graikų katalikų apeigų, kunigus ar vienuolius?

Seminaristas visada gali išmokti giedoti tiek, kiek reikia. Igūdžius pavyksta išlavinti.

Graikų katalikų apeigų pamaldose giedojimas būtinas?

Taip, tai graikų katalikų apeigų dalis. **Akivaizdu, kad šiems studentams giedojimas teikia tikrą malonumą. O kokią vietą seminarijoje užima mokslinis pažinimas? Juk diegiate teologinį pasaulio supratimą, vadinasi, moksliniam pažinimui čia lyg ir nelieta vietos?**

Institute dėstome filosofijos disciplinas. Pirmus trejus metus jos sudaro studijų pagrindą, o teologijos disciplinų dėstome labai mažai. Filosofijos istoriją dėstome nuo šio mokslo susiformavimo iki šių laikų. Taigi mūsų seminaristai gauna ne tik teologinį, bet ir filosofinio pasaulio pažinimo vaizdą. Be to, seminaristai mokosi istorijos – pasaulio, Ukrainos, kultūros istorijos, studijuoja kalbas, literatūrą.

Tačiau studijuojant filosofiją pagrindinį dėmesį juk galima skirti Šv. Augustinui ar Tomui Akviniečiui, bet ne Platonui ir Aristoteliui, Kantui ir Hegeliui.

Mokomasi pradedant nuo antikos filosofų, viduramžių, baigiant modernių ir postmodernių laikų filosofais. Visas pagrindines filosofijos tėkmes ir sroves mes nagrinėjame kaip žmonijos minties vystymąsi. Taigi susipažįstame su visomis kryptimis, o savo mokslą grindžiame, suprantama, krikščionybės pamatu.

Teologija juk taip pat yra žmogiškoji mintis, Dievo apreikšta. Žmonijos są-

Rektoriaus t. Martino Chaburskio OSBM pranešimą tarptautinėje mokslinėje praktinėje konferencijoje Bazilijonuose verčia brolis Natanailas Šturmakas OSBM

monėje Dievas paliko mums savo Žodį – Šventąjį Raštą. Šventasis Raštas – tai gyvas Dievo žodis, o teologija – tai žmogaus samprotavimai apie tą Žodį.

Hegelis pažinimo hierarchijoje teologijai skyrė aukštesnę vietą negu filosofai.

Taip, nes teologija – tai jau svarstymas ne tik žmogaus lygmeniu, bet ir svarstymas apie dieviškumą. Todėl teologija stovi aukščiau už filosofiją, kuri yra žmonijos minties apie būtį ir materialius, žmogiškuosius daiktus vystymasis. O teologija, kartoju, tai mintis apie dieviškumą.

Į kokį tikinčiųjų išsilavinimą, apskritai intelektinį lygmenį orientuojate savo studentus, t. y. klierikus? Juk galima rengti šventiką kaimo bažnyčiai, o galima ir Lvovo Šv. Juro katedrai, kuri yra svarbiausias Ukrainoje graikų apeigų katalikų centras.

Šventiko žodis turi pasiekti bet kurį tikintį žmogų, nepriklausomai nuo jo išsilavinimo ar intelektualinio lygio. Šventiko pamokslas – tai ne pasikeitimas filosofijos žiniomis. Tai ne tas at-

vejis, kai ieškome mums tinkančio pašnekovo, kad su juo galėtume pasikalbėti apie vienam ir kitam įdomius dalykus. Kunigo pamokslas – tai Kristaus pamokslas, skirtas visiems. Todėl kunigo žodis turi pasiekti ir žmogų, kuris nieko nesuvokia teologijoje ar filosofijoje, ir žmogų, daug pasiekusį moksle ar kitoje intelektinėje veikloje.

Ar reikia suprasti, kad bet kuris kunigas gali Dievo žodį vienodai sėkmingai nešti bet kuriam klausytojui, paprastai neprigirdinčiai kaimo močiutei ir daug pasaulio mačiusiam intelektualui, jei šis ateina norėdamas gauti naujų dvasingumo impulsų?

Kunigas, jeigu jis tikrąja to žodžio prasme yra kunigas, turi rasti ką pasakyti kiekvienam ir visiems. Juk pats pirmiausias kunigo profesijos reikalavimas – dalytis savo dvasinio gyvenimo patirtimi, kaip jis pats asmeniškai išgyvena Dievo žodį.

Kokie didžiausi Jūsų šios dienos sunkumai? Kadangi netoli Lvovo kyta nau-

Rektorius t. Martinas Chaburskis OSBM savo darbo kabinete rodo paveikslą su Ukrainos kankiniais

jas modernus Bazilijonų instituto miestas, kuriame bus išstas mokomųjų, gyvenamųjų, taip pat sporto statinių kompleksas, tai, ko gero, pasakysite, jog esminė problema šiandien – finansinė?

Ne finansinė. Didžiausi yra bendravimo sunkumai. Toli gražu ne kiekvienas žmogus sugeba bendrauti su kitu žmogumi, atsiverti kitam žmogui. Tai rimta problema. Tačiau jeigu yra bendravimas, pasitikėjimas vienu kitais, tai visas problemas pavyksta išspręsti. Tačiau blogai, kai to bendravimo nepakanka.

Žinau, kad bazilijonai labai vertina žmogiškąjį gerumą. Jeigu žmogus jaučia gerumą artimam savo, tai ir bendrauti lengva. Ar galima sakyti, kad per gerumą mes vienas su kitu sugebėsime lengviau bendrauti?

Jeigu žmogus savyje jaučia gerį, jis niekada jo neslėps, bet dalysis su kitais.

Jeigu gėris neparodomas, nepasireiškia – tai ne gėris?

Kristus sako: *Niekas neuždega žibinto tam, kad jį paslėptų po stalu. Bet uždega tam, kad neštų šviesą kitiems.* Tai šviesos paskirtis. Lygiai tą patį galime pasakyti apie gerumą. Jeigu žmoguje yra gerumo, jis turi jį dalytis, nes kiekviena Dievo dovana skirta tam, kad ją būtų dalijamasi.

Tačiau ne kiekvienas gali pasigirti gimęs puikiu tenoru ar baritonu, taip pat gali neturėti ir gražbylostės dovanos. Kaip tada savo dvasiniais turtais, jeigu tokių ir turima, dalytis su kitais? Kaip jais kitą apdovanoti?

Neturėdamas vienokio ar kitokio talento, gabumų, sugebėjimų, žmogus visada turi ką nors kita. Meilė, gerumas – tai ne sodrus bosas, bet visų pirma širdis.

Vadinasi, savo mokymo institucijoje Jūs mokote jaunus žmones atverti širdis? Kad atvėrę savąją, sugebėtų atverti ir kitų širdis?

Taip. **Nežinau, ar pritaras fizikai, bet,**

matyt, galėtume pasakyti, kad pats trumpiausias atstumas visada yra tarp dviejų atvertų širdžių.

Taip galima pasakyti.

Išeity, kad viskas labai paprasta.

Ir kartu labai sudėtinga. Todėl, kad kitu žmogumi mūsų laikais labai sunku patikėti, ne kiekvienas sugeba atsiverti kitam. Atverti savąją širdį – Dievui ir artimam savo.

Savo statomą išpuodingą seminarijos miestelį netoli Lvovo gegužės mėnesį maloniai aprodėte ir nedidelei delegacijai iš Lietuvos, tarp kurios narių buvo ir Jūsų pašnekovas Mokslo Lietuvos atstovas. Tačiau kartu su naujaisiais seminarijos pastatais Jūs statote ir dvasinį savo seminarijos auklėtinių rūmą: ugdote jaunus žmones, būsimuosius sielų ganytojus, dvasinio gyvenimo kelių pasirinkusius asmenis. Taigi esate dvigubas statytojas.

Seminarijos miestelį stato ir statybai vadovauja kiti asmenys, tad tų nuopelnų nenorėčiau sau prisiimti. O dėl savo auklėtinių dvasinės statybos, tai, ko gero, visai man priimtinas ir malonus palyginimas.

Ką patartumėte mokslo žmogui, pasirinkusiam kitą, mokslinio pažinimo kelią?

Mokslo žmogus moksle pirmiausia turėtų ieškoti Dievo, nes Dievas yra visa ko kūrėjas. Mokslo žmogus turi matyti prasmę viso to, ką jis atranda ar kuria. Moksliniame pažinime vis dėlto yra tam tikras slenkstis, per kurį neįmanoma peržengti. Tai Kūrėjo paslaptis. Mes visi drauge turime ieškoti Dievo. Ir visame kame, kasdienybėje, kurioje dirbame, veikiame, gyvename.

Tai sunkus, spyglias nusėtas pažinimo kelias, o gal teikiantis begalinio džiaugsmo?

Ir viena, ir kita. Šie du, atrodytu, kraštutinumai vienas kitam neprieštarauja. Tai būtų galima palyginti, ir tą daro Kristus Evangelijoje, su kūdikį gimdančia motina. Ji gimdo skausmuose, bet čia nėra jokio prieštaravimo su ją pripildančiu džiaugsmu, kad per ją į pasaulį ir šeimą ateina nauja gyvybė. Tą patį galima pasakyti apie žmogaus dvasinį gyvenimą ieškant Dievo, įveikiant kasdienybės sunkumus: visada galima patirti džiaugsmo, net ir kentėjime. Bet pirmiausia žmogus turi žinoti savo kentėjimo prasmę – dėl ko kenčia.

Tad kas vis dėlto yra ta žmogaus sie-la? Ar galima ją veikti, tobulinti?

Tai Dievo kūrinys, todėl paklūsta visai kito pasaulio dėsniams. Beprasmiška kalbėti, kaip ją materialiais būdais būtų galima veikti. Jos neįmanoma keisti ar materialiais būdais veikti. Tai laisvas būties reiškinys, – taip atsakyčiau. Todėl mums visiems tėra vienas kelias – ugdyti laisvę.

Briuchovičiuose (netoli Lvovo) prie statomos seminarijos vienuoliams bazilijonams; t. Pavlo Jachimecas OSBM (kairėje), rektorius t. Martinas Chaburskis OSBM (dešinėje) su II tarptautinės konferencijos dalyviais iš Lietuvos Aldona Vasiliauskiene ir Rimantu Goru

